

ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ Α.Θ.ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ 1ης ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, ΗΜΕΡΑ, ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

† Β Α Ρ Θ Ο Λ Ο Μ Α Ι Ο Σ

ΕΛΕΩ. ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ -
ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ
ΠΑΝΤΙ ΤΩ ΠΛΗΡΩΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΧΑΡΙΝ ΚΑΙ
ΕΙΡΗΝΗΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ ΠΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΤΙΣΕΩΣ
ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
ΠΑΡ' ΗΜΩΝ ΔΕ ΕΥΧΗ, ΕΥΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΩΡΗΣΙΣ

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Καθὼς ἐγκαινιάζομεν τὸ
νέον ἐκκλησιαστικὸν ἔτος,
στοχαζόμεθα ἐκ νέου τὴν κα-
τάστασιν τῆς τοῦ Θεοῦ κτί-
σεως. Ἀναλογιζόμεθα τὸ πα-
ρελθόν καὶ μετανοοῦμεν δι'
ὅλα ὅσα ἔχομεν πράξει ἢ ἀμε-

λήσει νὰ πράξωμεν διὰ τὴν
φροντίδα τῆς γῆς προσβλέπο-
μεν εἰς τὸ μέλλον καὶ προσευ-
χόμεθα νὰ μᾶς χορηγηθῇ σο-
φία διὰ νὰ μᾶς καθοδηγῇ εἰς
ὅλας μᾶς τὰς σκέψεις καὶ τὰς
πράξεις.

Οἱ τελευταῖοι δώδεκα μῆ-
νες ὑπῆρξαν ἐποχὴ μεγάλης
ἀβεβαιότητας δι' ὀλόκληρον
τόν κόσμον. Τὰ χρηματοοικο-
νομικά συστήματα, τὰ ὅποια
ἐνεπιστεύοντο τόσον πολλοὶ
ἄνθρωποι διὰ νὰ τοὺς παρά-
σχουν τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, πα-
ρέσχον ἀντιθέτως φόβον, ἀβε-
βαιότητα καὶ πενίαν. Ἡ παγ-
κοσμιοποιημένη οἰκονομία εἶ-
χεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ πλη-
γῶν ὅλοι – ἀκόμη καὶ οἱ πλέ-
ον πτωχοί, οἱ ὅποιοι εὐρίσκον-
ται πολὺ μακρὰν τῶν συναλ-
λαγῶν τῶν μεγάλων ἐπιχειρή-
σεων.

Ἡ παροῦσα κρίσις δίδει τὴν

Τὸ ἀνά χείρας περιοδικὸ εἶναι ἀφιερω-
μένο στὸ Μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης,
στὸ ἱερατικὸ ἀξίωμα.

Στὰ ἄρθρα τοῦ δᾶ ἐνημερωθεῖτε γιὰ
τὴν ἀρχὴ τοῦ Μυστηρίου τῆς Χειροτονίας,
γιὰ τὴ σχέση τοῦ Χριστοῦ μέ τοὺς ἱερεῖς,
γιὰ τὸ ἔργο τῶν κληρικῶν, γιὰ τὴ διαφορὰ
τοῦ ἱερέα ἀπὸ τὸν λαϊκὸ, γιὰ τὸ πῶς τὸ
ἔργο τοῦ ἱερέα σήμερα ἔχει ἀτονῆσει καὶ
ἀλλοιωθεῖ, γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ ἀκοῦμε τὸ
κῆρυγμα τοῦ κληρικοῦ. Ἐπίσης δᾶ παρου-
σιασοῦν κάποια γενικὰ συμπεράσματα
περὶ τῶν Χειροτονιῶν ὅλων τῶν βαθμῶν μέ
βάση τὰ χειρόγραφα λειτουργικὰ κείμενα.

Λόγω τοῦ ἐπικαιροῦ Δεκαπενταυγού-
στου ἓνα ἄρθρο εἶναι ἀφιερωμένο στήν Πα-
ναγία μας, τὴν ἐλπιδοφόρα αὐγὴ τῆς σω-
τηρίας μας. Ἐπειδὴ ἡ 1η Σεπτεμβρίου, πού
ἀρχίζει τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἔτος, εἶναι ἀφιερ-
ωμένη στὸ περιβάλλον, συμπεριλάβαμε
ἓνα πλοῦσιο καὶ ἐμπεριστατωμένο ἄρθρο
γιὰ τὴν οἰκολογία. Ἀποτελεῖ γενικὴ συνεί-
δηση ὅτι ἡ σημερινὴ οἰκολογικὴ κρίσις εἶναι
ἴσως τὸ σοβαρότερο πρόβλημα, πού ἀντι-
μετωπίζει ἡ ἀνθρωπότητα στίς μέρες μας.
Ἐδῶ δᾶ βρεῖτε πῶς ἡ ἀρρωστημένη ἀποψη
περὶ ἀνθρώπου συνέβαλε στὸ οἰκολογικὸ
πρόβλημα, ποῖα εἶναι ἡ ὀρθόδοξη ἀνθρω-
πολογία καὶ πῶς ἡ θεολογία μέ τὴν ἐπι-
στήμη μποροῦν νὰ συνεργασθοῦν γιὰ τὴ
λύση τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος.

Μετά τὸ ἄρθρο γιὰ τὸν τοπικὸ ἅγιο
(ὅσιος Ἄνθιμος Ἀστυπυλαίας) ἀκολουθεῖ
ἡ παρουσίαση τῆς ζωῆς τοῦ μακαριστοῦ
ἱερομονάχου τῆς Μητροπόλεως μας π.
Βαρδολομαίου Στράτα καὶ ἡ ὁμιλία τοῦ
Ἀρχιδιακόνου Κυρίλλου Παπανθίμου
κατὰ τὴν εἰς Πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ
τῆν 1η Αὐγούστου.

εὐκαιρίαν ἀντιμετωπίσεως
τῶν προβλημάτων μέ διαφο-
ρετικὸν τρόπον, διότι αἱ μέθο-
δοι αἱ ὅποια ἐδημιούργησαν
τὰ προβλήματα αὐτὰ δέν εἶ-
ναι δυνατόν νὰ εἶναι καὶ ἡ

καλλιτέρα λύσις των. Χρειάζεται να εισαγάγωμεν τήν ἀγάπην εἰς ὅλας τὰς συναλλαγὰς μας, τήν ἀγάπην ἢ ὁποῖα ἐμπνέει θάρρος καί συμπόνοιαν. Ἀνθρωπίνη πρόοδος δέν σημαίνει ἀπλῶς συσσώρευσιν πλοῦτου καί ἄκριτον ἀνάλωσιν τῶν πόρων τῆς γῆς. Ἡ ἀντιμετώπισις τῆς παρούσης κρίσεως ἔχει ἀποκαλύψει τὰς ἀξίας τῶν ὀλίγων, οἱ ὅποιοι διαμορφώνουν τὰς τύχας τῆς κοινωνίας μας. Ἐκείνων οἱ ὅποιοι δύνανται νά ἐξεύρουν χρηματικά ποσά πέραν πάσης φαντασίας διὰ τήν στήριξιν τοῦ χρηματοοικονομικοῦ συστήματος τό ὁποῖον τούς ἐπρόδωσεν, ἀλλά δέν εἶναι πρόθυμοι νά διαθέσουν οὔτε τό ἐλάχιστον κλάσμα τῶν ποσῶν αὐτῶν διὰ τήν θεραπείαν τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως εἰς τήν ὁποῖαν ἔχει περιέλθει ἡ κτίσις, ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἀκριβῶς τῶν ἀξιῶν των, ἢ διὰ τήν σίτισιν τῶν πεινῶντων τοῦ κόσμου ἢ διὰ τήν ἐξασφάλισιν ποσίμου ὕδατος εἰς τούς διψῶντας τοῦ κόσμου, θύματα καί αὐτούς τῶν ἰδίων ἀξιῶν. Εἰς τό πρόσωπον ἐκάστου πεινασμένου παιδιοῦ ἀναγράφεται ἕν ἐρώτημα δι' ἡμᾶς καί δέν πρέπει νά ἀποστρέψωμεν τό βλέμμα διὰ νά ἀποφύγωμεν τήν ἀπάντησιν. Διατί συνέβη αὐτό; Εἶναι πρόβλημα ἀνθρωπίνης ἀνικανότητος ἢ ἀνθρωπίνης βουλήσεως;

Ἔχομεν καταστήσει τήν ἀγοράν τό ἐπίκεντρον τοῦ ἐνδιαφέροντός μας, τῆς δράσεώς μας καί, ἐν τέλει, τῆς ζωῆς μας, λησμονοῦντες ὅτι ἡ ἐπιλογή μας αὐτή θά ἐπηρεάσῃ τήν ζώην τῶν μελλοντικῶν γενεῶν, καί θά περιορίσῃ τόν ἀριθμόν τῶν ἰδικῶν των ἐπιλογῶν, αἱ ὁποῖαι θά εἶναι πιθανῶς περισσότερον προσανατολισμέ-

ναι πρὸς τήν εὐημερίαν τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς κτίσεως. Ἡ ἀνθρωπίνη οἰκονομία μας, ἡ ὁποῖα μᾶς ἔχει καταστήσει καταναλωτάς, χωλαίνει. Ἡ Θεία Οἰκονομία, ἡ ὁποῖα μᾶς ἔχει πλάσει κατ' εἰκόνα τοῦ ἀγαπῶντος Δημιουργοῦ, μᾶς καλεῖ νά ἀγαπήσωμεν καί νά φροντίσωμεν ἅπασαν τήν κτίσιν. Ἡ εἰκὼν τήν ὁποῖαν ἔχομεν διὰ τόν ἑαυτόν μας ἀντανακλᾶται εἰς τόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον συμπεριφερόμεθα πρὸς τήν κτίσιν. Ἐάν πιστεύωμεν ὅτι δέν εἴμεθα τίποτε ἄλλο παρά καταναλωταί, τότε ἐπιδιώκομεν τήν καταξίωσιν καταναλίσκοντες σύμπασαν τήν γῆν ἄν ὅμως πιστεύωμεν ὅτι εἴμεθα πλασμένοι καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ, τότε δρῶμεν μετὰ φροντίδος καί ἐλέους καί προσπαθοῦμεν νά γίνωμεν ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἐπλάσθημεν νά εἴμεθα.

Ἄς προσευχηθῶμεν διὰ τήν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ κατὰ τήν Διάσκεψιν τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν διὰ τήν Κλιματικήν Ἀλλαγὴν εἰς τήν Κοπεγχάγην τόν Δεκέμβριον, ὥστε αἱ ἀνεπτυγμέναι βιομηχανικῶς χώραι νά συνεργασθοῦν μέ τὰς ἀναπτυσσομένας διὰ τήν μείωσιν τῶν βλαβερῶν ρυπογόνων ἐκπομπῶν, ὥστε νά ὑπάρξῃ βούλησις διὰ τήν συγκέντρωσιν καί συνετήν διαχείρισιν τῶν ἀπαιτουμένων χρημάτων πρὸς λήψιν τῶν ἀναγκαίων μέτρων καί ὥστε νά συνεργασθῶμεν ἅπαντες διὰ νά διασφαλίσωμεν ὅτι τὰ τέκνα μας θά δύνανται νά ἀπολαμβάνουν τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς τήν ὁποῖαν καταλείπομεν εἰς αὐτά. Πρέπει νά ὑπάρξῃ δικαιοσύνη καί ἀγάπη εἰς ὅλας τὰς πτυχὰς τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος τό κέρδος, καί δὴ τό βραχυπρόθεσμον, δέν ἡμπορεῖ καί δέν πρέπει νά ἀποτελῇ τό μοναδικόν κίνητρον τῶν πράξεών μας.

Ἄς ἀνανεώσωμεν ἅπαντες τήν δέσμευσίν μας νά συνεργασθῶμεν προκειμένου νά ἐπιφέρωμεν τὰς ἀλλαγὰς διὰ τὰς ὁποῖας προσευχόμεθα, νά ἀπορρίψωμεν κάθε τι τό ὁποῖον βλάπτει τήν κτίσιν, νά μεταβάλωμεν τόν τρόπον σκέψεώς μας καί, ὡς ἐκ τούτου, νά μεταβάλωμεν ριζικῶς τόν τρόπον ζωῆς.

Ἡ χάρις τοῦ Δημιουργοῦ καί Προνοητοῦ Θεοῦ, σὺν τῇ πατρικῇ εὐχῇ καί Πατριαρχικῇ ἡμῶν εὐλογίᾳ, εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν.

βθ' Σεπτεμβρίου α'

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος

 Η ΟΔΟΣ 	
Κωδικὸς ἐντύπου ISSN 1790-6733	
Τριμηνιαία ἔκδοσις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ρόδου Τηλέφωνο: 22410 34300 Fax: 22410 73480 Internet: www.imr.gr e-mail: imrodou@imr.gr Συντάσσεται ἀπὸ ἐπιτροπῇ	Υπεύθυνος Σύνταξης Ἀρχιμ. Μάξιμος Παναγιώτου Προαιρετικὲς συνδρομὲς Ἀριθμ. Βιβλ. Ἐθνικῆς Τραπεζῆς 461/296168-79
Ἰδιοκτήτης Ἱερά Μητρόπολις Ρόδου Ἐκδότης Μητροπολίτης Ρόδου κ. Κύριλλος	Ἐκδοτικὴ Παραγωγή ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε. Ἀρδητοῦ 12-16, Αθήνα Τηλ. 210-9217513, Fax: 210-9237033 www.eptalofos.gr e-mail: info@eptalofos.gr

Ἡ Ἱερωσύνη

τοῦ Πρεσβ. Καλλίστου Ἀναστασίου

Τό Μυστήριο τῆς Ἱερωσύνης

Ὁ πρῶτος πού συνέστησε τὴν Ἱερωσύνη ἦταν ὁ Χριστός. Ὁ Κύριος ἵδρυσε τὴν Ἐκκλησία καὶ ὄρισε μέσα σ' αὐτὴν καὶ τὰ μέσα μέ τὰ ὁποῖα θὰ σώζονται οἱ πιστοί. Τὴ μετάδοση αὐτῶν τὴν ἀνέθεσε σέ ξεχωριστὰ πρόσωπα. Αὐτὰ τὰ πρόσωπα ἦταν οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι, τοὺς ὁποίους ὁ Χριστός ἀπέστειλε στὸν κόσμον. «Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει» (Μάρκ. 16,15). Τοὺς ἀπέστειλε, ἐπίσης γιὰ νὰ τελοῦν τὰ Μυστήρια «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτούς, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτούς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν» (Ματθ. 28,19-20). Στὴν Καινὴ Διαθήκη, ὅπως καὶ στὴν Παλαιά, ἡ Ἱερωσύνη τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ δέν μπορεῖ νὰ ἀσκειῖται παρὰ μόνον ἀπὸ λειτουργοὺς πού καλοῦνται ἀπὸ τὸ Θεό. Ὁ Ἰησοῦς κάλεσε τοὺς δώδεκα γιὰ νὰ τοὺς ἐμπιστευτεῖ τὴν εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας Του. Τοὺς προετοίμασε γιὰ τὴν διακονία τοῦ Λόγου. Τοὺς διαβίβασε μερικὲς ἀπὸ τίς ἐξουσίες του. Τὴν τελευταία βραδιά τοὺς ἐμπιστεύτηκε τὴν Εὐχαριστία. Ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν εἰδικὴ συμμετοχὴ στὴν Ἱερωσύνη τοῦ Χριστοῦ. Οἱ Ἀπόστολοι μέ τὴ σειρά τοὺς διορίζουν ὑπεύθυνους, πού θὰ συνεχίσουν τὸ ἔργο τους. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δίνει στοὺς ὑπευθύνους τῶν κοινοτήτων ἱερατικούς τίτλους «Οἰκονόμοι Μυστηρίων Θεοῦ», «Διάκονοι Καινῆς Διαθήκης». Ἔτσι πρέπει νὰ μᾶς θεωροῦν οἱ ἄνθρωποι ὡς ὑπηρέτες τοῦ Χριστοῦ καὶ οἰκονόμους τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Τοὺς ἀπέστειλε ἀκόμη γιὰ νὰ διοικοῦν καὶ ποιμαίνουν τὴν Ἐκκλησία. Ἔτσι λοιπόν, Ἱερωσύνη εἶναι τὸ Μυστήριο πού συνέστησε ὁ Κύριος στὸ ὁποῖο μέ τὴν εὐχή καὶ τὴν ἐπίθεση τῶν χειρῶν τοῦ Ἐπισκόπου στὸν χειροτονούμενο κάθε βαθμοῦ μεταδίδεται ἡ Θεία Χάρις καὶ τὸν κάνει ικανὸ νὰ ἀσκεῖ ἔγκυρα τὴν ἐξουσία καὶ τὸ λειτούργημά του. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος συγκρίνοντας τὴν Ἱερωσύνη μέ τὸ ἀξίωμα τοῦ Βασιλιᾶ λέει πὼς εἶναι τόσο ἀνώτερη ὅσο εἶναι τὸ πνεῦμα ἀπὸ τὴ σάρκα. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος λέγει: «Πράγματι ἡ ἀποστολὴ τοῦ

ἱερέα μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ τέχνη τῶν τεχνῶν καὶ ἡ ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν, τὸ νὰ καθοδηγεῖ κανεὶς τὸν ἄνθρωπο, τὸ πολύπλευρο αὐτὸ καὶ εὐμετάβλητο ζῶο» (Λόγος περὶ Ἱερωσύνης).

Τὸ ἔργο τῶν κληρικῶν

Ὡς πρὸς τὸ ἔργο τῶν κληρικῶν θὰ ἐκθέσουμε τίς τρεῖς κύριες πτυχές του.

α) Οἱ κληρικοί πρέπει νὰ κηρύττουν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἔκαναν καὶ οἱ ἀπόστολοι, σύμφωνα μέ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη βαπτίζοντες αὐτούς, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτούς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν» (Ματθ. 28,19-20). Ἡ ἐντολὴ αὐτὴ τοῦ Κυρίου περιλαμβάνει μαθητεία-κατήχηση καὶ βάπτισμα-μυστηριακὴ ζωὴ. Ὁ Ἱερέας γίνεται τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ, κηρύττει ἀντὶ γιὰ Ἐκεῖνον. Πρέπει νὰ κηρύττει τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὴν ἀλήθειά Του, γιατί ὑπάρχουν οἱ αἰρετικοὶ πού κηρύττουν νόθα δόγματα.

β) Οἱ κληρικοί πρέπει νὰ τελοῦν τὰ Μυστήρια. Χωρὶς τὰ Μυστήρια οἱ πιστοὶ δέ μποροῦν νὰ σωθοῦν καὶ τὰ Μυστήρια αὐτὰ ἐπιτελοῦνται μέ τὰ χεῖρα τοῦ ἱερέα. Μέσω τῶν ἱερέων ντυνόμαστε τὸν Χριστό καὶ γινόμαστε μέλη τοῦ ἁγίου Σώματός Του. «Ἐάν μή τις γεννηθῆ ἔξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. 3,5). «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτόν ἐν τῇ ἑσχάτῃ ἡμέρᾳ» (Ἰωάν. 6,54).

γ) Οἱ κληρικοί πρέπει νὰ διοικοῦν καὶ νὰ ποιμαίνουν τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁ Κύριος λέγει ὅτι εἶναι ὁ καλὸς ὁ ποιμὴν πού θυσιάζει τὴν ζωὴ του γιὰ χάρι τῶν προβάτων (Ἰωάν. 10,11-16). Στὸ μαθητὴ Του τὸν Πέτρο ἔδωσε τὴν παραγγελία «ποιμαίνει τὰ πρόβατά μου» (Ἰωάν. 21,16). Ὁ ἀληθινὸς ποιμένας εἶναι ὁ Χριστός καὶ ὅσοι ἀκολουθοῦν Αὐτόν καὶ ἐνώνονται μαζί Του εἶναι οἱ ἀληθινοὶ ποιμένες τοῦ λαοῦ Του. Πρέπει ὁ ἱερέας νὰ ἔχει αὐτές τίς ιδιότητες, γιὰ νὰ ἀσκήσει τὸ ποιμαντικὸ του ἔργο, τὸ ὁποῖο ἀποβλέπει στὴν θεραπεία τῶν πνευματικῶν ἀσθενειῶν. Ὁ ἱερέας πρέπει νὰ εἶναι ποιμένας, κυβερνήτης, γιατρός καὶ διδάσκαλος.

Οί χριστιανοί ως «βασιλειον ιεράτευμα» (Α΄ Πέτρ. 2,9)

Ο Ίησους Χριστός είναι παρών και ενεργεί στη μυστηριακή και λειτουργική ζωή της Έκκλησίας ως η Κεφαλή, ο Άρχηγός, ο καλός Ποιμένας και ο Αρχιερέυς αυτής. Βόσκει τα πρόβατα, ποιμένες και ποιμενόμενους. Τα πάντα στην Έκκλησία βεβαιώνονται από την αμετακίνητη παρουσία του του Αγίου Πνεύματος, πού αποκαλύπτει τον απόλυτο ιερέα, τον Ίησού Χριστό. Αυτό ήθελε να τονίσει ο Ίησους στους μαθητές Του, όταν τούς υποσχέθηκε την αποστολή του Αγίου Πνεύματος. Ο Χριστός, λοιπόν, ως καλός ποιμένας, και «*Αρχιερέυς εις τόν αἰῶνα κατά τήν τάξιν Μελχισεδέκ*» είναι παρών στο σώμα Του, την Έκκλησία, ως η κεφαλή αυτής.

Ο Ίησους φανερώνεται ως ιερέυς με την προσφορά της θυσίας Του και με την διακονία του Λόγου. Η προς Έβραίους ἐπιστολή ἀναφέρεται στην ιερωσύνη του Χριστού, ο οποίος ως μοναδικός και αἰώνιος «*Αρχιερέυς*» πραγματοποίησε τη θυσία Του ἐφ' ἅπαξ μέσα στον χρόνο και είναι για πάντα ο μεσίτης της Καινῆς Διαθήκης. Ἐτσι τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας μετέχουν στην ιερωσύνη του Χριστού και οικειοποιούνται τη σωτηρία ἀπό τῆς θυσίας Του. Κατά τήν Καινή Διαθήκη «*ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ θεῷ καί πατρί αὐτοῦ*» (Αποκ. 1,6) Διά του Χριστού γίναμε «*λίθοι ζῶντες οἰκοδομημένοι εἰς οἶκον πνευματικόν, ἱεράτευμα ἅγιον, μέ σκοπό νά προσφέρουμε θυσίες πνευματικές*» (πρβλ. Α΄ Πέτρ. 2,5).

Στήν μυστηριακή και λειτουργική ζωή τῆς Ἐκκλησίας ἀποκαλύπτεται και μαρτυρεῖται ἡ ἀόρατη παρουσία του Κυρίου και τό πλήρωμα τῆς θείας ζωῆς. Ο Χριστός είναι παρών σέ αὐτή τῆ σὺναξη, μᾶς ἐνώνει μαζί Του και μεταξύ μας. Στόχος τῆς Ἐκκλησίας είναι ὁ κόσμος ὅλος, ἡ ἀναζύμωσή του μέ τό αἷμα και τῆ σάρκα του Χριστού. Οἱ ἄνθρωποι ἐνωμένοι διά τῆς θείας Κοινωνίας και τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως σέ ἕνα σῶμα, γίνονται φορεῖς τῆς Χάριτος του Αγίου Πνεύματος για τήν μεταμόρφωση του κόσμου. Ἡ Ἐκκλησία είναι ἡ εἰκόνα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καλοῦνται νά εἰσέλθουν σέ αὐτή, γιατί τό Ἅγιον Πνεῦμα είναι παρών σ' ὅλους ἀνεξαιρέτως τούς ἄνθρώπους και ὅσον ἀφορᾶ τούς Χριστιανούς, είναι παρών σέ κάθε ἕναν ἀπό ἐμᾶς, κάνοντάς μας υἱούς του Θεοῦ, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Μάξιμος.

Ὁ ἱερέυς ως μάρτυρας του Χριστοῦ

Στή χριστιανική ὀρολογία μαρτυρία λέγεται ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως στό Χριστό και εἰδικότερα τό κήρυγμα περί τῆς Ἀναστάσεώς Του. Μάρτυρες στην χρι-

στιανική Ἐκκλησία θεωροῦνται ὅλοι ὅσοι καταθέτουν τῆ μαρτυρία του Χριστοῦ εἴτε μέ τῆ ζωή τους και τό ἅγιο παράδειγμα εἴτε μέ τό βασανιστικό θάνατό τους.

Στήν Παλαιά Διαθήκη πάνω ἀπό τήν ἀνθρώπινη μαρτυρία ὑπάρχει ἡ μαρτυρία του Θεοῦ. Ὁ ἴδιος ὁ Θεός αὐτοαποκαλύπτεται και αὐτομαρτυρεῖται για τήν ὑπαρξή Του, για τόν Ἐαυτό Του, ὅταν φανερώνει στό Θεόπτη Μωυσῆ τό ὄνομά Του ἢ ὅταν δίνει διαβεβαίωση, ὅτι εἶναι ὁ μοναδικός και ἀληθινός Θεός. Ὑπάρχει, ἐπίσης, μία ἀποστολή μαρτυρίας, πού μπορεῖ και πρέπει νά ἐκτελεστεῖ ἀπό τούς φορεῖς του θελήματός Του, τούς προφῆτες και ἀπό τόν Δαβίδ, τόν ὁποῖο ὄρισε πιστό μάρτυρα, και ἀπό τό σύνολο του λαοῦ του Ἰσραήλ. Ὑψιστη μαρτυρία είναι ἐπίσης ἡ μαρτυρία του τιμίου Προδρόμου, ὁ ὁποῖος ἔδειξε μέ τό χέρι του και «*μαρτύρησε*» τό Χριστό ως τόν «*ἀμνόν του Θεοῦ*».

Στή Βάπτισμα και στή Μεταμόρφωση του Χριστοῦ ἔχουμε τῆ μαρτυρία του Θεοῦ Πατέρα. Οἱ ἄγγελοι στή Γέννηση, στην Ἀνάσταση και στην Ἀνάληψη του Χριστοῦ είναι μάρτυρες τῆς θεότητας του Χριστοῦ. Οἱ ἀπόστολοι μέ τῆ ζωή και τό ἔργο τους μεταδίδουν ως «*αὐτόπτες και αὐτήκοοι μάρτυρες*» τῆς ζωῆς του Χριστοῦ ὅλα τὰ γεγονότα τῆς θείας Οἰκονομίας.

Τό μαρτύριο είναι ὁ ἀγώνας τῆς Ἐκκλησίας μέσα στον κόσμο. Ἡ συνείδηση του μαρτυρίου είναι ἡ αὐθεντική βίωση τῆς πνευματικότητας κάθε χριστιανοῦ. Ὁ αὐθεντικός χριστιανός είναι σέ κάθε στιγμή, ὁ μάρτυς του Χριστοῦ. Ἐτσι ὁ ποιμένας καλεῖται νά μαρτυρήσει μέσα στό σύγχρονο κόσμο ὅτι ὁ Χριστός είναι ὁ Υἱός του Θεοῦ, ὁ Λυτρωτής του κόσμου.

Ὁ ἱερέυς ζῶντας μέσα στην Ἐκκλησία καλεῖται νά οικειοποιηθεῖ ὅλη αὐτή τῆ μαρτυρία τῆς ζωῆς πίστεως, ἀλήθειας και ζωῆς, νά βιώσει τήν παρακαταθήκη τῆς ἀλήθειας και τῆς ζωῆς του Αγίου Πνεύματος και στή συνέχεια μέ τήν Χάρη του Θεοῦ νά γίνει φορέας τῆς Παράδοσης.

Ἡ δύναμη τῆς διδασκαλίας πού ἔχει δοθεῖ στην ἱεραρχία είναι ἕνα ἀπό τὰ λειτουργήματα τῆς καθολικῆς πληρότητος τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ἡ δύναμη νά μαρτυρεῖ, νά ἐξαγγεῖλει τήν πίστη και τήν ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, πού διαφύλαξε τό ὅλο σῶμα. Οἱ Ἀρχιερεῖς ἔχουν λάβει αὐτή τῆ δύναμη ἀπό τόν Μέγα Αρχιερέα μέ τό Μυστήριο τῆς χειροτονίας. Ἡ διδασκαλία αὐτή βρίσκει τὰ ὄριά της στην Οἰκουμένη Σύνοδο, στην ἔκφραση τῆς ὅλης Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει κληθεῖ νά μαρτυρεῖ τήν ἐμπειρία αὐτή.

Ὁ Ἐπίσκοπος καλεῖται νά γίνει ἡ ζῶσα φωνή του Θεοῦ, ἀλλά και ἡ ζῶσα φωνή τῆς Ἐκκλησίας, νά πα-

ραλαμβάνει τά δόγματα τῆς εὐσεβείας καί τόν κανόνα τῆς ἀλήθειας, ὅπως διαφύλαξε ἡ Καθολική Ἐκκλησία μέσα στά ὅρια τοῦ κανόνα τῶν Ἁγίων Γραφῶν, τῶν ὄρων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῆς Δογματικῆς διδασκαλίας τῶν ὀρθοδόξων Πατέρων, νά μεταδίδει στό λαό τοῦ Θεοῦ καί στίς ἐπερχόμενες γε-

νεές τήν ὀρθόδοξη ἀποστολική πίστη καί ζωή.

Οἱ πρεσβύτεροι ὀφείλουν νά βιώσουν μέσα τους αὐτή τή ζωσα παράδοση τῆς πίστεως, τῆς ἀλήθειας καί τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ. Στή συνέχεια ὡς ἀπόστολοι, νά διαβεβαιώνουν, νά ὁμολογοῦν, νά ἐξαγγέλλουν στόν κόσμον τή γνώση καί τό βίωμά τους.■

ΝΟΥΘΕΣΙΕΣ π. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ

Ἡ χριστιανική θρησκεία μεταβάλλει τόν ἄνθρωπο καί τόν θεραπεύει

(Γέροντος Πορφυρίου, Βίος καί Λόγοι σελ 210-213)

Ἡ θρησκεία μας εἶναι ἡ θρησκεία τῶν θρησκείων, ἡ ἐξ Ἀποκαλύψεως, ἡ πραγματική, ἡ ἀληθινή θρησκεία. Οἱ ἄλλες θρησκείες εἶναι ἀνθρώπινες, κούφιες. Δέν γνωρίζουν τό μεγαλεῖο τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Δέν γνωρίζουν ὅτι ὁ σκοπός μας, ὁ προορισμός μας, εἶναι νά γίνουμε θεοί κατὰ χάριν, νά ὁμοιωθοῦμε μέ τόν Θεό τόν Τριαδικό, νά γίνουμε ἕνα μέ Ἐκεῖνον καί μεταξύ μας. Αὐτά οἱ ἄλλες θρησκείες δέν τά γνωρίζουν. Ὁ ἀπώτερος σκοπός τῆς θρησκείας μας εἶναι τό «ἵνα ὡσιν ἐν». Ἐκεῖ ὀλοκληρώνεται τό ἔργο τοῦ Χριστοῦ. Ἡ θρησκεία μας εἶναι ἀγάπη, εἶναι ἔρωτας, εἶναι ἐνδουσιασμός, εἶναι τρέλα, εἶναι λαχτάρα τοῦ θείου. Εἶναι μέσα μας ὅλ' αὐτά. Εἶναι ἀπαιτήση τῆς ψυχῆς μας ἡ ἀπόκτησή τους.

Γιά πολλούς, ὅμως, ἡ θρησκεία εἶναι ἕνας ἀγώνας, μία ἀγωνία κι ἕνα ἄγχος. Γι' αὐτό πολλούς ἀπ' τοὺς «θρήσκους» τοὺς θεωροῦνε δυστυχημένους, γιατί βλέπουν σέ τί χάλια θρίσκονται. Κι ἔτσι εἶναι πράγματι. Γιατί, ἂν δέν καταλάβει κανεὶς τό βάθος τῆς θρησκείας καί δέν τή ζήσει, ἡ θρησκεία καταντάει ἀρρώστια καί μάλιστα φοβερή. Τόσο φοβερή, πού ὁ ἄνθρωπος χάνει τόν ἔλεγχο τῶν πράξεών του, γίνεται ἄβουλος κι ἀνίσχυρος, ἔχει ἀγωνία κι ἄγχος καί φέρεται ὑπό τοῦ κακοῦ πνεύματος. Κάνει μετάνοιες, κλαίει, φωνάζει, ταπεινώνεται τάχα, κι ὅλη αὐτή ἡ ταπείνωση εἶναι μία σατανική ἐνέργεια. Ὅρισμένοι τέτοιοι ἄνθρωποι ζοῦνε τή θρησκεία σάν ἕνα εἶδος κολάσεως. Μέσα στήν ἐκκλησία κάνουν μετάνοιες, σταυρούς, λένε, «εἴμαστε ἁμαρτωλοί, ἀνάξιοι», καί μόλις βγοῦνε ἔξω, ἀρχίζουν νά βλασφημᾶνε τά θεία, ὅταν κάποιος λίγο τους ἐνοχλήσει. Φαίνεται καθαρά ὅτι ὑπάρχει στό μέσον δαιμόνιο.

Στήν πραγματικότητα, ἡ χριστιανική θρησκεία μεταβάλλει τόν ἄνθρωπο καί τόν θεραπεύει. Ἡ κυριότερη, ὅμως, προϋπόθεση, γιά νά ἀντιληφθεῖ καί νά διακρίνει ὁ ἄνθρωπος τήν ἀλήθεια, εἶναι ἡ ταπείνωση. Ὁ ἐγωισμός σκοτίζει τό νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τόν μπερδεύει, τόν ὀδηγεῖ στήν πλάνη, στήν αἵρεση. Εἶναι σπουδαῖο νά κατανοήσῃ ὁ ἄνθρωπος τήν ἀλήθεια.

Παλαιά οἱ ἄνθρωποι, πού ἦταν σέ μία κατάσταση πρωτόγονη, δέν εἶχαν οὔτε σπίτια οὔτε τίποτα. Μπαίνανε μέσ στίς σπηλιές χωρίς παράθυρα, κλείνανε καί τήν εἴσοδο προστά μέ πέτρες καί μέ κλαδιά, ὥστε νά μὴν μπαίνει ὁ ἀέρας. Δέν καταλάβαιναν ὅτι ἔξω ὑπάρχει ἡ ζωή, τό ὄξυγόνο. Μέσ στή σπηλιά ὁ ἄνθρωπος φθείρεται, ἀρρωσταίνει, καταστρέφεται, ἐνῶ ἔξω ζωογονεῖται. Μπορεῖς νά καταλάβεις τήν ἀλήθεια; Τότε εἶσαι στόν ἥλιο, στό φῶς, βλέπεις ὅλα τά μεγαλεῖα-ἀλλίως εἶσαι σέ μία σπηλιά σκοτεινή. Φῶς καί σκότος. Ποιό

εἶναι τό πιό καλό; Νά εἶσαι πράος, ταπεινός, ἡσυχος, νά ἔχεις μέσα σου ἀγάπη ἢ νά εἶσαι νευρικός, στενόχωρος, νά διαπληκτίζεσαι μέ τοὺς πάντες; Ἀσφαλῶς τό ἀνώτερο εἶναι ἡ ἀγάπη. Ἡ θρησκεία μας ἔχει ὅλ' αὐτά τά καλά καί εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ὅμως πολλοί πᾶνε σέ κάτι ἄλλο.

Ὅσοι ἀρνοῦνται αὐτή τήν ἀλήθεια, εἶναι ἀρρωστοὶ ψυχικά. Εἶναι σάν τά ἀρρωστα παιδιά, πού, ἐπειδή τοὺς ἐλειψαν οἱ γονεῖς ἢ χώρισαν ἢ μάλωσαν, ἔγιναν ἀπροσάρμοστα. Καί στίς αἰρέσεις πᾶνε ὅλοι οἱ μπερδεμένοι. Μπερδεμένα παιδιά μπερδεμένων γονέων. Ὅμως ὅλοι αὐτοὶ οἱ μπερδεμένοι καί ἀπροσάρμοστοι ἔχουν ἕνα σθένος καί μιά ἐπιμονή καί κατορθώνουν πολλά πράγματα. Ὑποτάσσουν τοὺς νορμάλ καί τοὺς ἡσυχους ἀνθρώπους, διότι ἐπηρεάζουν κι ἄλλους ὁμοίους τους καί ὑπερτεροῦν καί στόν κόσμον, γιατί αὐτοὶ εἶναι πιό πολλοί καί θρίσκουν ὀπαδοὺς. Ὑπάρχουν κι ἄλλοι, πού, ἐνῶ δέν ἀρνοῦνται τήν ἀλήθεια, ἐν τούτοις εἶναι μπερδεμένοι κι ἀρρωστοὶ ψυχικά.

Ἡ ἁμαρτία κάνει τόν ἄνθρωπο πολύ μπερδεμένο ψυχικά. Τό μπερδεμα δέν φεύγει μέ τίποτα. Μόνο μέ τό φῶς τοῦ Χριστοῦ γίνεται τό ξεμπερδεμα. Τήν πρώτη κίνηση τήν κάνει ὁ Χριστός. «Δεῦτε πρός μέ πάντες οἱ κοπιῶντες...» (Ματθ. 11,28). Μετά ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἀποδεχόμεστε αὐτό τό φῶς μέ τήν ἀγαθή μας προαίρεση, πού τήν ἐκφράζουμε μέ τήν ἀγάπη μας ἀπέναντί Του, μέ τήν προσευχή, μέ τή συμμετοχή στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας, μέ τά Μυστήρια.

Πολλές φορές οὔτε ὁ κόπος, οὔτε οἱ μετάνοιες, οὔτε οἱ σταυροὶ προσελκύνουν τήν χάρι. Ὑπάρχουν μυστικά. Τό οὐσιαστικότερο εἶναι νά φεύγεις ἀπ' τόν τύπο καί νά πηγαίνεις στήν οὐσία. Ὅ,τι γίνεται, νά γίνεται ἀπό ἀγάπη.

Ἡ ἀγάπη ἐννοεῖ πάντα νά κάνει δυσίες. Σ' ὅ,τι κάνει ἀγγάρια*, κλωτσάει ἡ ψυχή, ἀντιδρᾷ. Ἡ ἀγάπη ἐλκδει τήν χάρι τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ἔλδει ἡ χάρις, ἔρχονται τά χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Ὁ δέ καρπός τοῦ Πνεύματος ἐστί ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια» (Γαλ. 5,22-23). Αὐτά εἶναι πού πρέπει νά ἔχει μία ὑγιής ψυχή ἐν Χριστῷ.

Ὁ ἄνθρωπος μέ τόν Χριστό γίνεται χαριτωμένος καί ξεῖ ἔτσι πάνω ἀπ' τό κακό. Τό κακό γι' αὐτόν δέν ὑπάρχει. Ὑπάρχει μόνο τό ἀγαθό, ὁ Θεός. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει κακό. Δηλαδή, ἐφόσον ἔχει τό φῶς, δέν μπορεῖ νά ἔχει σκοτάδι. Οὔτε μπορεῖ νά τόν καταλάβει τό σκοτάδι, διότι ἔχει τό φῶς.

* Ἀγγάρια: ὡς ἀγγαρεία.

Συζήτηση μέ έναν ξφηβο

Ἡ Ἱερωσύνη

τοῦ Ἀρχιμ. Μαξίμου Παναγιώτου

• Τί εἶναι ὁ ἱερέας;

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἕνας θεανθρωπικός ὀργανισμός καί ἡ ἀνθρώπινη πλευρά του χρειάζεται ὀργάνωση καί διοίκηση. Οἱ ἀπόστολοι κατ' ἐντολήν τοῦ Χριστοῦ χειροτονοῦσαν σέ κάθε τοπική Ἐκκλησία, πού ἴδρυναν, ἱερεῖς γιά τίς διοικητικές καί λατρευτικές ἀνάγκες της.

Οἱ ἐπίσκοποι ἦταν οἱ διάδοχοι τῶν ἀποστόλων καί ἐπόπτευαν τίς τοπικές Ἐκκλησίες κάθε εὐρύτερης περιοχῆς. Ἀπό τούς ἀποστόλους μέχρι σήμερα ἔχουμε ἀλυσιδωτά ἀλληλοδιαδοχή τῶν ἐπισκόπων. Ἡ μία χειροτονία διαδέχεται τήν προηγούμενη. Αὐτό τό ἀποκαλοῦμε «Ἀποστολική Διαδοχή». Στίς Οἰκουμενικές Συνόδους οἱ ἀρχιερεῖς ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν παρέθεταν στή συζήτηση τήν πίστη πού παρέλαβαν καί μ' αὐτή ἀναιροῦσαν τίς θέσεις τῶν αἰρετικῶν.

Ὁ ἀρχιερέας ἔχει διοικητικά, δικαστικά, διδακτικά καί λατρευτικά καθήκοντα. Σ' αὐτά τά καθήκοντα βοηθιέται ἀπό τούς κληρικούς τῆς ἐπαρχίας του, τούς ἱερεῖς καί τούς διακόνους. Στήν ἀποκλειστική ἀρμοδιότητα τοῦ ἀρχιερέα ἀνήκουν οἱ χειροτονίες καί τά ἐγκαίνια τῶν ναῶν. Ὁ ἱερέας ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀρχιερέα στίς κατά τόπους ἐνορίες καί μέ τήν εὐλογία του διδάσκει, τελεῖ τή λατρεία καί ὀργανώνει τό φιλανθρωπικό ἔργο. Ὁ διάκονος βοηθᾷ τούς δύο ἄλλους βαθμούς τῆς ἱερωσύνης, καθότι ἄλλοις του δέν μπορεῖ νά κάνει καμία ἱεροπραξία.

• Τί διαφορά ἔχει ὁ ἱερέας ἀπό τό λαϊκό;

Στήν Παλαιά Διαθήκη ὁ Θεός ἔδωσε ἐντολή νά ὀρισθεῖ ὁ Ἄαρὼν ὡς ἀρχιερέας καί κάποιιοι ἄλλοι νά ἀναλάβουν ἱερατικά καθήκοντα στή Σκηνή τοῦ Μαρτυρίου. Τό ἴδιο καί στήν Καινή Διαθήκη, οἱ ἀπόστολοι χειροτονοῦσαν ἱερεῖς στίς νέες χριστιανικές κοινότητες, γιά νά τελοῦν τά μυστήρια. Ὑπάρχει εἰδική ἱερωσύνη.

Ὁ ἱερέας εἶναι ὑπηρετής τοῦ Θεοῦ καί χρησιμοποιεῖται ἀπό τό Θεό, γιά νά ὑπηρετεῖ τή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ἐνδέχεται ὁ ἱερέας νά ἀπολεσθεῖ καί νά πάει στήν κόλαση, ἂν δέν εἶναι σωστός.

Οἱ λαϊκοί καί οἱ κληρικοί στήν οὐσία εἶναι ἀδέλφια, παιδιά τοῦ Θεοῦ. Δέν εἶναι ὁ ἱερέας ἀνώτερος καί ὁ λαϊκός κατώτερος. Καί ὁ λαϊκός σέ ὥρα ἀνάγκης μπορεῖ νά βαπτίσει μέ τό ἀεροβάπτισμα. Ὁ σεβασμός, πού ἀπονέμεται στόν ἱερέα, προσφέρεται στό σχῆμα καί στήν ιδιότητα τοῦ λειτουργοῦ τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Φιλάμε τό χέρι τοῦ ἱερέα, ὄχι γιατί εἶναι ἀφέντης, ἀλλά γιατί πιάνει μέ τά χέρια του τά Τίμια Δῶρα τῆς θείας Κοινωνίας. Σεβόμαστε τόν ἱερέα, γιατί μεσιτεύει γιά μᾶς στή θεία Λειτουργία, μᾶς ἀγιάζει μέ τίς τελετές, μᾶς βαπτίζει, μᾶς συγχωρεῖ τίς ἀμαρτίες καί γενικά μᾶς βοηθᾷ στή σωτηρία μας.

• Πότε κάποιος ἀπαγορεύεται νά γίνει ἱερέας;

Στόν τέλειο καί πανάγιο Θεό προσφέρουμε ὡς ἀνθρωπότητα ὅ,τι τό καλύτερο, ἀγνότερο, ἀγιότερο καί καθαρότερο μπορούμε.

Ὅταν κάνει κάποιος μεγάλες ἀμαρτίες, ὅπως φόνο καί πορνεία, δέν εἶναι σωστό νά τελεῖ τά Μυστήρια.

Ἐδῶ καί στήν εἰδωλολατρία ὑπῆρχαν ἱερείς ἀγνές, πόσο μᾶλλον στόν χριστιανισμό!

Ἐνας φονιάς ἀποκτᾷ ἐχθρούς, οἱ ὅποιοι, ὅταν τόν δοῦν ἱερέα, ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νά ἀπομακρυνθοῦν ἀπό τήν Ἐκκλησία. Κάποιος, πού διέπραξε ἔκτρωση, κι ἂν ἀκόμα μετανόησε, τό κακό (φόνος) πού ἔγινε δέν ἀναιρεῖται. Ἐκεῖνος, πού εἶχε προγαμιαίες σχέσεις, κινδυνεύει στήν ἱερωσύνη του νά σκανδαλίσει κάποιες ψυχές, ἐκεῖνες μάλιστα πού πιθανόν ἔπαθαν κακό ἀπ' αὐτόν, ὅπως ὑποσχέσεις γάμου ἢ ἐκτρώσεις.

Ὑπάρχουν κι ἄλλα ἐμπόδια γιά τή χειροτονία ὑποψήφιου ἱερέως μικρότερης σημασίας, ὅπως ἡ ἐξάσκηση τοκογλυφίας, ἡ διγαμία τοῦ ἴδιου ἢ τῆς γυναίκας του.

• Γιατί νά μὴν ἐκλέγουν καί οἱ λαϊκοί τούς ἐπισκόπους;

Πολύ νωρίς ἡ Ἐκκλησία σταμάτησε τήν συμμετοχή τῶν λαϊκῶν στήν ἐκλογή τῶν ἐπισκόπων, γιατί δημιουργοῦνταν διάφορα προβλήματα. Ἀνάξιοι ἢ φιλόδοξοι ἱερεῖς παρέσερναν τούς λαϊκοὺς

σέ ὀχλοκρατία, γιά νά τούς ἐκλέξουν, ὥστε νά χειροτονηθοῦν. Πολλές φορές δημιουργοῦνταν σχίσματα στίς τοπικές Ἐκκλησίες καί οἱ πιστοί ἀλλοιομοῦνταν.

Σήμερα οἱ περισσότεροι λαϊκοί εἶναι ἀδιάφοροι καί δέν ἔχουν σωστό κριτήριο ἐκλογῆς τῶν ἐπισκόπων. Ἐάν τυχόν κάποιοι εἶναι κατ' ὄνομα χριστιανοί, ἐνῶ στήν οὐσία εἶναι ἄθεοι, τότε προφανῶς θά προτιμοῦν τούς χειρότερους γιά βλάβη τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπάρχει καί ὁ μέγας κίνδυνος νά μεταφερθεῖ ὁ κομματισμός τῆς πολιτικῆς καί μέσα στήν Ἐκκλησία.

Πολλές προτάσεις διατυπώνονται κατά καιρούς. Καλό θά ἦταν νά συμμετέχουν στήν ἐκλογή τῶν νέων ἐπισκόπων μαζί μέ τούς ἐπισκόπους τῆς περιοχῆς καί οἱ ἱερεῖς μέ τούς ἡγουμένους τῶν Μονῶν τῆς κάθε Μητρόπολης, οἱ ὁποῖοι ἔχουν κάποια ἐκκλησιαστική γνώση καί εὐθύνη. Οἱ ἐκλέκτορες αὐτοί θά πρέπει νά ζοῦν θεάρεστα, οὕτως ὥστε νά φωτισθοῦν ἀπό τόν Θεό καί νά διακρίνουν τόν καλύτερο. Ἐπίσης οἱ ὑποψήφιοι θά πρέπει καί αὐτοί νά ζοῦν θεάρεστα καί νά μήν προσπαθοῦν νά ἐπηρεάσουν τούς ἐκλέκτορες.

Στήν Κύπρο, ὅπου συμμετέχουν καί οἱ λαϊκοί στήν ἐκλογή τῶν ἐπισκόπων, ἡ διαδικασία ἔχει πολλά τρωτά σημεῖα. Οἱ ὑποψήφιοι, ὅπως οἱ πολιτικοί, ἐκδίδουν φυλλάδια αὐτοπροβολῆς καί τά κόμματα ἄμεσα καί ἔμμεσα συμμετέχουν στήν ἐκλογή.

• Γιατί δέν χειροτονοῦνται καί οἱ γυναῖκες;

Ὁ Χριστός, ἐνῶ εἶχε καί μαθήτριες κοντά Του, δέν ἀνέθεσε σ' αὐτές ἱερατικά καθήκοντα. Οὔτε καί στή μητέρα Του ἐπέτρεψε νά γίνει ἱερέας. Αὐτό ἔγινε, γιατί ἐκείνη τήν ἐποχή ὑπῆρχαν στίς εἰδωλολατρικές θρησκείες οἱ ἱερείες, πού δροῦσαν μέσα στά ἱερά ὡς ἱερόδουλες.

Τήν πεντηκοστή ὁ Χριστός ἔστειλε τό Ἅγιο Πνεῦμα μόνο στους μαθητές Του κι ὄχι στίς μαθήτριες. Αὐτοί ἀνέλαβαν τό διδακτικό, διοικητικό καί λατρευτικό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Πουθενά οἱ ἀποστολοὶ δέν χειροτόνησαν γυναῖκες ὡς ἱερεῖς γιά τίς ἀνάγκες τῶν ἰδρυόμενων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν.

Οἱ διακόνισσες, πού ὑπῆρχαν στήν ἀρχαία Ἐκκλησία, θεσπίστηκαν γιά νά ὑπηρετοῦν κυρίως τό χρῖσμα τῶν γυναικῶν, πού βαπτίζονταν σέ με-

γάλη ἡλικία. Σήμερα, ὅπου ὑπάρχουν, ἐκτελοῦν κοινωνικό ἔργο παρά λατρευτικό.

Οἱ γυναῖκες, πού ἔχουν βαθιά θρησκευτικότητα, δέν ἐπιζητοῦν νά ἀναλάβουν ἱερατικά καθήκοντα. Αὐτά τά διεκδικοῦν κοσμικές γυναῖκες ὄχι γιά τόν ἑαυτό τους, ἀλλά γιά τή διεκδίκηση τῶν ἴσων δικαιωμάτων τῶν γυναικῶν μέ τούς ἄνδρες καί στήν ἱερωσύνη.

Γιά τό Θεό ὅλοι θά εἴμαστε ἴσοι. Οἱ ἱερεῖς ἄνδρες θά κριθοῦν πιό αὐστηρά ἀπό τό Θεό.

Ἡ ἱερωσύνη δέν ἀποτελεῖ δικαίωμα, ἀλλά καθῆκον καί διακονία. Δέν μπορούμε χάριν ἐκμοντερνισμού νά ἀλλάξουμε πρακτική δύο χιλιάδων χρόνων.

Ἡ ἀπόρριψη τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν δέν ὑποδηλώνει ὑποτίμηση τῆς γυναίκα, ἀλλά σεβασμό στόν ὕψιστο ρόλο της ὡς μητέρας. Πῶς θά μπορούσε μία γυναίκα νά παραβλέψει τή μητρότητα γιά χάρη τῆς ἱερωσύνης; Ὁ ἱερέας πολλές φορές παραβλέπει ἀναγκαστικά τήν οἰκογένειά του γιά χάρη τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐνορίας του.

• Γιατί οἱ ἱερεῖς φοροῦν ράσα καί ἀφήνουν γενειάδα;

Τό ράσο εἶναι ἓνα σοβαρό ἔνδυμα, πού διαφοροποιεῖ τόν κληρικό ἀπό τούς λαϊκοί. Ἡ διαφορετική ἐνδυμασία τῶν ἱερέων ἀναφέρεται ἀπό τήν ἀρχαία Ἐκκλησία.

Τό ράσο προστατεύει τόν κληρικό ἀπό πειρασμούς γιά παρεκτροπές. Ἐτσι ἓνας ρασοφόρος ἱερέας θά προσέχει πού πηγαίνει, πῶς ὀμιλεῖ καί γενικά πῶς συμπεριφέρεται. Ἐνῶ ἀντίθετα χωρίς ράσο κινδυνεύει νά βρεθεῖ σέ πειρασμό νά συμπεριφερθεῖ ἀνοίκεια πρὸς τό σχῆμα του.

Ὁ πιστός λαός θέλει τόν παπὰ του νά διαφέρει ἀπό τούς λαϊκοί, γιά νά φανερώνεται ἔτσι ὅτι ὁ ἱερέας εἶναι πατέρας καί λειτουργός τῆς σωτηρίας ὄχι μόνο στό ναό, ἀλλά καί ἔξω ἀπ' αὐτόν.

Ἡ γενειάδα δείχνει κι αὐτή τή διαφορετικότητα τοῦ ἱερέα. Στήν Παλαιά Διαθήκη ἀναφέρεται ὁ πῶγωνας (ἡ γενειάδα) τοῦ Ἀαρών (Ψάλμ. 132,2).

Τό ράσο καί ἡ γενειάδα καθιστοῦν τόν ἱερέα πιό σεβαστό στους χριστιανούς. Ἡ διαφορετικότητα αὐτή γίνεται γιά τό Χριστό καί δείχνει τό μαρτυρικό φρόνημα τοῦ ἱερέα. ■

Ἡ ἱερωσύνη σέ κρίση ταυτότητας

τοῦ Πρωτ. Βασιλείου Θερμοῦ

Ἄν ἀγαποῦμε τήν ἀλήθεια θά πρέπει νά παραδεχθοῦμε πώς ἡ Ἐκκλησία μας βιώνει κρίση ταυτότητας τέτοια, πού ποτέ μέχρι τώρα δέν γνώρισε στήν ἱστορία της. Ζοῦμε ἀκόμη στή τροχιά τοῦ παρελθόντος μὴ ἔχοντας ἀναπτύξει τίς δεξιότητες πού οἱ σύγχρονες ἐξελίξεις ἀπαιτοῦν. Ὄταν ὁ κληρικός δέν εἶναι σέ θέση νά προσδιορίσει ποιός ἀκριβῶς ὀφείλει νά εἶναι, δηλαδή ὅταν ἀδυνατῇ νά τοποθετήσῃ τόν ἑαυτό του, ἀφ' ἑνός μέσα στό ἐκκλησιολογικό πλαίσιο καί ἀφ' ἑτέρου μέσα στό κλίμα τῶν καιρῶν, ἀσφαλῶς ἡ ὅλη Ἐκκλησία ὑπολείπεται αἰσθητὰ ἀπό τό νά πραγματοποιῇ τήν ἀποστολή της.

Ἐξ ἄλλου καί ὁ ἴδιος ὁ κληρικός στήν περίπτωση αὐτή ζῆ μιά ζωὴ ἀφύσικη γιὰ τήν ὁποία εὐλόγα πληρώνει βαρὺ τίμημα. Αὐτό πού ἐγὼ ἀξιολογῶ ὡς βαρὺ τίμημα αὐτῆς τῆς συγχύσεως εἶναι ἡ σέ βαθμὸ ἀνησυχητικὸ «παραίτηση» τοῦ κληρικοῦ μας ἀπὸ ὁράματα καί στόχους. Δέν ὑπάρχουν ποιμαντικά ὁράματα, διότι δέν εἶδε ποτέ τό ἑαυτό του ὡς ποιμένα ἐξ ἀρχῆς. Ἀλλά ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι δυνατὸ νά ζήσει χωρὶς στόχους ἀντάξιους τῆς ἀποστολῆς του. Ἀρρωσταίνει, μαραίνεται, καταθλίβεται, «μιζεριάζει» ὅπως λένε οἱ νέοι.

Ἔνας ἀπὸ τοὺς βασικότερους λόγους τῆς ἐκκλησιαστικῆς συγχύσεως καί ταλαιπωρίας, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἔγκειται στήν ἔλλειψη βαθύτερης ὁμοφωνίας ἡμῶν τῶν κληρικῶν γιὰ τό ποιά εἶναι ἡ ἀποστολή μας, γιὰ ποιοὺς λόγους χειροτονηθήκαμε. Εὐνόητο εἶναι ὅτι μὲ μιά τέτοια παραφθορὰ τό διδακτικὸ καί τό ποιμαντικὸ λειτουργημὰ ἐξ ἀρχῆς τίθεται στό περιθώριο. Κάθε λατρευτικὴ πράξις ἀποτελεῖ ποιμαντικὴ καί διδακτικὴ ἐνέργεια, ἀναλόγως τοῦ ἠθους καί τῆς προσοχῆς μὲ τὰ ὁποῖα τελεῖται. Ἀπὸ τὴν ποιότητα τῆς καταδύσεως τοῦ βρέφους στό νερό τῆς κολυμβήθρας μέχρι τὸν τρόπο πού ἐκφέρουμε εὐχές καί αἰτήσεις, κυριολεκτικὰ ποιμαίνουμε. Μία βεβιασμένη καί ἀγχώδης ἐκφορά τοῦ

ἱερατικοῦ λόγου μεταφέρει στοὺς πιστοὺς τό μήνυμα ὅτι δέν πρόκειται γιὰ κάτι σοβαρὸ καί τοὺς συμπαρασύρει σέ φασαρία. Μία θεατρικὴ διατύπωση, ἀντίθετα, τοὺς κρύβει τό δρόμο γιὰ τὴ συνάντησή τους μὲ τὴν μεταμορφωτικὴ δυναμικὴ τοῦ λειτουργικοῦ λόγου.

Ἔνα καλὸ θυμίαμα ἀσκεῖ ποιμαντικὴ, ἕνα κακὸ θυμίαμα καταστρέφει τὴν ποιμαντικὴ πού ἐνδεχομένως ἄλλες στιγμὲς ἀσκοῦμε. Μιά κακὴ μικροφωνικὴ ἐγκατάσταση παρεμβάλλεται ὡς ἐμπόδιο ἀνάμεσα στὸν λόγο τοῦ Χριστοῦ καί στὸν πιστό. Ἔνα μάτι πάνω ἀπὸ τὴν Ὠραία Πύλη, ἔτσι ἀντιαισθητικὰ τρομακτικὸ πού εἶναι, ἀκρῶνει ὁμορφα κηρύγματα μας περὶ ἀγάπης. Δέν ὑπάρχουν οὐδέτερες καταστάσεις καί οὐδέτερη λατρεία. Μὲ ὅ,τι καί νά κάνομε ποιμαίνουμε καί διδάσκουμε. Ἡ ποιμαντικὴ δέν εἶναι ἐνέργεια, εἶναι στάση.

Χαμένοι μέσα στὰ διοικητικὰ καί οἰκονομικὰ, στίς οἰκοδομικὲς ἐργασίες, ἀκόμη καί σέ ἔργα φιλανθρωπίας, λησμονοῦμε ὅτι τό πρῶτιστο ἔργο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Δέν θά εἶναι ὑπερβολὴ ἂν ἰσχυρισθοῦμε ὅτι ζοῦμε στήν ἐποχὴ τῶν συγκεκριμένων μέσων καί τῶν συγκεκριμένων σκοπῶν. Οἱ ναοὶ μας γίνονται ὅλο καί μεγαλύτεροι, ὅλο καί ὁμορφότεροι, γιὰ νά στεγάσουν ὅμως χριστιανούς χωρὶς μετάνοια, χωρὶς ἐλπίδα, χωρὶς χαρά. Ποιὸ τό ὄφελος τῶν πολυτελῶν ἀρτοφοριῶν καί τῶν βαρέων συνθρόνων, ὅταν οἱ πιστοὶ μας ταλαντεύονται μεταξύ ἀγνοίας καί θρησκοληψίας ἀπὸ τὴ μιά, φανατισμοῦ καί μισανθρωπίας ἀπὸ τὴν ἄλλη;

Σέ πολλές πτυχές τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς κάποιες δραστηριότητες ἔχουν μεταβληθῆ σέ αὐτοσκοποὺς, λησμονώντας ἔτσι τὸν ἀληθινὸ τους παραλήπτη: τὸν πιστό. Ἔτσι καί ἡ λατρεία γίνεται μὲ τρόπο πού καταστρέφει τό νόημα τῶν λεγομένων στό βωμὸ τῆς συνήθειας τῆς μελωδίας. Πολλοὶ κλη-

*Ἔνας ἀπὸ
τοὺς βασικότερους
λόγους
τῆς ἐκκλησιαστικῆς
συγχύσεως
καί ταλαιπωρίας
ἔγκειται στήν ἔλλειψη
βαθύτερης ὁμοφωνίας
ἡμῶν τῶν κληρικῶν
γιὰ τό ποιά εἶναι
ἡ ἀποστολή μας*

ρικοί μας και έκκλησιαστικοί σύμβουλοι είναι προθυμότετοι να ξοδέψουν για έργα οικοδομικά που θα παραμείνουν στους αιώνες, διασώζοντας έτσι την δική τους μνήμη, όχι όμως για έργα κατηχήσεως που θα οικοδομήσουν ψυχές. Αυτά δέν φαίνονται ούτε γράφονται πουθενά. Οί Πατέρες μας, όμως, διά του Άγιου Μαξίμου μās υπενθυμίζουν: «Ο άνθρωπος είναι Έκκλησία μυστική». Γι' αυτόν έπιτελούνται τά νυν, γι' αυτόν υπάρχουν τά έσχατα. Γι' αυτόν άποφάσισε ό Χριστός ν' αφήσει ιερείς. Γι' αυτόν τόν άνθρωπο και μόνο άξίζει νά παραμείνη κρυφή και άγνωστη ή διακονία μας, μέ τήν έλπίδα ότι θά γραφή «έν τοίς ούρανοίς».

Η διαμόρφωση σαφούς και θεολογημένης ταυτότητας του κλήρου μας έμποδίστηκε από συγκεκριμένους ιστορικούς λόγους. Τά χρόνια της Τουρκοκρατίας, όσο και αν συχνά θέλουμε νά έξωραίζουμε τή σημασία τους στή διαμόρφωση του ήγαιτικού ρόλου της Έκκλησίας άπέναντι στό έθνος, θεωρώ ότι μās έχουν έπιβαρύνει μέ άπίστευτες συγχύσεις και άνεπίτρεπτα βάρη. Φυσικά και ύπηρεξαν οί κληρικοί-ήγέτες, που κράτησαν τήν πίστη και τήν έθνική συνειδηση άσβεστη, αλλά πρέπει κάποτε νά τό πάρουμε άπόφαση πώς άποτελούσαν μικρή μειονότητα. Η συντριπτική πλειονότητα των κληρικών μας εκείνους τούς μαύρους καιρούς χαρακτηρίζονταν από άγραμματωνή, ή όποία μάλιστα συνεχίστηκε για τουλάχιστον 100 χρόνια έλεύθερου βίου. Πολύ συχνά συνοδεύονταν και από φαινόμενα διαφθοράς. Άν άρνηθοϋμε τά παραπάνω, θά δυσκολευθοϋμε νά έξηγήσουμε τίς περιπτώσεις έξισλαμισμού ιερέων, άκόμη και έπισκόπων.

Μέ τά δεδομένα αυτά επί σειρά αιώνων είναι φανερό, γιατί ή ιερατική ταυτότητα στον τόπο μας διαμορφώθηκε σύμφωνα μέ τούς άκόλουθους παράγοντες:

- α)** Έμφαση στην τέλεση ιεροπραξιών άποκλειστικά.
- β)** Συνεργασία μέ μία συγκεκριμένη κλειστή κοινότητα και μόνο.
- γ)** Ψυχολογία τής συντηρήσεως.

Σέ αυτά ή περίοδος του έλεύθερου κράτους προσέθεσε και:

- δ)** Ύπαλληλική νοοτροπία.

Αλλά πώς άποβάλλονται τά παραπάνω και άποκτάται ή ψυχολογία και ή συμπεριφορά του ήγέτη; Χρήσιμο θά είναι έδώ νά άπαριθμήσουμε πρώτα κάποια πράγματα, που σίγουρα δέν είναι έκκλησιαστική ήγεσία.

- 1) Έπιθετικότητα.
- 2) Έπίδειξη έξουσίας και άυθεντίας.
- 3) Δημοσιότητα.
- 4) Ύποταγή στά κελεύσματα των πιστών.
- 5) Άγχώδης τελειοθηρία.

Σέ άντιδιαστολή μέ τά παραπάνω τώρα άς μελετήσουμε όρισμένα χαρακτηριστικά τής γνήσιας έκκλησιαστικής ήγεσίας.

- 1) Αίσθημα ευθύνης.
- 2) Ένωτικό και συγχωρητικό πνεϋμα χωρίς διακρίσεις.
- 3) Πνεϋμα μαθητείας μέ έπίγνωση των άδυναμιών και των όρίων μας.
- 4) Καλλιέργεια αϋτογνωσίας.
- 5) Διαρκής έξυγίανση τής ιερατικής μας κλίσεως.

Άς κλείσουμε μέ τά συγκλονιστικά λόγια του Γρηγορίου του Θεολόγου. Δέν είναι τυχαία ή στιγμή άποτελούν τήν κραυγή ίκεσίας προς τούς παρευρισκομένους έπισκόπους κατά τήν χειροτονία του εις έπίσκοπον και φανερώνουν πώς όραματίζεται τόν κληρικό ως ήγέτη και ποιμένα:

«Πέστε μου σέ ποιά λειβάδια νά πάω τό ποιμνίό μου, ποιές πηγές νά προτιμήσω και ποιές νά άποφύγω, ποιούς νά ποιάνω μέ τό ραβδί και ποιούς μέ τή φλογέρα. Πέστε μου πώς νά πολεμώ τούς λύκους και όχι τούς άλλους ποιμένες (και μάλιστα στην έποχή μας που οί ποιμένες έγιναν άφρονες και διασκόρπισαν τά πρόβατα, για νά κλάψω κι εγώ μαζί μέ τούς αγιώτατους προφήτες). Πέστε μου πώς θά ένισχύσω τό άδύναμο πρόβατο, πώς θά σηκώσω τό πεσμένο, πώς θά έπιστρέψω τό πλανώμενο, πώς θά άναζητήσω τό χαμένο, πώς θά διαφυλάξω τό ισχυρό. Πέστε μου πώς θά τά μάθω όλα αυτά και θά τά φυλάξω κατά τήν όρθή έννοια τής ποιμαντικής και κατά τή δική σας γνώμη. Ωστε νά μή γίνω κακός ποιμένας, δηλαδή νά πίνω τό γάλα και νά ντύνομαι τό μαλλί και νά τρώγω τά καλύτερα πρόβατα και τά άλλα νά τά αφήνω στά θηρία και στους γκρεμούς, μέ άλλα λόγια νά μήν ποιαίνω τόν έαυτό μου και όχι τά πρόβατα. Αυτά νά μέ διδάσκετε και νά συμπομαίνετε μέ τά παραγγέλματά σας, και νά μέ σώζετε και μέ τή διδασκαλία και μέ τίς προσευχές, κι έμένα και τό ιερό ποιμνίό μου, ώστε κι εγώ νά έχω ασφάλεια και σεις νά έχετε δόξα τήν ήμέρα τής έπιφανείας και άποκαλύψεως του μεγάλου Θεού και άρχιποίμενός μας Ίησού Χριστού...».

Πώς πρέπει νά ἀκοῦμε τό κήρυγμα τοῦ κληρικοῦ

τοῦ Ἀρχιμ. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Μακαρίου Γρινιεζάκη,
 Ἱεροκήρυκος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης

Τό κήρυγμα τοῦ κληρικοῦ εἶναι μία μεγάλη ὑπόθεση, ὄχι τόσο μέ τή σημασία τοῦ «πῶς κηρύττει», ἀλλά τοῦ «τί κηρύττει». Πολλοί ἀπό τούς κληρικούς μας πιστεύουν ὅτι τό κήρυγμα πρέπει νά ἐκφράζει τό βίωμά τους καί τή ζωή τους. Μάλιστα θεωροῦν ὑποκρισία τό νά κηρύττει ὁ ἱερέας πράγματα τά ὁποῖα ὁ ἴδιος δέν τήρησε ποτέ.

Αὐτό περιμένουν καί οἱ λαϊκοί, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν ἡ ζωὴ τῶν κληρικῶν νά εἶναι ἀγγελική. Θέλουν τούς κηρύττοντες νά εἶναι πρῶτοι ἐκφραστὲς τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμάτων. Ξεχνοῦμε ὅμως ὅτι τό εὐαγγέλιο δέν γράφθηκε μόνο γιὰ τούς ἱερεῖς, ἀλλά καί γιὰ τούς λαϊκούς. Ἡ δὲ κατὰ Θεὸν ζωὴ δέν εἶναι ἄλλη γιὰ τὸν κληρικό καί ἄλλη γιὰ τὸν λαϊκό. Οὔτε οἱ πνευματικὲς ὑποχρεώσεις εἶναι διαφορετικὲς, οὔτε οἱ πνευματικοὶ νόμοι εἶναι διαφορετικοί, οὔτε καί ὁ κατ' οὐσίαν προορισμὸς μας εἶναι διαφορετικός, οὔτε ἀκόμα καί ἡ φύση τοῦ κληρικοῦ εἶναι διαφορετικὴ μέ αὐτὴ τοῦ λαϊκοῦ.

Πρέπει νά λάβουμε ὑπόψη μας ὅτι καί ὁ ἱερέας, ὅσο καί ἂν τὸν θέλουμε ἀναμάρτητο, ὑπόκειται στὴν πτώση καί στὴν φθορά. Ρωτᾷ ὁ πολὺαθλος Ἰώβ: «τίς γάρ καθαρὸς ἀπὸ ρύπου; Ἄλλ' οὐδεὶς ἕαν καί μίαν ἡμέραν ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς»¹. Ὅποτε τίθεται τό ἐρώτημα: Ὁ κληρικός πρέπει νά κηρύττει αὐτά πού βιώνει ἢ τὴν ἀλήθεια ἀκόμα καί ἂν δέν τὴν βιώνει;

Διερωτᾶται ὁ Ἱερός Χρυσόστομος, πῶς ἐμεῖς νά ἀκοῦμε τὴ διδασκαλία τῶν ἱερέων, ὅταν αὐτοὶ διδάσκουν πράγματα, τά ὁποῖα οἱ ἴδιοι δέν τηροῦν. Καί ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος ἱερός πατήρ: «Δέν διδάσκει αὐτός. Ἄν ὑπακούεις σ' αὐτόν, δέν ἔχεις ἀνταμοιβή. Ὁ Χριστὸς εἶναι αὐτός πού κάνει τίς παραινέσεις. Καί τί λέω; Οὔτε στὸν Παῦλο δέν πρέπει νά ὑπακούεις, ἂν λέει κάτι δικό του, κάτι ἀνθρώπινο, ἀλλά στὸν ἀπόστολο πού ἔχει μέσα του τό Χριστό νά ὁμιλεῖ»².

Ἄν τελικὰ ἐμεῖς οἱ ἱερεῖς κηρύττουμε αὐτά πού ζοῦμε καί μάλιστα ὄχι τά ὅσα καί ἀγνά, τότε σημαίνει

ὅτι δέν κηρύττουμε Χριστό, ἀλλά τὸν ἑαυτό μας. Καί τότε γινόμαστε πολὺ κοντόφθαλμοι, διότι δέν δημιουργοῦμε πνευματικὸς ὀραματισμοὺς στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλά τούς προτρέπουμε νά φτάσουν μέχρι ἐκεῖ πού εἴμαστε ἐμεῖς. Τό κήρυγμά μας πρέπει νά ὑπερβαίνει τὴν ζωή μας. Πρέπει νά δημιουργεῖ πνευματικὲς προοπτικὲς. «Ἐκεῖνος πού διδάσκει μία ἀλήθεια, πού ὁ ἴδιος δέν μπορεῖ νά ἐφαρμόσει δείχνει ὅτι εἶναι ταπεινὸς ἀρκετὰ, ὥστε νά μὴν ἀποκλείει τὴν πιθανότητα νά κατορθώσουν οἱ ἀκροατὲς του, μέ τὴν χάρι τοῦ Θεοῦ, κάτι πού αὐτὸς δέν ἔχει κατορθώσει»³.

Πολὺ χαρακτηριστικὰ σημειώνει ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης μας κ. Βαρθολομαῖος ὅτι «διαποίμανσις σημαίνει ὁδήγησις εἰς Χριστόν παρὰ τῶ ὁποῖω ὑπάρχουσι νομαὶ σωτηριώδεις. Καθῆκον λοιπὸν τοῦ κληρικοῦ εἶναι νά ὁδηγῇ τούς πιστοὺς εἰς τὸν Χριστόν καί ὄχι εἰς ἑαυτόν ἢ ἄλλον τινά. Καί νά τούς ὁδηγῇ διὰ τῶν λόγων τῆς Χάριτος, τῶν λόγων τοῦ Κυρίου, τοῦ Εὐαγγελίου Αὐτοῦ καί τῶν Πατέρων καί ὄχι διὰ τῶν λόγων τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως. Ὅφειλε ὁ κληρικός ποιμὴν ὅταν συμβουλευῆ νά προτιμᾷ νά λέγῃ “κατὰ τό Εὐαγγέλιον” καί ὄχι κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ. Διότι ὁ πιστός, ὁ προσφεύγων εἰς τὸν ἱερέα διὰ συμβουλήν, προσφεύγει εἰς τὸν Χριστόν καί ὄχι εἰς τό πρόσωπον ἐνὸς ἐκάστου ἐξ ἡμῶν καί ζητεῖ νά πληροφορηθῇ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί νά λάβῃ τὴν Χάριν Αὐτοῦ καί ὄχι τὴν ἰδικήν μας κατ' ἀνθρώπων γνώσιν»⁴.

Ἀλλά καί μία ἄλλη παράμετρο πρέπει νά λάβουμε ὑπόψη μας ἐν προκειμένῳ. Κηρύττοντας μία ἀλήθεια, ἀκόμα καί ὅταν ἐμεῖς οἱ ἱερεῖς δέν τὴν βιώνουμε, τότε παράλληλα κρίνουμε καί ἐλέγχουμε πρῶτα τὸν ἑαυτό μας. Καί εἶναι πολὺ θεάρεστο τό νά κηρύττει κανεὶς πρῶτιστα γιὰ τὸν ἑαυτό του καί ὕστερα γιὰ τούς ἄλλους. Πόσες φορές κληρικοὶ δέν θεράπευσαν τά πάθη τους καί τίς ἀδυναμίες τους προσπαθώντας νά θεραπεύσουν τά ἴδια πάθη καί τίς

«*Εἶδα μνησικάκους
 νά παροτρύνουν
 ἄλλους
 στὴν ἀμνησικακία.
 Καί ἔτσι αἰσθάνθησαν
 ντροπὴ ἀπὸ
 τὰ ἴδια τους τὰ λόγια
 καί ἀπηλλάγησαν
 ἀπὸ τό πάθος τους*»

Ίδιες αδυναμίες άλλων προσώπων! Μέσα από αυτή τήν προσπάθεια ωφελείται όχι μόνο ο ποιμνόμενος αλλά και ο ποιμένας. Πολύ χαρακτηριστικά σημειώνει ο Ίωάννης τῆς Κλίμακος αυτή τήν ἀλήθεια: «*Εἶδα μνησικάκους νά παροτρύνουν ἄλλους στήν ἀμνησικακία. Καί ἔτσι αἰσθάνθηκαν ντροπή ἀπό τά ἴδια τους τά λόγια καί ἀπηλλάγησαν ἀπό τό πάθος τους*»⁵.

Μποροῦμε νά σκεφτοῦμε πόσο ὀδυνηρό θά ἦταν γιά κάποιον νά ζητήσει βοήθεια γιά νά ἀπαλλαγεί ἀπό κάποια ἀδυναμία του, καί ὁ ἱερέας, ἀντί νά τόν διδάξει τήν ἀλήθεια, νά τόν προτρέψει νά συνεχίσει μέ τόν ἴδιο τρόπο τῆ ζωῆ του, διότι καί αὐτός ἔχει τήν ἴδια ἀδυναμία! Τό νά κηρύττουμε τήν ἀλήθεια, ἀκόμα καί ὅταν ἐμεῖς δέν τήν ἐφαρμόζουμε, πού θά ἔπρεπε ἀσφαλῶς νά τήν ἐφαρμόζουμε, δέν συνιστᾶ κάποια μορφή ὑποκρισίας, ἀλλά αἴσθημα ταπεινώσεως. Δέν ἔχουμε τό δικαίωμα νά κηρύττουμε τή ζωῆ μας, ἀλλά τό Χριστό παρατεινόμενον εἰς τούς αἰῶνας.

Καί ὅσοι εἶναι ἀποδέκτες τοῦ κηρύγματος δέν πρέπει νά ἀκοῦνε τό κήρυγμα, γιά νά συγκρίνουν, ἂν αὐτά πού λέγονται, ἐφαρμόζονται ἀπό τούς ἱερεῖς ἢ ἀπό τούς ἄλλους συγγενεῖς καί φίλους, ἀλλά ἂν πρωτίστως ἐφαρμόζονται ἀπό τούς ἑαυτούς τους. Τό κήρυγμα εἶναι προσωπικό καί ἀπευθύνεται στό καθένα ἀπό ἐμᾶς. Δέν ἀπευθύνεται γιά ὅλους τούς ἄλλους ἐκτός ἀπό ἐμᾶς, οὔτε οἱ ἱερεῖς κηρύττουν γιά νά ἀποκτήσουμε ἐμεῖς ἐκκλησιαστική ἢ θεολογική γνώση, οὕτως ὥστε νά μποροῦμε νά ἐλέγχουμε ὅλους τούς ἄλλους. Ἄν αὐτό γίνεται, ἂν δηλαδή τό κήρυγμα, πού ἀκοῦμε, γίνεται ὄπλο κρίσης καί κατάκρισης, τότε γινόμαστε σάν τούς ὑποκριτές Ἰουδαίους καί Φαρισαίους, οἱ ὁποῖοι ἄκουγαν μέν τή διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά ποτέ δέν τήν ἐφάρμοζαν καί πολύ περισσότερο ποτέ δέν τήν πίστεψαν. Ἄς ἐπιλέξουμε πού ἀνήκουμε.■

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἰώβ 14, 4.

2. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Ὁμιλία πρὸς Τιμόθεον Β΄*. P.G. Migne 62, 611.

3. π. Φιλόθεος Φάρος, *Κλήρος, ἡ ἀνεκπλήρωτη ὑπόσχεση τῆς πατρότητας*, Ἐκδόσεις Ἀκρίτας, σελ. 174.

4. Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου, *Ὁμιλία πρὸν τόν Ἱερόν Κλήρον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης*, 28-9-1997.

5. Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, «Κλίμαξ», *Λόγος Θ΄ Περὶ Μνησικακίας* 1στ΄, Ἐκδοσις Ἱερᾶς Μονῆς Παρακλήτου, 1989, σελ. 169.

ΤΟ ΜΕΓΑ ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΝ

(Ἐκδοση Ἰ. Ἡσυχαστηρίου
«Τό Γενέσιον τῆς Θεοτόκου»)

Συμφιλίωση

1. Ἔστειλε κάποτε ὁ Ἐπιφάνιος, ὁ ἐπίσκοπος Κύπρου, μήνυμα στόν ἀββᾶ Ἰλαρίωνα, καί τόν παρακαλοῦσε: «*Ἐλα νά δοῦμε ὁ ἕνας τόν ἄλλον, πρὶν ἀποχωρήσουμε ἀπό τό σῶμα*». Πράγματι πῆγε ὁ ἀββᾶς καί χάρηκαν πού βρέθηκαν. Τήν ὥρα πού ἔτρωγαν, ἔφεραν στό τραπέζι πτηνό. Τό πῆρε ὁ Ἐπίσκοπος καί τό πρόσφερε στόν ἀββᾶ Ἰλαρίωνα. Τοῦ λέει τότε ὁ Γέροντας: «*Συγχώρεσέ με, ἀπό τότε πού πῆρα τό σχῆμα δέν ἔφαγα σφαχτό*». Ὁ Ἐπίσκοπος ἀποκρίνεται: «*Εγώ ἀπό τότε πού πῆρα τό σχῆμα, δέν ἄφησα κανέναν νά κοιμηθεῖ ἔχοντας κάτι ἐναντίον μου, οὔτε ἐγώ κοιμήθηκα ἔχοντας κάτι ἐναντίον κάποιου ἄλλου*». Τοῦ λέει τότε ὁ Γέροντας: «*Συγχώρα με, ὁ δικός σου τρόπος ζωῆς εἶναι ἀνώτερος ἀπ' τό δικό μου*».

2. Εἶπε ὁ ἀββᾶς Τιθόης: «*Προτιμότερο εἶναι νά τρώει κανεῖς κρέας καί νά πίνει κρασί, παρά νά τρώει τίς σάρκες τῶν ἀδελφῶν του μέ τήν καταλαλιά*».

3. Εἶπε ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς: «*Μὴν ἐχθρεύεσαι κανέναν ἄνθρωπο· καί νά μὴν κρατήσεις ἔχθρα μέσα στήν καρδιά σου, ἀλλά μὴ μισήσεις καί αὐτόν πού ἐχθρεύεται τόν πλησίον. Αὐτή εἶναι ἡ εἰρήνη. Νά παρακινεῖς τόν ἑαυτό σου σ' αὐτά. Ὁ κόπος εἶναι προσωρινός, ἐνῶ ἡ ἀνάπαυση εἶναι αἰώνια μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἀμήν*».

Ἐργί

1. Κάποιος ἀδελφός ρώτησε τόν ἀββᾶ Ἰσίδωρο, τόν πρεσβύτερο τῆς Σκήτης: «*Γιατί οἱ δαίμονες σέ φοβοῦνται τόσο πολύ;*» Τοῦ ἀπαντᾶ ὁ Γέροντας: «*Από τήν ὥρα πού ἔγινα μοναχός προσπαθῶ νά μὴν ἐπιτρέπω τήν ὀργή νά ἀνέβει στό στόμα μου*» (Πρβλ. Ψαλμ. 149, 6).

2. Εἶπε ὁ ἀββᾶς Μακάριος: «*Εάν ἐπιπλήττοντας κάποιον, αἰσθανθεῖς μέσα σου νά κινεῖται ὀργή, ἱκανοποιεῖς δικό σου πάθος καί δέν σέ ὑποχρεώνει κανεῖς νά χάσεις τόν ἑαυτό σου, γιά νά σώσεις ἄλλους*».

3. Εἶπε ὁ ἀββᾶς Τιθόης: «*Εκεῖνος πού δέν κυριαρχεῖ στή γλώσσα του σέ ὥρα ὀργῆς, αὐτός οὔτε στά πάθη του θά κυριαρχήσει ποτέ*».

Γενικά συμπεράσματα περί τῶν Χειροτοπιῶν ὄλων τῶν βαθμῶν μέ βάσι τὰ χειρόγραφα λειτουργικά κείμενα

τοῦ Πρωτ. Θεμιστοκλέους Στ. Χριστοδούλου, Δρ Θ.

1. Οἱ χειροτονίες σαφῶς διακρίνονται ἀπό τίς χειροθεσίες.

2. Οἱ χειροτονίες τελοῦνται ἐντός τοῦ ἁγίου Βήματος, ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας Τραπέζης καί πάντα κατά τή διάρκεια τῆς θείας Λειτουργίας.

3. Χειροτονίες σέ μιά θεία Λειτουργία μποροῦν νά τελεστοῦν καί στους τρεῖς βαθμούς, ἐπισκόπου, πρεσβυτέρου καί διακόνου, διαφοροτικῶν προσώπων καί ποτέ ἴδιων προσώπων ἢ ἀκόμη δύο προσώπων στόν ἴδιο βαθμό. Ἐτσι ποτέ δέν χειροτονοῦνται δύο ἢ τρεῖς διάκονοι μαζί, ἢ δύο ἢ τρεῖς πρεσβύτεροι μαζί, ἢ δύο ἢ τρεῖς ἐπίσκοποι μαζί. Ποτέ ἓνα πρόσωπο δέν μπορεῖ μέσα σέ μιά θεία Λειτουργία νά πάρει καί τούς τρεῖς βαθμούς τῆς ιερωσύνης. Εἰδικά αὐτό τό τελευταῖο δέν γίνεται, διότι ἡ τοῦ ἐπισκόπου χειροτονία γίνεται κατά τόν Τρισάγιο ὕμνο, ἐνῶ τοῦ διακόνου γίνεται μετά τήν ἁγία Ἀναφορά πρό τῆς θείας μεταλήψεως. Κατά τήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας ἔπρεπε κάποιος πού ἔμπαινε στήν διακονία τῆς Ἐκκλησίας, ἔστω καί στόν πρῶτο κατώτερο βαθμό τοῦ ἀναγνώστου, νά καθόταν ἐπί ἓνα ἀρκετό διάστημα σ' αὐτήν τήν διακονία κι ἂν εὐδοκιμοῦσε νά ἀνερχόταν στόν ἐπόμενο βαθμό. Ὑπῆρχε δηλαδή γιά τήν οποιαδήποτε χειροτονία ἢ χειροθεσία ἓνας συγκεκριμένος «νόμος πνευματικῆς ἀναβάσεως» κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο¹. Πολύ ὁμορφα θά σημειώσει ὁ π. Κων/νος Καλλίνικος² στό μνημειώδες ἔργο του «Ὁ χριστιανικός ναός καί τὰ τελούμενα ἐν αὐτῷ» ὅτι ὁ μέλλων νά χειροτονηθεῖ δέν σκεπτόταν μόνο τήν ὥρα τῆς χειροτονίας του, ἀλλά ἐκδπανόταν ἐργαζόμενος καί ὀργώνοντας τή διακονία του. Ἀλλά καί ὁ 10ος Κανὼν τῆς ἐν Σαρδικῇ Συνόδου ὀρίζει ὅτι ὀφείλει νά παραμένει κάποιος χειρονοούμενος μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς χειροτονίας του εἰς τόν ἐπόμενον βαθμόν ἰκανόν χρόνον, χρονικό διάστημα κατά τό ὅποιον θά διαπιστοῦται ἡ πίστη του, ἡ καλοκαγαθία του, ἡ στερρότητά του καθῶς καί ἡ ἐπιείκεια, γνωρίσματα ὅτι τυγχάνει ἄξιος προβιβασμοῦ εἰς τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα τῆς ιερωσύνης.

4. Οἱ χειροτονίες τελετουργικά ἔχουν δύο εὐχές μέ μεσολαβοῦσα τή Μεγάλη Συναπτή. Ἡ πρώτη εὐχή εἶναι κυρίως καθαγιαστική. Στή δευτέρα εὐχή ἔχουμε τόν προσδιορισμό τῆς εἰδικῆς χάριτος τοῦ ἀναλαμβανόμενου ἔργου. Κατά τήν παλαιά παράδοση ἀποτυπωμένη στά: α) *Εὐχολόγιον τοῦ Σεραπίωνος Θεμούεως* (εὐχή 7η), β) *Ἀποστολικές Διαταγές* (Βιβλίον 8ον, κεφ. 18, P.G. 1, 1116), γ) *Διαθήκη τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ*

Χριστοῦ (Βιβλίον 1ον, κεφ. 38) παρατηροῦμε ὅτι κατά τήν εἰς διάκονον χειροτονία λέγεται μόνο μία εὐχή. Ἐπίσης τό ἴδιο συμβαίνει καί γιά τούς ἄλλους δύο βαθμούς, δηλ. τοῦ πρεσβυτέρου καί ἐπισκόπου, ὅπου ἔχουμε καί πάλι μία εὐχή. Μάλιστα ὑπάρχει μία κοινή εὐχή γιά τόν πρεσβύτερο καί ἐπίσκοπο στίς Ἀποστολικές Διαταγές. Ἐκεῖνο πού ἀλλάζει εἶναι ἡ μετατροπή τοῦ βαθμοῦ τῆς ιερωσύνης³.

5. Στά παλαιά λειτουργικά χειρόγραφα κείμενα ἡ διάταξη τῶν χειροτονιῶν ἀρχίζει ἀπό τήν εἰς ἐπίσκοπον χειροτονία, ἀκολουθεῖ ἡ τοῦ πρεσβυτέρου καί ἔπεται ἡ τοῦ διακόνου, ὅπως δηλ. εἶναι καί ἡ λειτουργική χρονική σειρά τῆς χειροτονίας κατά τή θεία Λειτουργία, δηλ. πρῶτα τοῦ ἐπισκόπου στόν Τρισάγιο ὕμνο, ἡ τοῦ πρεσβυτέρου μετά τή μεγάλη εἴσοδο πρό τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς καί τοῦ διακόνου μετά τήν ἁγία ἀναφορά, κατά τό τέλος τῆς θείας Λειτουργίας πρό τῆς θείας μεταλήψεως.

6. Ἡ κλίση τῶν γονάτων τῶν μελλόντων νά λάβουν κάποιον βαθμό τῆς ιερωσύνης κατά τίς χειροτονίες δέν εἶναι συνήθης πράξη κατά τήν παλαιά χειρόγραφη παράδοση. Κατά τήν νεωτέρα διάταξη τῶν χειροτονιῶν π.χ. κατά τὰ χρόνια τοῦ ἁγίου Συμεῶν Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης ὁ διάκονος κλίνει ἓνα γόνατο, ὁ πρεσβύτερος καί ὁ ἐπίσκοπος καί τὰ δύο γόνατα. Ἡ παλαιά εἰκονογραφία δείχνει τήν ὀρθια σεβίζουσα στάση τῶν χειροτονουμένων ὄλων τῶν βαθμῶν.

7. Οἱ χειροτονίες γίνονται πάντα ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας Τραπέζης.

8. Κατά τίς χειροτονίες ὁ τελῶν αὐτές ἐπίσκοπος κάνει τριπλή σταύρωση ἐπί τῆς κεφαλῆς τοῦ χειροτονουμένου.

9. Ἐπίσης ὁ ἐπίσκοπος πού τελεῖ τήν χειροτονία ἔχει τήν δεξιά του χεῖρα συνεχῶς ἐπί τῆς κεφαλῆς τοῦ χειροτονουμένου κατά τήν διάρκεια τῆς ἀναγνώσεως τῶν δύο χειροτονητήριων εὐχῶν.

10. Κατά τό χρόνο μετά τήν ἐκφώνηση τοῦ «*Ἡ θεία Χάρις...*» κλῆρος καί λαός ψάλλει τό «*Κύριε ἐλέησον*». Αὐτό σημαίνει τήν ἐπικύρωση τῶν τελουμένων. Ἡ κάθε χειροτονία εἶναι συλλειτουργία καί συναπόφαση.

11. Σέ ὅλες τίς χειροτονίες, ἐπισκόπου, πρεσβυτέρου, διακόνου καί διακονίσσης, λέγεται ἡ φράση: «*Ἡ Θεία Χάρις...*».

12. Στό τέλος κάθε χειροτονίας ἡ ἔνδυση γίνεται μπροστά στήν ἁγία Τράπεζα. Εἶναι σημαντικό ὅτι τὰ ἱερατικά ἐνδύματα τοῦ κάθε βαθμοῦ, ἤτοι τοῦ διακό-

νου καί πρεσβυτέρου, δέν αντικαθίστανται από άλλα, αλλά τά του διακόνου χρησιμεύουν καί εις τήν του πρεσβυτέρου χειροτονία, του όραρίου γινομένου επιτραχηλίου καί μόνου προστιθεμένου του φελωνίου. Εις τόν βαθμόν του επισκόπου τά άμφια είναι τά του πρεσβυτέρου, ως έχουν, τό μόνο νέο άμφιο είναι τό ώμοφόριον.

13. Στο πέρας τής χειροτονίας καί τής ένδύσεως κάθε χειροτονουμένου δίδεται ό άσπασμός τής αγάπης. Σύμφωνα μέ τόν Διονύσιο Άρεοπαγίτη αυτός ό άσπασμός λέγεται «τελειωτικός»⁴.

14. Ό χειροτονών επίσκοπος διαβάζει τίς ευχές από τόν «χάρτη». Επρόκειτο γιά ειλητάριο ή λειτουργική φυλλάδα. Μεταγενέστερα φέρει καί τήν όνομασία «κιτατόριον» ή «πτερόν».

15. Οι ευχές τής χειροτονίας διαβάζονται από τόν χειροτονούντα επίσκοπον εις επήκοον πάντων, κληρικών τε καί λαϊκών, καί ποτέ μυστικώς.

16. Η Μεγάλη Συναπτή κατά τίς χειροτονίες διαβάζεται στό ένδιάμεσο των δύο χειροτονητηρίων ευχών πάντοτε από όμοιόβαθμο κληρικό, έτσι ό πρώτος μετά τόν χειροτονούντα επίσκοπος θά διαβάσει τή Μεγάλη Συναπτή κατά τήν εις επίσκοπον χειροτονία, ό πρώτος των πρεσβυτέρων κατά τήν εις πρεσβύτερον χειροτονία, καί τέλος ό πρώτος των διακόνων κατά τήν εις διάκονον χειροτονία.

17. Ό χειροτονούμενος κατά παράδοσιν έχει ακάλυπτη τήν κεφαλήν του. Αυτό φαίνεται από εικόνες καί μινιατούρες χειρογράφων.

18. Ό χειροτονών επίσκοπος έχει ακάλυπτη τήν κεφαλήν του, τήν άριστερά του χείρα τήν έχει έκτεταμένη σέ στάση προσευχής, ενώ τήν δεξιά του, όπως σημειώνουμε ανωτέρω, τήν έχει επί τής κεφαλής του χειροτονουμένου. Ό επίσκοπος πέραν αυτών τίποτα άλλο δέν πράττει. Η τοποθέτηση επί τής κεφαλής του χειροτονουμένου του ώμοφορίου δέν έντοπίζεται στην παλαιά χειρόγραφη παράδοση.

19. Η εις επίσκοπον χειροτονία διαφοροποιείται από τούς άλλους βαθμούς μόνον στην τοποθέτηση επί τής κεφαλής καί του τραχήλου του χειροτονουμένου επισκόπου του ευαγγελίου καί μάλιστα ανοικτού τό όποιον κρατείται από τούς συλλειτουργούντες επισκόπους, τουλάχιστον δύο ή τριών ή πλειόνων.

20. Στόν νεοχειροτονούμενο επίσκοπο τό μόνο άμφιο πού τίθεται είναι τό ώμοφόριο. Σάκκος, ποιμαντορική ράβδος, μίτρα, δικηροτρύκηρα καί έγκόλπια δέν φαίνονται νά ύφίστανται. Στόν νεοχειροτονούμενο πρεσβύτερο τό όράριο γίνεται επιτραχηλίο καί τό μόνο νέο άμφιο πού μπαίνει είναι τό φελώνιο. Στόν διάκονο τίθεται μόνο τό όράριο, αφού άπεκδύεται τό φαινόλιον, δηλ. τό καμίσιον, στιχάριο λινό, τύπος μικρού φελωνίου⁵.

21. Οι ένδύσεις των άμφίων δέν φαίνεται από τή

χειρόγραφη παράδοση νά συνοδεύονται από ειδικές φράσεις.

22. Το γνωστό σήμερα επιφώνημα «Άξιος» δέν λεγόταν παλαιότερα. Αυτό άρχισε νά έκφωνείται από τόν 10ο αι. καί έντεϋθεν. Σχετικά μέ τίς αναφωνήσεις αυτές αναφέρει ό Π. Ν. Τρεμπέλας στό μνημειώδες έργο του *Μικρόν Ευχολόγιον*, τ. Α' (σ. 202-203) τά ακόλουθα: «Αί αναφωνήσεις αύται, ως δύναται τις νά συναγάγη καί εκ των κατά τήν έκλογήν του βοηθοϋ καί διαδόχου του Αυγουστίνου συμβάντων, έγινοντο κατά τήν έκλογήν, ώρισμένως δέ πρό τής χειροτονίας καί πρό πάσης παρεμβάσεως του χειροτονούντος έχουνι τήν θέσιν αυτών».

23. Ό εις πρεσβύτερον χειροτονηθείς πρώτος στέκεται μεταξύ των πρεσβυτέρων καί μετά τόν καθαγιασμό λαμβάνει τόν Άγιον Άρτον, μεταγενεστέρως έχει λάβει τήν όνομασία «Παρακαταθήκη», στά χέρια του από τόν επίσκοπο άπ' ευθείας χωρίς τή χρήση διασκαρίου ή μάκτρου. Τόν άγιον άμνόν παραδίδει ό νεοχειροτονούμενος πρεσβύτερος στόν επίσκοπο κατά τό «*Τά άγια τοις άγίοις*» καί κοινωνεί πρώτος από τούς άλλους ιερείς. Η τάξη τής αρχαίας Έκκλησίας φαίνεται ξεκάθαρα στόν Βαρβερινό χειρόγραφο κώδικα 336 (8ου αι.) τής Βιβλιοθήκης του Βατικανού.

24. Ό διάκονος δέχεται από τόν χειροτονήσαντα επίσκοπο «τό Άγιον Ριπίδιον». Κατά τή διάρκεια τής θείας Λειτουργίας ριπίζει τά άγια Δώρα. Κατά τήν ώρα τής θείας Μεταλήψεως, αφού πρώτα κοινωνήσει, δέχεται από τόν άρχιερέα τό Άγιο Ποτήριο καί κοινωνεί τούς προσερχομένους από τό τίμιον Αίμα. Ό άρχιερεύς μετέδιδε τήν παλαιά έποχή εκείνος τό Τίμιον Σώμα στούς πιστούς, μάλιστα στή δεξιά παλάμη αυτών.

25. Κατά τήν χειροτονία επισκόπου ό νεοχειροτονούμενος επίσκοπος εύλογεί τόν Απόστολο, τό Ευαγγέλιο καί όμιλεί, όρθοτομώντας τόν λόγον τής άληθείας κατά τό κήρυγμα. Ό νεοχειροτονούμενος πρεσβύτερος λέγει τήν όπισθάμβωνο ευχή. Ό νεοχειροτονούμενος διάκονος λέγει τό «*Ορθοί μεταλαβόντες*».

26. Η τάξη των χειροτονιών όλων των βαθμών έμεινε περίπου σέ γενικές γραμμές ίδια μέχρι σήμερα. Ό π. Κων/νος Καλλίνικος θά πεί ότι «*άπλή συμπαράβολή των διαφόρων χειροτονικών κωδίκων θά έπειθέ τινα, ότι τοσαύτη τυγχάνει καί εις τήν καθόλου διάταξιν τής ύλης καί εις τό λεκτικόν των ευχών όμοιότης, ώστε δέν θά έσφαλλόμεθα, εάν τάς σημερον έν χρήσει χειροτονικάς ακολουθίας μας έθεωρούμεν, παρεκτός ίσως μερών τινων τής του επισκόπου, ως συνηλικους των βυζαντινών λειτουργιών μας. Αλλά τό άνω τεμάχιον τής αναρρήσεως είναι τόσον κοινόν, όχι πλέον εις μιās καί τής αυτης χειροτονίας τά άπόγραφα, άλλ' εις πάσας συγχρόνως τάς χειροτονίας, καί όχι μόνον εις τά έλληνικά χειροτονικά, αλλά καί εις τά κοπτικά, ιακωβιτικά, μαρωνιτικά, νεστοριανά, κλπ., ώστε νά παρου-*

σιάζηται ως συνόλου της αρχαικωτάτης ταύτης ύλης ό θεμέλιος»⁶. Ο καθηγητής της Λειτουργικής άείμνηστος Ίω. Φουντούλης⁷ σημειώνει ότι ό συμπαγήσ πυρήνας της χειροτονητηρίου λειτουργικής πράξεως έμεινε άναλλοίωτος. Αυτό όφείλεται σε τέσσερα αίτια:

- Πρώτο, στην ιδιαίτερη ιερότητα τών χειροτονιών.
- Δεύτερο, στην μή συχνή τέλεσή τους.
- Τρίτο, στό ότι τελούνται μόνο από άρχιερέα. Ή άρχιερατική πράξη είναι γενικώς συντηρητική.
- Τέταρτο, στό ότι έμειναν άδιασπástως ένωμένες με την θεία Λειτουργία. Ή από αίωνων λειτουργική πράξη δείχνει ότι όσα μυστήρια έμειναν καί για όσο διάστημα παρέμειναν συνδεδεμένα με την θεία Λειτουργία διατήρησαν την άρχική λιτή καί δωρική μορφή τους. Όσα μυστήρια ή άγιαστικές πράξεις άποδεδεμεύτηκαν από αυτήν είχαν μία μή πάντοτε καλώς έλεγχομένη ιστορική εξέλιξη.

Γενικά περί τών Χειροθεσιών μέ βάση τά χειρόγραφα λειτουργικά κείμενα

1. Οί χειροθεσίες σαφώς διακρίνονται από τίς χειροτονίες.

2. Ποτέ στην Παράδοση της Όρθοδοξου Έκκλησίας μας δέν χειροτονεΐται κάποιος στό βαθμό του ύποδιακόνου καί την ίδια ήμέρα νά γίνεται καί διάκονος.

3. Χειροθεσία σε κάποιο κατώτερο βαθμό ιερωσύνης, ως άναγνώστου, ψάλτου, ύποδιακόνου, σήμαινε ότι υπήρχε ευδόκιμη διακονία καί όχι τυπική άνάληψη διακονήματος ψιλου. «Χειροτονία έσήμαινε εύλογία για την άνάληψη ενός συγκεκριμένου λειτουργικού έργου για την κάλυψη λειτουργικής άνάγκης, της άναγνώσεως δηλαδή τών γραφών για τον άναγνώστη καί της ύπηρεσίας της ύποδιακονίας για τον ύποδιάκονο. Άνελάμβαναν δε ύπηρεσία ευθύς άμέσως παρουσία του χειροθετήσαντος έπισκόπου, ό μέν άναγνώστης άναγινώσκοντας περικοπή από τό βιβλίό του Άποστόλου, πού του επέδιδε ό έπίσκοπος, ό δε ύποδιάκονος δίδοντας νύμμο στον άρχιερέα»⁸.

4. Οί χειροθεσίες κατά την διάταξη του Βαρβερινού κώδικα 336 (8ου αϊ.) καί άλλων παλαιών χειρογράφων κωδίκων έχει την έξης σειρά:

- Χειροθεσία ή προχειρήσις Άναγνώστου καί ψάλτου (173r-173v).
- Χειροθεσία ή προχειρήσις Ήγουμένου έν τώ ευαγεΐ Πατριαρχείω (173v-175r).
- Ευχή επί του λαμβάνειν μέλλοντος σχήμα μοναχού (175r-176r).
- Ευχή επί μελλούσης λαμβάνειν σχήμα μοναστρίας (176r-176v).
- Ευχή επί προχειρίσεως βασιλέως (176v-179v).
- Ευχή επί προαγωγής άρχόντων (183r-184r).
- Ευχή εις τούς εισερχομένους εις διακονίας (225v-226r).

Δευτερεύοντα στοιχεία πού εισήχθησαν καί έξελίχθησαν στά της λατρείας καί δή εις τίς Χειροτονίες όλων τών βαθμών

1. Ή άνάγνωση της Κανονικής Συμμαρτυρίας του πνευματικού πατρός του ύποψηφίου προς χειροτονία.

2. Ή προσαγωγή του ύποψηφίου διοργανώθηκε επί τό πανηγυρικότερον. Αυτή ή προσαγωγή γίνεται από δύο όμοιοβάθμους κληρικούς καί μέ τίς έκφωνήσεις «Κέλευσον, Κελεύσατε, Κέλευσον Δέσποτα Άγιε».

3. Ή εισαγωγή του ιεροϋ χορού πέριξ της Άγίας Τραπεζής. Πανυγηρικός χαιρετισμός της άγίας Τραπεζής από τον νεοχειροτονούμενο. Στην άρχή έψάλλετο ό ύμνος «Άγιοι Μάρτυρες...» τρεις φορές. Άργότερα εισήχθη το «Δόξα σοι Χριστέ...» κατά την τρίτη «χορεία» καί τά δύο ως χαιρετισμός προς τούς Άγίους Μάρτυρες στά τίμια Λείψανα τών οποίων έορτάζεται τό θυσιαστήριο. Τό «Ήσαΐα χόρευε» εισήχθη κατά τά χρόνια της Τουρκοκρατίας από επίδραση της ακολουθίας του γάμου.

4. Ή εισαγωγή του «Άξιος» κατά την ένδυση άμφίων είναι νεώτερη. Άπαντάται σε χειρόγραφα του 15ου αϊ.

5. Ή καθολική γονυκλισία κλήρου καί λαού κατά την χειροτονία άποτελεί ευσεβιστική τάση, άγνωστη στην Όρθόδοξη Παράδοση.

6. Ή παράδοση του καλυμμαχιού στον νεοχειροτονηθέντα διάκονο είναι άκρως νεωτέρα. Τό καλυμμαύχι δέν είναι λειτουργικό κάλυμμα.

7. Τέλος, ή ψαλμωδία του «Τίς Θεός Μέγας» είναι αυθαίρετη καί άταίριαστη.■

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος εις Μ. Βασίλειον, παράγρ. 26, P.G. 36, 532.

2. Πρωτ. Κων/νου Καλλινίκου, «Ό Χριστιανικός ναός καί τά τελούμενα έν αυτώ», έκδ. 4η Γρηγόρη, Άθήνα 1969, σ. 467.

3. Για περισσότερα βλέπε: Π. Ν. Τρεμπέλας, «Μικρόν Ευχολόγιον, τ. Α΄», σ. 247-255.

4. Διονυσίου του Άρεοπαγίτου, «Περί έκκλησιαστικής ιεραρχίας», P.G. 3, 509.

5. Συμεών Θεσσαλονίκης, P.G. 155, 396B.

6. Πρωτ. Κων/νου Καλλινίκου, ό.π., σ. 469.

7. «Ιστορική εξέλιξις καί τάξις τών χειροτονιών», στον τόμο τών Πρακτικών του Ζ΄ Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου της Ειδικής Συνοδικής Έπιτροπής Λειτουργικής Άναγεννήσεως της Ήρας Συνόδου της Έκκλησίας της Ελλάδος πού πραγματοποιήθηκε στο Ν. Προκόπι Ευβοίας από 19 έως 20 Σεπτεμβρίου 2005 με θέμα: «Τό μυστήριον της Ήρωσύνης», Κλάδου Έκδόσεων της Έπικοινωνιακής καί Μορφωτικής ύπηρεσίας της Έκκλησίας της Ελλάδος, έκδ. α΄, Άθήνα 2006, Σειρά: Ποιμαντικά Βιβλιοθήκη άριθμ. 13, σ. 187.

8. Ίω. Φουντούλη, ό.π., σ. 176-177.

Παναγία, ἡ μυρωμένη αὐγή

τοῦ Πρωτ. Εὐαγγέλου Παχυγιαννάκη

«Καί ἐγένετο ἐσπέρα καί ἐγένετο πρωί, ἡμέρα...». Ἔτσι τελειώνει τό συμπλήρωμα κάθε ἡμέρας τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου, στό πρῶτο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τῆς Γένεσης. Πρῶτα τό σκοτάδι καί ὕστερα τό φῶς. Πρῶτα ἡ νύχτα καί ὕστερα ἡ αὐγή, τό γλυκοχάραμα τῆς ἡμέρας. Ἡ ζωὴ ξεπήδησε μέσα ἀπό τό χάος. Τό πηχτό σκοτάδι τῆς ἀβύσσου. Αὐτό ἔγινε στήν ὑλική δημιουργία. Τό ἴδιο ὅμως συμβαίνει καί στήν πνευματική δημιουργία. Μέσα ἀπό τή βαθιά σκέψη τῆς ἄκτιστης οὐσίας ἀναδύεται ἡ κτιστή σοφία, ἡ προκαθορισμένη ἄρμονία τοῦ τέλους ὄλων τῶν πραγμάτων, πού εἶναι ἡ κοινωνία τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁμορφιά τοῦ κόσμου.

Τό Πνεῦμα τό Ἅγιον ἐπιάζει τά στοιχεῖα τῆς φύσεως καί ἀπό τό βαθύ σκοτάδι τῆς ἀβύσσου δημιουργεῖται τό πανόραμα τῆς δημιουργίας, ἡ ὁμορφιά τοῦ κτιστοῦ παραδείσου. Τό ἴδιο Ἅγιον Πνεῦμα, μετά τήν πτώση καλεῖ τόν ἄνθρωπο νά μετέχει στή «θεία φύση» μέ τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ. Καί ἄλιν τό Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι Ἐκεῖνο, πού μᾶς ἐπιτρέπει νά ὁμολογοῦμε στό Σύμβολο τῆς πίστεως γιά τόν Χριστόν: *«γεννηθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου»*. Ἡ Παρθένος προβάλλει τό φῶς τοῦ μυστηρίου τῆς Ἁγίας Τριάδος στόν κόσμο. Ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Πατρός κυφορεῖται ἐν σιωπῇ μέσα στή γαστέρα τῆς Θεοτόκου. Καί ὅπως *«ἡ βιβλική διήγηση τῆς δημιουργίας δείχνει ὅτι τό Ἅγιον Πνεῦμα ἤδη ἐπιτελοῦσε τή λειτουργία τῆς ἐπιάσεως τῆς ἀβύσσου, ἀπ' ὅπου ξεπήδησεν ὁ κόσμος»* (Εὐδοκίμοφ), κατά τόν ἴδιο σιωπηλό τρόπο τό Ἅγιον Πνεῦμα κατέρχεται στήν Παρθένον καί συντελεῖται ἡ κυφορία καί ἡ γέννηση τοῦ Χριστοῦ, ἡ γέννηση τῆς Ἐκκλησίας.

Σ' αὐτό τό νέο ξημέρωμα, τῆς ἀναδημιουργίας τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου, ἡ Παναγία ὀνομάζεται, στό βιβλίο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης *«Ἄσμα Ἄσμάτων»*, ὄρθρος. Καί ὅπως, ὕστερα ἀπό τήν βαθιά νύχτα, ἀρχίζει νά γλυκοχαράζει ἡ ροδαυγή καί ἀνατέλλει ἀπό τά σκοτεινά σπλάχνα τῆς νύχτας ὁ ὄρθρος, ἔτσι καί ἀπό τήν ἀσέληνη νύχτα τοῦ κόσμου τῆς πτώσεως ἀρχίζει νά ἀχνοφέγγει ὁ ὄρθρος. Νά ροδίζει ἡ μυρωμένη αὐγή τῶν ἐλπίδων τοῦ νέου

κόσμου στό πρόσωπο τῆς ἀειπαρθένου Θεοτόκου. Εἶναι *«ἡ ἐγκύπτουσα ὡσεὶ ὄρθρος»*, ὅπως τήν προοράται ὁ ἱερός συγγραφέας τοῦ «Ἄσματος».

Πολύ πρὶν ἡ Παναγία φανερωθεῖ ὡς ὄρθρος καί ἡμερέψει ἡ Ἱστορία μέ τό γλυκό της ξημέρωμα, σημάδεψε τήν προοπτική κατάσταση τῆς δημιουργίας τό βαρὺ πέλαμα τῆς Εὔας, μέ τήν εἴσοδο τοῦ ἀνθρώπινου γένους στήν ἀσέληνη νύκτα. Ἡ ἐλπίδα τῆς θεώσεως ἔσβησε στήν ἀπελπισία τοῦ θανάτου. Ὁ ἐφιαλτικός κόσμος τῆς παρανομίας καί τῆς παρακοῆς ὅδευε γεμάτος τρόμο, ἀδιέξοδα καί βαθιά ὀδύνη στό σκοτεινὸ βασίλειο τοῦ θανάτου. Καί ὁ ἄνθρωπος δίχως φῶς, δίχως ἐλπίδα προχωροῦσε μέσ' στό σκοτάδι τρικλίζοντας καί στοὺς δαιδάλους τῆς ἀβεβαιότητος ἔντρομος, δειλός καί φοβισμένος.

Σ' αὐτή τή σκοτοδίνη, μέ ραγισμένη τήν ἐλπίδα τῆς ἀναζήτησης τοῦ φωτός Ἐκεῖνου, πού θά τόν ὀδηγοῦσε ἀσφαλτα στόν προορισμό γιά τόν ὁποῖο πλάστηκε, σημάδεψαν οἱ Προφητικές φωνές τόν Ὅρθρο τῆς σωτηρίας. Τήν ἔξοδο ἀπό τό σκοτάδι στό φῶς, ἀπό τόν θάνατο στή ζωὴ, ἀπό τήν ἀπελπισία στήν ἐλπίδα τῆς ἀνεξάντλητης φωτοχυσίας. Αὐτός ὁ χρυσοπόρφυρος Ὅρθρος, ἡ σωτήρια Πύλη, ἡ ἀκαταίσχυνη Ἐλπίδα, τό γλυκοχάραμα τῆς νέας Ζωῆς, ἡ μυρωμένη Αὐγή, εἶναι ἡ Παναγία. Ἡ γλυκιά Παρθένος καί Μητέρα μαζί, ἡ Παναγία μας, πού στέκεται μέ ἀνοικτὴ τήν ἀγκαλιά της αὐτὲς τίς ὁμορφες κατασκευτικές ἀκολουθίες τῶν Παρακλήσεων καί μᾶς περιμένει. Περιμένει τόν κάθε ἄνθρωπο, νά σμικρυνθεῖ, νά ταπεινωθεῖ, νά γονατίσει, νά γίνε βρέφος ἀμόλευτο ἀπό τίς κακίες τοῦ κόσμου, γιά νά μπορέσει νά κρατηθεῖ στήν ἀγκαλιά Της κι Ἐκεῖνη, βρεφοτρόφος ὡς εἶναι, θά τόν γαλακτοτροφῆσει μέ τό ἄδολο γάλα τῆς οὐράνιας ἐλπίδος.

Τό στήθος τῆς Παναγίας μας εἶναι γεμάτο ἐλπίδα. Ἐλπίδα πού θαυματουργεῖ, πού δίνει ζωὴ, πού φυγαδεύει τόν θάνατο, πού φέρνει σέ ὅλες τίς πονεμένες καί νυχτωμένες καρδιές τόν ὄρθρο τῆς μυστικῆς παρηγορίας. Οἱ καμπάνες τοῦ Δεκαπενταύγουστου ἄρχισαν τό ἀργυρόχο κάλεσμά τους. Ἄς τό ἀκούσουμε. Γιὰ νά γλυκοχαράξει μέσα μας τό θάμβος τῆς μυρωμένης Αὐγῆς...■

Ὁρθοδοξία καί περιβάλλον

τοῦ Γεωργίου Χουρδάκη, δασκάλου

1. Εἰσαγωγή

Κατά τήν εἴσοδό μας στήν τρίτη μετά Χριστό χιλιετία τά τεράστια προβλήματα, πού δημιουργεῖ ἡ ραγδαία πρόοδος τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν καί ἡ ἐξέλιξη τῆς τεχνολογίας, καθιστοῦν διαρκῶς καί περισσότερο ἀναγκαῖα τήν ἀνάπτυξη τῶν πνευματικῶν καί ἠθικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ ἡ ἀδιαφορία τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Θεολογίας γιά τό φυσικό κόσμο καί τήν ὕλική κτίση, ἐν ὀνόματι δῆθεν τῆς ἀποκλειστικά πνευματικῆς τῆς ἀποστολῆς, ἀποδεικνύονται, τουλάχιστον μέχρι καί τό πρόσφατο παρελθόν, ἀπαράδεκτη ἢ καί ἐπικίνδυνη.

Οἱ διαπιστώσεις αὐτές προβάλλουν ὡς αὐτονόητες καί προφανεῖς σέ σχέση μέ τό λεγόμενο οἰκολογικό πρόβλημα. Ἀποτελεῖ γενική συνείδηση ὅτι ἡ οἰκολογική κρίση εἶναι ἴσως τό σοβαρότερο πρόβλημα πού ἀντιμετωπίζει ἡ ἀνθρωπότητα στίς μέρες μας. Ἴσως αὐτό νά φαντάζει ὡς ὑπερβολή, ὅμως δύσκολα θά βρεθεῖ σοβαρός ἐπιστήμονας καί ὑπεύθυνος παρατηρητής τῆς πορείας τῶν πραγμάτων, ὁ ὁποῖος θά διαφωνοῦσε. Ἄν συνεχίσουμε τήν πορεία αὐτή, ἡ πρόβλεψη ἑνός ἀποκαλυπτικοῦ τερματισμοῦ τῆς ζωῆς, τουλάχιστον στήν ἀνθρώπινη μορφή τῆς, δέν εἶναι ζήτημα προφητείας ἀλλά ἀναπόφευκτη κατάληξη.

Τό οἰκολογικό πρόβλημα εἶναι ἀποτέλεσμα μίας χρησιμοθηρικῆς ἀντίληψης γιά τήν ἀνάπτυξη καί ἐκμετάλλευση τῆς φύσης. Ἡ ἀντίληψη αὐτή ὀδήγησε σέ μία μετατόπιση τοῦ κέντρου βάρους ἀπό τό συλλογικό στό ἀτομικό καλό, δημιουργώντας ἕνα ἀτομοκεντρικό πρότυπο. Στά τέλη τοῦ 20ου αἰώνα μέ ἀφορμή τήν ἔξαρση διαφόρων φαινομένων, ὅπως ἡ ρύπανση, ἡ καταστροφή τῶν δασῶν, ἡ μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος, ἡ τρύπα τοῦ ὄζοντος, τό φαινόμενο τοῦ θερμοκηπίου καί πολλά ἄλλα, ἔγιναν περισσότερο ἐμφανεῖς οἱ ἀρνητικές συνέπειες αὐτῆς τῆς κατάστασης. Ὁ διακεκριμένος ἐπιστήμονας Steven Hawking διατύπωσε τήν πρόβλεψη ὅτι τό φαινόμενο τοῦ θερμοκηπίου θά ὀδηγήσει, κατ' αὐτόν, σέ πλήρη ἀφανισμό τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς μέχρι τό 3.000 μ.Χ. καί ὅτι ὁ μόνος τρόπος γιά νά διασωθεῖ ἡ ζωή θά εἶναι, κατά

τή γνώμη του, ἡ μεταφορά τῆς σέ ἄλλους πλανῆτες.

Τά σύνθετα προβλήματα πού σχετίζονται μέ τό περιβάλλον καί ἀπασχολοῦν τό σύγχρονο κόσμο, ἀπαιτοῦν μία σύνθετη ἀνάλυση, ἡ ὁποία θά προκύψει μέσα ἀπό ἕνα διεπιστημονικό διάλογο καί μία κοινή πορεία. Ἐνώπιον αὐτῆς τῆς καταστάσεως τό χρέος τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Θεολογίας εἶναι προφανές καί ἐπιτακτικό. Εἶναι δέ ἕνα χρέος πού δέν μπορεῖ νά ἐξοφληθεῖ χωρίς τή συνεργασία μέ τήν ἐπιστήμη.

2. Ἄνθρωπος καί φυσικό περιβάλλον

Ὁ Ἀμερικανός ἱστορικός Lynn Whites ἔχει παρατηρήσει ὅτι οἱ ἱστορικές ρίζες τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος βρίσκονται στή χριστιανική θεολογία. Ἐδῶ βεβαίως θεωρῶ ἀναγκαῖο νά διευκρινίσω, στή δυτική χριστιανική θεολογία. Χωρίς μία συγκεκριμένη ἀντίληψη γιά τίς σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου μέ τό φυσικό περιβάλλον, δέν θά εἴχαμε τήν κρίση αὐτή καί χωρίς μία ὀρθή ἀντίληψη γιά τή σχέση αὐτή, δέν θά ξεπεραστοῖ αὐτή ἡ κρίση.

Τό οἰκολογικό πρόβλημα ἔχει πελώριες πνευματικές διαστάσεις. Χωρίς τή θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τόν ἐγωκεντρισμό, τόν εὐδαιμονισμό, τήν περιφρόνηση πρὸς τόν ὕλικό κόσμο ἡ οἰκολογική κρίση ἀπλῶς θά ἐπιδεινώνεται. Πρέπει νά ἀλλάξει ἡ ἀνθρώπινη νοοτροπία καί συμπεριφορά. Τί θά εἶχε λοιπόν νά πεί ἡ ὀρθόδοξη θεολογία γιά τό θέμα αὐτό, πού εἶναι τόσο ζωτικῆς σημασίας γιά τό οἰκολογικό πρόβλημα;

Ἡ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μέ τή φύση ἀποτελεῖ ἐξ ὀρισμοῦ ὀξύ και, θά ἔλεγε κανεῖς, τραγικό πρόβλημα. Ἀπό τό ἕνα μέρος ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται πῶς εἶναι μέρος ὀργανικό τοῦ φυσικοῦ κόσμου, πού τόν περιβάλλει, ὅτι δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει χωρίς αὐτόν καί ὅτι εἶναι σέ πολύ μεγάλο βαθμό δέσμιός του. Ὅπως ἀπεκάλυψε καί προέβαλε μέ ἔμφαση ἡ φιλοσοφία τοῦ ὑπαρξισμοῦ στήν ἐποχή μας, ἡ τραγωδία τοῦ ἀνθρώπου βρίσκεται στό ὅτι ἔχει ριχτεῖ μέσα στόν κόσμο καί προσπαθεῖ νά ἐπιβιώσει ἀγωνιζόμενος καί ἀντιπαλεύοντας πρὸς ἕναν κόσμο ἐχθρικό. Αὐτό σημαίνει ὅτι σέ ἀντίθεση πρὸς τά ἄλλα ὄντα ὁ ἄνθρωπος ἐξ ὀρισμοῦ τείνει νά ὑπερβεῖ τόν ὕλικό κόσμο, τοῦ ὁποῖου

οργανικό μέρος είναι, αισθανόμενος ότι και ανήκει και δέν ανήκει σέ αυτόν, ότι ή πατρίδα του και ό προορισμός του ξεπερνούν αυτόν τόν κόσμο στόν όποίο ζεί και τοῦ όποίου είναι ὁμως οργανικό μέρος.

Ἔτσι τίθεται βιωματικά και στή συνέχεια λογικά, δηλαδή φιλοσοφικά ἀκόμη και ἐπιστημονικά, τό ἐρώτημα τῆς ταυτότητας ἢ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος; «Τί ἐστίν ἄνθρωπος, ὅτι μιμηθήσκη αὐτοῦ;» ρωτάει ὁ ψαλμωδός τόν Θεό (Ψαλμ. 8,5). Ὁ ὀρισμός τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐπιχειρηθεῖ πολλές φορές στήν ἱστορία, χωρίς ἀναφορά και συσχέτιση πρός τό φυσικό περιβάλλον. Κλασσική περίπτωση εἶναι ἡ ἀρχαία ἑλληνική φιλοσοφία, στήν πλατωνική κυρίως μορφή της, ἀλλά και πολλές θεολογικές ἀντιλήψεις διαμέσου τῶν αἰώνων, ἐπηρεασμένες πάντοτε ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἀπό τόν πλατωνισμό.

Κύρια μορφή τοῦ ὀρισμοῦ αὐτοῦ ὑπῆρξε ἡ ἔννοια τῆς ψυχῆς. Ἡ ταυτότητα τοῦ ἀνθρώπου βρίσκεται στήν ψυχή, ἡ ὁποία δέν ἀποτελεῖ ὀργανικό μέρος τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ἀλλά εἶναι αὐθύπαρκτη και αὐθυπόστατη, ἡ οὐσία της εἶναι πνευματική και ὄχι ὕλική και ἐπιβιώνει ἀνεξάρτητα ἀπό τό σῶμα, δηλαδή ἀπό τή σχέση της μέ τόν ὕλικό φυσικό κόσμο. Ἡ πλατωνική αὐτή ἀντίληψη ἐπέδρασε βαθύτατα στή χριστιανική παράδοση και οἱ συνέπειές της ὑπῆρξαν βαρυσήμαντες γιά τό οἰκολογικό πρόβλημα. Ἡ ταύτιση τοῦ ἀνθρώπου μέ τήν ψυχή του ὀδήγησε στίς ἐξῆς ἀντιλήψεις στή διαδρομή τῆς ἱστορίας:

Πρῶτον, στήν ἀντίληψη ὅτι ὁ χώρος και ὁ χρόνος, πού ἀποτελοῦν οὐσιώδη συστατικά τοῦ φυσικοῦ κόσμου πού μᾶς περιβάλλει, ἀποτελοῦν μαζί μέ τό φθαρτό σῶμα φυλακή τῆς ψυχῆς. Ὁ ἄνθρωπος γιά νά βρεῖ τόν ἑαυτό του πρέπει νά ἀπελευθερωθεῖ ἀπό τό σῶμα του, ἀπό τό χώρο και τό χρόνο, δηλαδή ἀπό τό φυσικό του περιβάλλον και νά ζήσει μία ἄυλη και ἄχρονη ὕπαρξη σέ μία αἰωνιότητα πού δέν συνδέεται μέ τόν ὕλικό κόσμο.

Δεύτερον, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά νοηθεῖ χωρίς τή σχέση του μέ τό φυσικό κόσμο, σέ τελική ἀνάλυση δέν ἔχει καμιά σημασία γι' αὐτόν ἄν ὁ φυσικός κόσμος, πού τόν περιβάλλει, ἀφανιστεῖ. Μάλιστα γιά πολλούς ἐκπροσώπους τῆς ἀρχαίας χριστιανικῆς θεολογίας -ὅπως ὁ Ὁριγένης και ἐν μέρει και ὁ Αὐγουστίνος- στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, δηλαδή στόν ἔσχατο προορισμό και στήν κατάληξη τοῦ ἀνθρώπου, θά ἐπιζήσουν μόνον ψυχές. Ὁ φυσικός κόσμος, ἐκτός τῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων και τῶν ἀσωμάτων ἀγγέλων, εἶναι

προορισμένος νά χαθεῖ. Στό ἐρώτημα «τί ἐστίν ἄνθρωπος;» ἡ ἀπάντηση στήν περίπτωση αὐτή εἶναι: ἄυλο πνεῦμα, ψυχή ἀθάνατη και αἰώνια, κάτι πού μπορεῖ νά νοηθεῖ χωρίς τό σῶμα και τό φυσικό περιβάλλον.

Παρόμοια προσπάθεια ταυτισμοῦ και ὀρισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου χωρίς ἀναφορά στό φυσικό περιβάλλον, μία τροποποιημένη μορφή τοῦ πλατωνικοῦ ψυχοκεντρισμοῦ, ἔγινε κυρίως στή Δύση κατά τόν Μεσαίωνα και τούς νεότερους χρόνους, μέ τόν ὀρισμό τοῦ ἀνθρώπου ὡς λογικοῦ και σκεπτόμενου ὄντος. Στό ἴδιο ἐρώτημα «τί ἐστίν ἄνθρωπος;» ἡ ἀπάντηση πού δόθηκε στήν περίπτωση αὐτή ἦταν: «ζῶν λογικόν» πού ἐσήμαινε, δυνάμενο νά σκέπτεται, νά ἔχει συνειδηση τοῦ ἑαυτοῦ του και τοῦ κόσμου. Οἱ ρίζες τοῦ ὀρισμοῦ αὐτοῦ ἀνάγονται στόν Αὐγουστίνο και τόν Βοήθιο, κορυφώνονται ὁμως στόν αὐγουστίνιο μοναχό Καρτέσιο, τόν πατέρα τοῦ διαφωτισμοῦ και ἐν πολλοῖς τῆς μαθηματικῆς και φυσικῆς ἐπιστήμης τῶν νεότερων χρόνων, μέ τήν περίφημη φράση του: «cogito, ergo sum». Οἱ συνέπειες τῆς ἀποσυνδέσεως αὐτῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τό φυσικό περιβάλλον ὑπῆρξαν καίριες γιά τήν οἰκολογία.

Ἔτσι κατ' ἀρχάς, ὁ ἄνθρωπος ἀνέπτυξε τίς διανοητικές του ἰκανότητες μονομερῶς και ἀνεξάρτητα ἀπό τό σῶμα του. Ἡ ἀνάπτυξη τῶν μαθηματικῶν ὡς ὀργάνου παραγωγῆς καθαρῆς διανοήσεως (intelligence) ὀδηγεῖ ραγδαία ἤδη στή δημιουργία σκεπτόμενων ὄντων, τά ὁποία δέν ἔχουν ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπινου σώματος γιά νά παράγουν νόηση. Τό πρόβλημα εἶναι πλέον ἄν ἀπέμεινε τό συναίσθημα ἢ ἡ βούληση γιά τό ὄν πού λέγεται ἄνθρωπος ἢ ἄν κι αὐτό ἔχει θυσιασθεῖ στό βωμό τῆς καθαρῆς, δηλαδή τῆς ἀσώματης νοημοσύνης. Ἀπό τήν ἄποψη τῆς οἰκολογίας πάντως τό

καίριο και σημαντικό είναι ότι η νοημοσύνη αποσπάστηκε ριζικά από το ανθρώπινο σώμα, ώστε να τό καταργεί και να τό άχρηστεύει. Αυτό είναι τό πρόβλημα. Αυτό συμβαίνει σήμερα στο περιβάλλον τών νέων τεχνολογιών κυρίως μέ τήν περίπτωση τών ηλεκτρονικών ύπολογιστών. Κι αυτό κάνει πολύ άμφισβητήσιμη τήν άθωότητα τής ουδετερότητας μέ τήν όποία προσεγγίζουμε συνήθως τά έπιτεύγματα αυτά τής νέας τεχνολογίας.

Ό μέγας και φοβερός κίνδυνος από τά έπιτεύγματα αυτά δέν είναι μήπως μολυνθούν οι ψυχές τών ανθρώπων από άνήθικες ιδέες και προγράμματα. Λές και δέν άρκει ή ανθρώπινη φαντασία στις καθημερινές εκφάνσεις της να τίς μολύνει. Άλλά τό ότι καταργείται σιγά σιγά τό σώμα ως όργανο νοήσεως, άφου σκεπτόμεθα, έπικοινωνούμε, ψωνίζουμε, άκόμη και έρωτευόμαστε χωρίς τό σώμα, αυτό τό μοναδικό όργανο πού μάς συνδέει μέ τό φυσικό και άνθρωπογενές περιβάλλον. Τό σώμα αδυνατεί να παρακολουθήσει τή νόηση και τήν πληροφόρηση. Είναι τόσο ραγδαία ή αύξηση τής πληροφόρησης πού δέν μπορεί πλέον να ακολουθήσει τούς ρυθμούς της.

Ακολουθως, ό άνθρωπος ανέπτυξε τίς νοητικές του ικανότητες στην περίοδο κυρίως του Μεσαίωνα και έφεξης στους νεότερους χρόνους, σε βάρος του φυσικού του περιβάλλοντος. Αυτό ύπήρξε συνέπεια δυό παραγόντων. Πρώτον, του ότι διαπίστωσε ό άνθρωπος πόση δύναμη περικλείει ή νόηση. Δέν είναι τυχαίο τό ότι αυτός πού προσέφερε τό «cogito, ergo sum» έγραφε ήδη τον 17ο αιώνα στο «Discours de la methode» επί λέξει: «Μέ τήν πρόοδο τής έπιστήμης μπορούμε να φθάσουμε σε γνώσεις, πού θά ήταν πάρα πολύ χρήσιμες στη ζωή και θά μπορούσαμε να βρούμε μία πρακτική μέ τήν όποία ή δύναμη και οι ένεργειες τής φωτιάς, του νερού, του άέρα, τών άστρων, τών ουρανίων και όλων τών άλλων σωμάτων πού μάς περιβάλλουν, τό φυσικό περιβάλλον δηλαδή, θά μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν μέ τον ίδιο τρόπο σε όλες τίς κατάλληλες χρήσεις και έτσι να γίνουμε κύριοι και κάτοχοι τής φύσεως «maitres et possesseurs de la nature».

Τό οικολογικό βάρος τών λόγων αυτών του Καρτε-

σιού βρίσκεται στις πέντε τελευταίες λέξεις, «κύριοι και κάτοχοι τής φύσεως» άκριβώς χάρη στο «cogito, ergo sum», δηλαδή στη δύναμη τής γνώσης. Γι' αυτό ό Francis Bacon σε πío ώμή άκόμα γλώσσα, άπευθύνεται στον άνθρωπο και του λέει: «σου φέρνω τή φύση μέ όλα τά παιδιά της για να τήν κάνεις δέσμια στην ύπηρεσία σου, σκλάβα σου». Θέλουμε μήπως άλλη πío σαφή άποδειξη, του πού έγκειται ή ρίζα τής οικολογικής μας κρίσεως; Στην απομόνωση και έξαρση τής νοητικής ικανότητας ως του κύριου χαρακτηριστικού τής ταυτότητας του ανθρώπου. Βεβαίως ή κριτική στη στάση αυτή έρχεται εύκολα στο νου μας. Μήπως δέν φταιει ή έξαρση τής νόησης αλλά ή κακή χρήση της;

Άν είναι έτσι τά πράγματα, τότε τό βάρος πέφτει στην ήθικη και όχι στην όντολογία. Τό πρόβλημα δηλαδή δέν είναι ότι εξαίρουμε τή νοημοσύνη μας εις βάρος του φυσικού κόσμου, αλλά ότι κάνουμε κακή χρήση τής νοημοσύνης μας. Η λύση του οικολογικού προβλήματος τοποθετείται έτσι στην ήθικη. Άλλά μία ήθικη χωρίς όντολογική βάση, δηλαδή χωρίς να βασίζεται στην άλήθεια είναι από θεολογικής πλευράς άπαραδέκτη. Τό θέμα λοιπόν έγκειται στο όχι άν ό άνθρωπος ενεργεί σωστά ή όχι, αλλά άν ενεργεί σύμφωνα μέ τήν άλήθεια του είναι του, τής ταυτότητάς του. Τό θέμα αυτό έχει άμεση σχέση μέ τό διάλογο έπιστήμης και θεολογίας. Είναι πολύ

«Τό πρόβλημα
δέν είναι ότι εξαίρουμε
τή νοημοσύνη μας
εις βάρος
του φυσικού κόσμου,
άλλά ότι κάνουμε
κακή χρήση
τής νοημοσύνης μας»

εύκολο και αυτό συμβαίνει συνήθως, ή έπιστημονική άλήθεια και ή θεολογική άλήθεια να μην συμπίπτουν ούτε να μάς ενδιαφέρει άν συμπίπτουν ή όχι. Ό έπιστήμονας έχει τή δική του άλήθεια, τή φυσική, τή γνώση τής φύσεως, και ό θεολόγος τή πνευματική, αυτήν πού πηγάζει από τήν πίστη. Άν είναι έτσι τότε πού θά συναντηθεί ό έπιστήμονας μέ τον θεολόγο;

Όχι άσφαλώς στο σημείο τής άλήθειας, άφου πρόκειται για δυό διαφορετικές άλήθειες. Συνήθως τό σημείο τής συναντήσεώς τους είναι ή ήθικη. Και οι δυό συμφωνούν στο ότι κάτι είναι καλό ή κακό, σωστό ή λάθος, έπιτρεπτό ή άνεπιτρεπτό. Άλλά μέ ποια κριτήρια; Προφανώς μέ κριτήρια ήθικών αξιών και κανόνων, άποδεκτών άμφοτέρως. Άς συγκεκριμενοποιήσουμε τό θέμα αυτό στο πρόβλημα του ανθρώπου και του φυσικού περιβάλλοντος. Όλοι, έπιστήμονες

καί θεολόγοι, διαπιστώνουν ότι τό φυσικό περιβάλλον βλάπτεται από τήν ἔξαρση τῆς ἀνθρώπινης νοημοσύνης ἔναντι τῆς ὑλικῆς φύσεως. Ἄν θελήσουμε νά λύσουμε τό πρόβλημα μέ τή βοήθεια τῆς ἠθικῆς, θά πούμε ὅτι δέν βλάπτει ἡ ἔξαρση αὐτή, ἀρκεῖ νά μήν κάνουμε κακή χρήση. Ὅμως ἂν βάλουμε τό μαχαίρι μέχρι τό κόκαλο, μέχρι τό μεδούλι τῆς ἀλήθειας, τότε θά διερωτηθοῦμε ἀπό κοινοῦ, ἐπιστήμονες καί θεολόγοι, μήπως ἡ ἔξαρση τῆς νοημοσύνης, ἔναντι τῆς σωματικῆς καί φυσικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ περιβάλλοντός του, προσκρούει στήν ἀλήθεια τοῦ τί εἶναι ἄνθρωπος; Μήπως δηλαδή μέ ὅλα αὐτά ἀλλοιώνουμε τήν ἔννοια τοῦ ἀνθρώπου;

Στό ἐρώτημα αὐτό δέν μπορούμε νά ἀφήσουμε τόν θεολόγο καί τόν ἐπιστήμονα νά ἔχουν τίς δικές τους ἀπόψεις. Ἡ ἀλήθεια γιά τό τί εἶναι ἄνθρωπος πρέπει νά εἶναι κοινή μεταξύ ἐπιστήμης καί θεολογίας. Δέν μπορούμε νά παίζουμε μέ δύο ἀλήθειες, ἐκείνη τῆς γνώσεως καί ἐκείνη τῆς πίστεως. Ὁ ἐπιστήμονας πού εἶναι πιστός στό προσευχητάρι του, ἀλλά ἀδιάφορος γιά τό ἂν αὐτό πού διαπιστώνει στό ἐργαστήριο συμβιβάζεται ἢ ὄχι μέ τά δόγματα τῆς πίστεώς του, ἔχει διχαστεῖ σχιζοφρενικά. Καί ἐν πάσῃ περιπτώσει ἔχει καταστήσει τό διάλογο ἐπιστήμης καί θεολογίας ἀδύνατο. Ἐτσι τό θέμα τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, σέ ἕνα πραγματικό διάλογο ἐπιστήμης καί θεολογίας, θά πρέπει νά ἐπικεντρωθεῖ στό ἐρώτημα: Ποιά σχέση τοῦ ἀνθρώπου μέ τό φυσικό του περιβάλλον προσιδιάζει στήν ἀλήθεια τῆς ταυτότητάς του;

Ἡ ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό πρέπει νά συγκλίνει ὅσο περισσότερο γίνεται μεταξύ ἐπιστήμης καί θεολογίας. Κάθε ἀπόκλιση πρέπει νά ἐλέγχεται καί νά μήν ἀποδίδεται ἀπλῶς σέ διαφορετικές προϋποθέσεις. Μόνον ἔτσι ἡ κοινή στάση θεολογίας καί ἐπιστήμης στό πρόβλημα τοῦ περιβάλλοντος θά ἔχει στέρεες ὄντολογικές καί ὄχι ἀπλῶς ἠθικές βάσεις.

3. Ἡ ἀλήθεια τοῦ ἀνθρώπου στή σχέση του μέ τό φυσικό περιβάλλον κατά τήν ὀρθόδοξη θεολογία.

Ἄς ἀρχίσουμε διευκρινίζοντας τί θέλουμε νά πούμε μέ τόν ὄρο ὀρθόδοξη θεολογία. Δέν ἐννοοῦμε τή θεολογία τῶν ὀρθόδοξων δογματικῶν ἐγχειριδίων. Οὔτε μία βιωματική λεγόμενη θεολογία πού ἀδιαφορεῖ γιά τά δόγματα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐννοοῦμε τή θεολογία ὅπως διαμορφώθηκε στίς βασικές της γραμμές ἀπό τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, στήν προσπάθειά

τους νά ἐκφράσουν σέ διάλογο μέ τήν ἐποχή τους τήν πίστη τοῦ Εὐαγγελίου. Καί ὅπως αὐτή βιώθηκε στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, στή λατρεία, στήν ἄσκηση καί στό ἦθος τῶν μελῶν της. Μέ τήν ἐπεξήγηση αὐτή, ἄς ἐπιχειρήσουμε νά διαγράψουμε τούς βασικούς ἄξονες τῆς ἀντιλήψεως τῆς ὀρθόδοξου θεολογίας γιά τή σχέση ἀνθρώπου καί φυσικοῦ περιβάλλοντος, ἔχοντας πάντοτε κατά νοῦν τό ἐρώτημα τῆς ἀλήθειας γιά τό τί εἶναι ἄνθρωπος.

Πρῶτο σημεῖο: Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ψυχοσωματική ὄντοτητα. Ἡ ἀλήθεια τοῦ ἀνθρώπου δέν ἐγκείται στήν ψυχή του ἀλλά στήν ὀργανική ἐνότητα ψυχῆς καί σώματος. Αὐτό εἶναι τόσο βασικό στήν ὀρθόδοξη πίστη ὥστε κάθε ἀμφισβήτησή του νά συνιστᾶ αἵρεση. Ὁ Ὀριγένης πού τοποθέτησε τήν ταυτότητα τοῦ ἀνθρώπου στήν ψυχή του, ὥστε νά κάνει λόγο γιά προϋπαρξη τῶν ψυχῶν πρό τῆς ὑλικῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, καταδικάστηκε ἀπό τούς Πατέρες καί ἀπό τήν Ε΄ Οἰκουμενική Σύνοδο ὡς αἰρετικός. Ἡ ψυχή τοῦ ἀνθρώπου γεννιέται μαζί μέ τό σῶμα του καί τό σπουδαιότερο δέν ἀναπαύεται τελικά ἂν δέν ἀνακτήσει τό σῶμα της. Ὁ ἀείμνηστος πατήρ Γεώργιος Φλορόφσκι, ὁ μεγαλύτερος ἴσως θεολόγος τῶν χρόνων μας, τό ἔθεσε ἐπιγραμματικά: «*τό σῶμα χωρίς τήν ψυχή εἶναι πτῶμα, μά καί ἡ ψυχή χωρίς τό σῶμα εἶναι φάντασμα, δέν εἶναι σέ καμία περίπτωση ἄνθρωπος. Δέν εἶναι ἡ ἀλήθεια τοῦ ἀνθρώπου*» («Τό σῶμα τοῦ ζῶντος Χριστοῦ», 1948). Γι' αὐτόν τό λόγο ἀποτελεῖ δόγμα τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, ἡ προσδοκία τῆς ἀνάστασης τῶν νεκρῶν, στά ἀρχαῖα σύμβολα σαρκός ἢ σωμάτων. Κάθε ἀνάπαυση τοῦ ὀρθόδοξου στήν ιδέα τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς καί κάθε ἐξασθένιση τῆς προσδοκίας τῆς ἀναστάσεως τῶν σωμάτων ἀποτελεῖ παρέκκλιση ἀπό τήν ἀλήθεια τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδή αἵρεση.

Δεύτερο σημείο: Εάν είναι έτσι τὰ πράγματα ως πρὸς τὴν ἀλήθεια τοῦ ἀνθρώπου, τότε δὲν μπορούμε νὰ λέμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει σῶμα, ἀλλὰ ὅτι εἶναι σῶμα. Αὐτὸ θὰ πεί ὅτι τὸ σῶμα εἶναι στοιχεῖο τῆς ἀληθείας του, τοῦ εἶναι του. Ἀλλὰ, ἐάν ἰσχύει αὐτό, τότε ὁ ἄνθρωπος στὴν ἀλήθεια τοῦ εἶναι του, εἶναι ἀδιάρρηκτα δεμένος μὲ τὸ φυσικὸ τοῦ περιβάλλον. Διότι πῶς μπορεῖ νὰ νοηθεῖ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα χωρὶς τὴν ὑπόλοιπη ὕλική δημιουργία; Ὅσοι πιστεύουν ὅτι στὰ ἔσχατα θὰ ἀναστηθεῖ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐπιβιώσει ὁ ὕλικός κόσμος, ἀσφαλῶς ἐννοοῦν ἕνα σῶμα μυθικό, ἐξωπραγματικό. Ὁ Ἅγιος Μεθόδιος Ὀλύμπου, ἀντιμετωπίζοντας τὸν Ὁριγένη, ὑποστηρίζει ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν ὁ Θεὸς νὰ ἀναστήσει τὰ σώματα, ἂν δὲν διασώσει ὀλόκληρη τὴν ὕλική δημιουργία. Τὸ σημεῖο αὐτὸ συνδέεται ὅπως θὰ δοῦμε, ἰδιαίτερα μὲ τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα. Κάθε ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνολογικὴ κατάκτηση, πού καταργεῖ ἢ ἀποδυναμώνει τὸ ρόλο τοῦ σώματος στὴ γνῶση, ἀντιβαίνει ὄχι στὴν ἠθικὴ ἀλλὰ στὴν ἀλήθεια, τὴν ὄντολογία τοῦ ἀνθρώπου.

Τρίτο σημείο: Ἀκριβῶς λόγῳ αὐτῆς τῆς ἀδιάρρηκτης καὶ ὄντολογικῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ σῶμα του καὶ δι' αὐτοῦ μὲ τὸ φυσικὸ του περιβάλλον, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας περιγράφουν τὸν ἄνθρωπο ὡς μικρόκοσμο, ὁ ὁποῖος ἐμπεριέχει τὸν μακρόκοσμο καὶ συνδέει μὲ τὸ σῶμα του τὰ ὕλικά μὲ τὰ νοητά. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ προκειμένου νὰ σώσει τὸν ἄνθρωπο ἔγινε σάρξ. Δηλαδή πῆρε ἐπάνω του καὶ τὸ στοιχεῖο ἐκεῖνο τοῦ ἀνθρώπου πού τὸν συνδέει μὲ τὸ φυσικὸ του περιβάλλον. Ἄν ἡ ἀλήθεια τοῦ ἀνθρώπου βρισκόταν στὴν ψυχὴ του θὰ ἔπαιρνε μόνο τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ. Παίρνοντας τὸ ἀνθρώπινο σῶμα, ἔδειξε ὅτι ὁ ἄνθρωπος θὰ ἦταν ἀδιανόητος χωρὶς τὸ σῶμα του καὶ ὅτι δὲν ἦλθε νὰ σώσει ὁ Χριστὸς μόνο τὸν ἄνθρωπο, ἀλλὰ καὶ ὅλη τὴν κτίση. Μεγαλύτερη καταξίωση τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος δὲν θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρξει (Βλ. Ρωμ. 8,21-22).

Τέταρτο σημείο: Ὅλα αὐτὰ καταδεικνύουν τὴν ὀργανικὴ σύνδεση καὶ, θὰ ἔλεγα, ἐξάρτηση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ φυσικὸ του περιβάλλον. Τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ἔχει σῶμα ἀλλὰ εἶναι σῶμα, ὑποδηλώνει ὅτι χωρὶς τὸ φυσικὸ περιβάλλον παύει νὰ ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος. Ἡ ἀλήθεια τοῦ ἀνθρώπου συνδέεται ἀδιάρρηκτα μὲ τὴν ὑπόλοιπη ὕλική κτίση. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ θεμελιώνεται στὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸ Θεὸ στὸ τέλος τῆς δημιουργίας καὶ ἀφοῦ εἶχε προηγηθεῖ ἡ δημι-

ουργία τοῦ ὕλικου κόσμου καὶ ὄλου τοῦ ζωικοῦ βασιλείου. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι στὰ γνωστικά συστήματα ὁ ἄνθρωπος ἐμφανίζεται πρὶν δημιουργηθεῖ ὁ ὕλικός καὶ ζωικός κόσμος. Στὴν Ἁγία Γραφή συμβαίνει τὸ ἀντίστροφο. Αὐτὸ δηλώνει τὴν ἐξάρτηση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ ὅλη τὴν προηγούμενη δημιουργία καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ ζωικὸ βασίλειο.

Πέμπτον: Τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐμφανίζεται στὸ τέλος τῆς δημιουργίας, δὲν ὑποδηλώνει ἀπλῶς τὴν ἐξάρτησή του ἀπὸ τὸ φυσικὸ του περιβάλλον. Ἐκεῖνο πού δὲν φαίνεται νὰ ἔχουν ἐντελῶς ἀποδεχθεῖ οἱ ὕλιστές, εἶναι ὅτι καὶ τὸ φυσικὸ περιβάλλον ἔχει τὴν ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου γιὰ νὰ ὑπάρξει. Ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο δὲν τὸ ἀποδέχονται εἶναι ἱστορικός. Ἐφόσον κάποτε ὑπῆρχαν τὰ ἄλλα εἶδη χωρὶς τὸν ἄνθρωπο, ἄρα μπορούν νὰ ὑπάρξουν καὶ στὸ μέλλον χωρὶς αὐτόν. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ ὀρθόδοξη θεολογία διαφοροποιεῖται. Ἡ ὕλική κτίση ὑπάρχει γιὰ νὰ κορυφωθεῖ στὸν ἄνθρωπο, σ' αὐτὴν τὴν κορωνίδα ὅλης τῆς δημιουργίας, ὅπως τὴν καλοῦν οἱ Πατέρες. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ἰδιαίτερα, ταυτίζοντας τὸν κατ' ἐξοχίαν, ἀληθινὸ ἄνθρωπο μὲ τὸν Χριστό, ἐπιμένει ὅτι τὰ πάντα δημιουργήθηκαν μὲ στόχο τὸν ἄνθρωπο. Χωρὶς τὸν ἄνθρωπο ὅλη ἡ κτίση καταρρέει. Ἡ ὄντολογία, ἡ ἀλήθεια τῆς κτίσεως δὲν εἶναι ἱστορική, πρωτολογική ἀλλὰ τελεολογική, ἐσχατολογική. Καὶ στὴν ἔσχατη ἀλήθεια τοῦ κτιστοῦ κόσμου κεῖται ὁ ἄνθρωπος. Ἡ ἀντίληψη αὐτῆ τῶν Πατέρων ἔρχεται στὴ σκέψη μας, ὅταν βρισκόμαστε μπροστά σὲ σύγχρονες θεωρίες τῆς φυσικῆς καὶ τῆς κοσμολογίας, ὅπως ἡ λεγόμενη ἀνθρώπινη ἀρχή. Στὸν πρόλογο τοῦ κλασσικοῦ πλέον ἔργου τῶν Barrow & Tipler, «*The Anthropic Cosmological Principle*» διαβάζουμε: «δὲν εἶναι μόνον ὅτι ὁ ἄνθρωπος προσαρμόζεται στὸν κόσμο, ὁ κόσμος ἐπίσης προσαρμόζεται στὸν ἄνθρωπο».

Ἔτσι «τί ἐστὶν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκη αὐτοῦ;» (Ψαλμ. 8,5). Ὅλα γιὰ τὸν πρίγκιπα ἔγιναν, θὰ συμφωνήσει ἡ ἐπιστήμη μὲ τὴ θεολογία. Ἀλλὰ ἡ ἐπιστήμη μᾶς λέει ὅτι ὁ κόσμος αὐτός θὰ τελειώσει. Καὶ μαζί του ὁ ἄνθρωπος. Ἐνῶ ἡ θεολογία μᾶς διαβεβαιώνει ὅτι ὁ κόσμος θὰ σωθεῖ ἀπὸ τὴν καταστροφή μαζί μὲ τὸν ἄνθρωπο. Ὑπάρχει ἐδῶ σημεῖο συναντήσεως θεολογίας καὶ ἐπιστήμης; Σὲ ἕνα πρόσφατο βιβλίο του, ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τοῦ ἔργου πού προαναφέραμε, ὁ Tipler, μὲ τὸν σαγηνευτικὸ τίτλο «*The Physics of Immortality*», ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποδείξει ὅτι ἡ ἀθανασία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἰδέα συμβατὴ, ἴσως καὶ ἀναγκαία, μὲ τὴ φυσική. Τὴν ὅλη ἐπιχειρηματολογία

του τή συνδέει βέβαια μέ τή μετάβαση τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς σέ ἄλλους πλανῆτες.

Παραμένει ὅμως ἐδῶ ἓνα κενό μεταξύ ἐπιστήμης καί ὀρθοδόξου θεολογίας. Γιά τή θεολογία, ἡ ἀθανασία εἶναι δωρεά τοῦ Θεοῦ καί ὄχι φυσική ἀναγκαιότητα. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι κτιστός καί κατά συνέπεια ἀπό τή φύση του θνητός. Ἄν ὅμως δοῦμε τόν ἄνθρωπο χριστολογικά, τότε ἴσως χωρέσει μέσα στή φύση, μέσα στήν ἀλήθεια τοῦ κτιστοῦ ἢ ἔννοια τῆς ἀθανασίας. Μπορεῖ ὅμως ἡ ἐπιστήμη νά συναντήσῃ τή θεολογία στό χώρο τῆς χάριτος; Μπορεῖ νά δεῖ τόν κόσμο σάν δῶρο τῆς ἐλευθερίας ἑνός προσώπου καί ὄχι ἀπλῶς σάν παρατήρηση φαινομένων; Ἀπό τή στιγμή πού ἡ φυσική ἄρχισε νά προβληματίζεται μέ τό ἐρώτημα τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου καί τοῦ τέλους του καί ἀπό τήν ὥρα πού βρέθηκε τόσο κοντά στήν ἔννοια τῆς ἐκ τοῦ μηδενός δημιουργίας, ἔχει ἤδη ἀγγίξει τήν ἔννοια τῆς χάριτος. Ἄν ἡ ἀρχή τοῦ κόσμου δέν ἀνάγεται στόν ἴδιο τόν κόσμο, ἡ χάρη καί ἄν ἀκόμη δέν ἀποδεικνύεται ἢ ὁμολογεῖται, πάντως ἐξυπακούεται. Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τό τέλος τοῦ φυσικοῦ κόσμου.

Ἐκτο καί τελευταῖο σημεῖο τῆς ὀρθοδόξου ἀνθρωπολογίας. Ὁ ἄνθρωπος δέν βρίσκεται μόνο σέ σχέση ἐξάρτησης ἀπό τή φύση ἀλλά καί σέ σχέση διαλεκτική μαζί της. Αὐτό εἶναι τό νόημα τῆς ἔννοιας τοῦ προσώπου. Στήν πατερική θεολογία τό πρόσωπο χρησιμοποιεῖται γιά τήν Ἁγία Τριάδα καί αὐτό σημαίνει ὅτι ὡς πρόσωπο ὁ ἄνθρωπος προσπαθεῖ νά ὑπερβεῖ τή φύση καί νά λειτουργήσῃ ἐλεύθερα ἀπό αὐτήν, ὅπως ὁ Θεός. Πρόσωπο θά πεῖ ἐλευθερία ἀπό τή φύση ἀλλά καί ἐλευθερία γιά τή φύση. Καί ἐδῶ ἔγκειται ἡ σπουδαιότητα τοῦ προσώπου γιά τήν οἰκολογία. Στήν ἀσκηση τῆς ἐλευθερίας του, ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά ἀντιταχθεῖ στό φυσικό του περιβάλλον καί αὐτό κάνει μέ τήν καταστροφή πού ἐπιφέρει. Ἀλλά μπορεῖ, ἐν ὀνόματι τῆς ἴδιας ἐλευθερίας καί νά τό ἀγαπήσῃ καί νά τό σεβαστεῖ. Μέ τήν ἴδια ἐλευθερία μέ τήν ὁποία ὑπερβαίνει τή δουλεία του στή φύση, μπορεῖ καί νά ἀγαπήσῃ τή φύση, διότι τή θεωρεῖ ὡς δῶρο τῆς ἀγάπης Ἐκεῖνον τόν ὁποῖο ἐλεύθερα ἀγαπᾷ.

Ἄνθρωπος λοιπόν καί φυσικό περιβάλλον, ἐπι-

στήμη καί θεολογία. Πῶς συνδέονται αὐτά μέ τήν οἰκολογική κρίση πού περνοῦμε;

α) Ἡ οἰκολογική κρίση δέν συνδέεται μόνο μέ τήν ἠθική κρίση τοῦ κόσμου, εὐδαιμονισμός, ἀτομικισμός, καταναλωτισμός κ.ἄ., ἀλλά κυρίως καί προπάντων μέ τήν ἀλλοίωση τῆς ταυτότητας τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ κρίση εἶναι ὄντολογική καί ὄχι ἀπλῶς ἠθική.

β) Στήν ἀλλοίωση αὐτή μερίδιο εὐθύνης ἔχουν τόσο ἡ θεολογία ὅσο καί ἡ ἐπιστήμη. Ἡ πρώτη στό βαθμό πού ἀποσωμάτωσε τήν ἀλήθεια τοῦ ἀνθρώπου καί τόν ἀπέκοψε ἀπό τόν ὑλικό κόσμο, μέ μία «πνευματικότητα» πού ἀποποιεῖται τήν ὕλη καί δέν τονίζει τήν ἀνάσταση καί ἀνάταση τῶν σωμάτων, ὡς βασική προϋπόθεση τῆς ἀλήθειας τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ δεύτερη, ἡ ἐπιστήμη, στό βαθμό πού καλλιεργεῖ τή νοημοσύνη, καταδυναστεύει μέ τήν τεχνολογία τό φυσικό κόσμο, ἐπεμβαίνοντας στόν τόπο τοῦ εἶναι του καί ἀλλοιώνοντας ἐπικίνδυνα τήν ἀλήθεια τῆς ταυτότητάς του.

γ) Ἡ καταδυναστεύση τοῦ φυσικοῦ κόσμου ἀπό τήν ἀνθρώπινη νοημοσύνη, ὄχι ἀπό τόν ἄνθρωπο, γιατί στρέφεται καί κατά τοῦ ἀνθρώπου τό φαινόμενο αὐτό, ὡς ψυχοσωματικοῦ ὄντος, δέν μπορεῖ νά ἀνατραπεῖ παρά μόνο σέ μία προσπάθεια ἐπιστήμης καί θεολογίας νά καταδείξουν τόν ψυχο-

σωματικό χαρακτήρα τοῦ ἀνθρώπου καί νά ἀναδείξουν τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ὡς κρίκου μεταξύ αἰσθητῶν καί νοητῶν, ὡς μέσου κοινωνίας καί ἐπικοινωνίας.

δ) Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καλεῖται νά προβάλλει μέ ὅσο πιό μεγάλη ἔμφαση μπορεῖ τά δύο μεγάλα οἰκολογικά της ὄπλα, τή θεία Εὐχαριστία καί τόν ἀσκητισμό. Μέ τό πρῶτο βιώνεται ἡ ἀξία τοῦ ὑλικοῦ κόσμου ὡς κόσμου τοῦ Θεοῦ καί μέ τό δεύτερο ἀποκαθαίρεται τό σῶμα ἀπό ὅτι τό ἐμποδίζει νά εἶναι ὄργανο κοινωνίας μέ τούς ἄλλους, μέ τό φυσικό περιβάλλον καί μέ τόν ἴδιο τόν Θεό. Μία Εὐχαριστία πού δέν εἶναι φυσική-σωματική σύναξη ἐπί τό αὐτό, ἀλλά μίας ὁποιασδήποτε ἄλλης μορφῆς σύναξης, εἶναι ἀνούσια καί ἀνώφελη. Μία Κοινωνία πού σέβεται ἀπόλυτα τήν ἄρρηκτη λειτουργική σχέση τοῦ φυσικοῦ μέ τό ἀνθρώπινο, δίνει τό ἀπόλυτο νόημα τῆς ζωῆς καί καταξιώνει τήν νομοτελειακή ὑπαρξη τοῦ κόσμου. ■

*«Τό σῶμα χωρίς
τήν ψυχή εἶναι πτώμα,
μά καί ἡ ψυχή χωρίς τό
σῶμα εἶναι φάντασμα,
δέν εἶναι σέ καμία
περίπτωση ἄνθρωπος.
Δέν εἶναι ἡ ἀλήθεια
τοῦ ἀνθρώπου»*

Ὁ ὅσιος Ἄνθιμος Ἀστυπалаίας

τοῦ Κωνσταντίνου Κώττη, θεολόγου

Ὁ ὅσιος Ἄνθιμος γεννήθηκε στήν Κεφαλλονιά, ἀπό γονεῖς ὀρθόδοξους εὐσεβεῖς, ἄγνωστο πότε¹. Ἐπτά ἐτῶν τυφλώθηκε καί στά δύο του μάτια, ὅμως παρ' ὅλα αὐτά συνέχιζε νά πηγαίνει στό σχολεῖο, γιά ν' ἀκούει τά μαθήματα, τά ὁποῖα ἀφομοίωνε ἀμέσως.

Μόλις μεγάλωσε ἄφησε τήν πατρίδα καί τούς συγγενεῖς του καί μετέβη στό Ἅγιον Ὅρος, κοντά σ' ἓνα σοφό γέροντα, ὅπου ἐνεδύθη τό μοναχικό σχῆμα, ἀφοῦ ἀσκοῦσε τόν ἑαυτό του στίς ἀρετές, στή νηστεία καί στίς προσευχές². Μετά τό θάνατο τοῦ διδασκάλου του, ἀποφάσισε νά φύγει, γιά νά σώσει ψυχές στόν κόσμο. Ἐφυγε, ἀφοῦ πρῶτα προσκύνησε ὅλα τά μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὁρους. «*Κατ' ἀρχάς ναύτης, ἐτράπη εἶτα εἰς τόν ἀσκητικόν βίον, μονάσας ἐν Ἄθωνι, ὅπου καί ἐγένετο μεγαλόσχημος*»³.

Ἐμεινε ἓνα χρόνο στή Χίο καί ἀπό τήν ἐκκλησία τῆς ὁσίας Ματρῶνης δίδασκε τόν εὐαγγελικό λόγο.

Συνήθιζε νά τρῶει ξερό ψωμί καί νά πίνει νερό, μόνο μετά τή δύση τοῦ ἡλίου καί νά κοιμάται στά μάρμαρα τῆς Ἐκκλησίας.

Κάποια στιγμή εἶδε τήν ἀκόλουθη ὄπτασία: Δυό λαμπροφορεμένοι νέοι του εἶπαν: «Ἄνθιμε! Ἀκολούθησέ μας». Τότε τοῦ φάνηκε ὅτι τόν ὀδήγησαν σέ τόπους σκοτεινούς, γεμάτους σκουλήκια καί δυσωδία, πού ἀκούγονταν φωνές, κλάματα καί «οὐαί καί ἀλίμονο!»⁴. Καί ἐνῶ φοβόταν, τόν ἐνθάρρυναν οἱ νέοι καί τόν ὀδήγησαν σέ φωτεινότατο καί εὐδωδέστατο τόπο, στοῦ ὁποίου τό θρόνο καθόταν μία βασίλισσα. Ὅταν προχώρησε γιά νά τήν προσκυνήσει, τόν σταμάτησε μία βροντερή φωνή. Ὅμως ἄλλοι δυό νέοι παρουσιάζονται καί προσκυνοῦν τή βασίλισσα, λέγοντάς της: «*Δέσποινα καί Κυρία τοῦ Παντός, γιά τό αἶμα πού χύσαμε γιά χάρη τοῦ Υἱοῦ σου, καί Δεσπότη μας καί γιά τήν ἀγάπη σου πρὸς Αὐτόν, δέξου αὐτόν τόν δοῦλον σου, πού ἔχει σκοπό νά κτίσει μοναστήρια στό ὄνομά μας*», κλίνοντας τό κεφάλι. Πλησίασαν τόν ὅσιο στή βασίλισσα, πού τοῦ λέει: «*Ἄνθιμε! Ἐξαιτίας τῆς εὐλάβειας καί τῶν πολλῶν παρακλήσεών σου ἀποφάσισα νά σοῦ δώσω λίγο φῶς, πρόσκαιρο*».

Ὁ ἅγιος, ἀφοῦ εὐχαρίστησε τή Δέσποινα, τήν παρακάλεσε νά πρεσβεύει γιά νά καταταχθεῖ στίς αἰώνιες Μονές, ἐκεῖ ὅπου ἀναπαύονται οἱ δίκαιοι⁵.

Ἀναχωρεῖ ἀπό τή Χίο καί φθάνει στή Σίφνο, ὅπου τιμήθηκε γιά τίς ἀρετές του καί ἀπ' ἐκεῖ ἀναχωρεῖ γιά τήν Πάρο. Σ' αὐτό τό ταξίδι ἀντιμετωπίζει μία μεγάλη τρικυ-

μία, οἱ ναῦτες ἀπελίζονται καί περιμένουν τόν πνιγμό. Ὅμως ὁ Οἰκονόμος τῆς Σίφνου, γνωρίζοντας τίς ἀρετές τοῦ ὁσίου, τόν παρακαλεῖ νά δεηθεῖ στόν Ὑψιστο. Μετά τήν προσευχή τοῦ ὁσίου στή Θεοτόκο συμβαίνει τό θαῦμα, ἀκολουθεῖ γαλήνη καί ὅλοι ἀσπάζονται τόν ὅσιο, σάν σωτήρα καί λυτρωτή τους. Ὅμως παρά τίς προτροπές τοῦ Ἄνθιμου, οἱ ναῦτες, μόλις βγήκαν στήν Πάρο, διατυμπάνισαν τό συμβάν καί τότε ὁ ὅσιος ἄρχισε νά κηρύττει μέ ζήλο στούς πιστούς, πού ἔσπευσαν νά πάρουν τήν εὐχή του.

Στή συνέχεια καί κατόπιν παράκλησης τοῦ ἀρχιερέα Παροναξίας, μεταβαίνει γιά νά κηρύξει τό εὐαγγέλιο καί στή Νάξο, τήν Ἴο, καί τή Σίκινο, πού μέ τή βοήθεια τῶν κατοίκων κτίζει τό μοναστήρι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Ἀναχωρεῖ γιά προσκύνημα στά Ἱεροσόλυμα καί ἐπιστρέφοντας μένει στό Καστελλόριζο, πού ἀποφασίζει νά κτίσει δεύτερο μοναστήρι⁶. Ὅμως λείπουν τά χρήματα καί παρακαλεῖ τό Θεό νά τοῦ προμηθεύσει πόρους. Συμβαίνει τότε στό νησί μεγάλη ἀνομβρία καί κινδύνευσαν ἄνθρωποι καί ζῶα. Οἱ προσευχές δέν εἰσακούοντο, μέχρι πού πρόστρεξαν στόν ὅσιο νά τοὺς ἐλεήσει. Ὁ ὅσιος τοὺς ἔδωσε θάρρος καί ὅταν σήκωσε τά χέρια του στόν οὐρανό γιά νά προσευχηθεῖ, γίνεται τό θαῦμα. Χόρτασε καί μέθυσε ἡ γῆ ἀπό βροχή⁷. Τότε ὅλοι οἱ Καστελλοριζιοὶ συνέδραμαν νά κτιστεῖ τό μοναστήρι τοῦ μεγαλομάρτυρα Γεωργίου.

Ἀπ' ἐκεῖ ὁ Ἄνθιμος ἀναχωρεῖ γιά δεύτερη φορά στά Ἱεροσόλυμα, πού ἔμεινε πολύ καιρό διδάσκοντας⁸.

Ἀμέσως μετά ἔφητσε στήν Ἀστυπάλαια, κήρυξε καί ἔλαβε ἀποκάλυψη νά κτίσει μοναστήρι στό ὄνομα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Οἱ προσετώτες ὅμως τοῦ ἀνέφεραν ὅτι ἔλειπαν τά ὑλικά. Τοὺς ἀπάντησε ὅτι γι' αὐτά θά φροντίσει ἡ Θεοτόκος. Ὁ ἱερέας Μιχαήλ δέχθηκε νά παραχωρήσει τά χωράφια του γιά νά βρεθεῖ οἰκοδομική πέτρα. Ὅμως ἀντ' αὐτοῦ βρέθηκε ἀρχαία πόλη καί πάνω σ' ἓνα παράθυρο ἓνα πιθάρι μέ φλουριά. Ὁ Ἄνθιμος φοβούμενος τοὺς ἄρπαγες Τούρκους, προσευχήθηκε καί αὐτά ἀμέσως ἔγιναν ἀναμμένα κάρβουνα. Ἡ ἀνοικοδόμηση κράτησε ἐννέα χρόνια καί συνοδεύτηκε ἀπό πολλά θαύματα. Μέ ιδιαίτερη ἐπιμέλεια καί φροντίδα δούλεψε καί γιά τή διακόσμηση τοῦ ναοῦ. Λένε μάλιστα ὅτι πῆγε καί στό Ἅγιον Ὅρος, σ' ἓνα ἐναρετώτατο ὀγδοντάχρονο ἀγιογράφο, γιά τήν εἰκόνα τῆς Παναγίας. Ὑστερα ἀπό παρακλήσεις στό Θεό, ξεπεράστηκε ἡ κόπωση τοῦ γέροντα καί ἐτοιμάστηκε ἡ εἰκόνα τῆς «Πορταίτισσας», παρόμοια μ' ἐκείνη τῆς μονῆς Ἰβήρων, ὅπως ἤθελε ὁ ὅσιος⁹.

Ἐνθουσιασμένος καί ἱκανοποιημένος ἀποφάσισε νά μείνει στήν Ἀστυπάλαια γιά πάντα. Ὅμως οἱ πειρασμοὶ τόν ἀνάγκασαν νά φύγει καί ν' ἀναζητήσει ἄλλοῦ ἡσυχία. Προσπάθησε νά πάρει μαζί του τήν εἰκόνα, ἀλλά καί

τίς τρεις φορές δέν κατάφερε νά τή σηκώσει ἀπ' τή θέση της, γι' αὐτό καί τήν ἄφησε.

Ἐφρασε στά Σφακιά τῆς Κρήτης¹⁰, ὅπου καί ἄρχισε τό ποιμαντικό του ἔργο, ἀντιμετωπίζοντας δύσκολες καταστάσεις, διδάσκοντας καί νουθετώντας τούς κατοίκους. Ἐκτίσε τέταρτο μοναστήρι, στό ὄνομα τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου. Οἱ χιλιάδες λαοῦ πού τόν ἄκουγαν, ξεσήκωσαν τή ζήλια τοῦ παπᾶ, ὁ ὅποιος ἔστειλε τρεῖς ἀνθρώπους του νά τόν θανατώσουν. Γύρισαν ὁμως ἄπρακτοι, ὅταν εἶδαν νά βγαίνουν φλόγες ἀπ' τό στόμα του, τήν ὥρα πού κήρυττε. Στή συνέχεια θεράπευσε μία τυφλή γυναίκα καί ἔφερε βροχή Ἰούλιο μήνα¹¹. Ἐκανε κι ἄλλα πολλά θαύματα ὁ Ἄνθιμος, ὄχι μόνο στήν Κρήτη, ἀλλά σ' ὁλόκληρο τό Αἰγαῖο κηρύττοντας τό λόγο τοῦ Θεοῦ.

Στά Κύθηρα ἔκτισε τό πέμπτο μοναστήρι, στό ὄνομα τοῦ Προφήτου Προδρόμου καί τό ἐπάνδρωσε μέ ἄξιους μοναχοῦς.

Κατόπιν ἐπέστρεψε στήν πατρίδα του Κεφαλλονιά, μένοντας στή Λιπίδα, στή μονή τῆς ἀγίας ὀσιομάρτυρος Παρασκευῆς, πού τήν ἀνακαίνισε καί τήν ἔφερε στή σημερινή της μορφή¹². Ἀπ' ἐκεῖ περιοδεύοντας σέ διάφορα μέρη, συγκέντρωσε δεκαεξί μοναχές, τίς ὁποῖες ἐγκατέστησε στή Μονή. Πιά τόν ἑαυτό του κατασκεύασε, σ' ἓνα σπήλαιο κοντά στή Μονή, ἓνα πολύ μικρό κελλί, πού γιά κρεβάτι εἶχε δυό σανίδες στηριγμένες σέ πέτρες καί ἓναν παλιό τάπητα, ζώντας μέσα στήν ὑγρασία¹³. Ἐφτασε ἔτσι στήν ἀπάθεια καί καθῶς πέθαινε φανέρωσε στά πνευματικά του παιδιά: «Ἐφθασε ὁ καιρός νά μεταβῶ στό Δεσπότη πού μᾶς ὀδηγεῖ. Μή φοβηθεῖτε, γιατί ὁ θάνατος εἶναι κοινός καί ἀπαραίτητος, ἀλλά νά φροντίζετε νά φυλάττετε πάντα τίς ὑποσχέσεις σας. Σκοπός σας νά εἶναι τό πῶς θά εὐαρεστήσετε τό Θεό καί πῶς θά σώσετε τίς ψυχές σας»¹⁴. Αὐτά τούς ἔλεγε προσευχόμενος, μέχρι πού παρέδωσε τή ψυχή του στόν Κύριο, στίς 4 Σεπτεμβρίου τοῦ 1782.

Πολλές μαρτυρίες ἐπιβεβαιώνουν τήν ἐπωνυμία «Θεότυφος», ὅπως ἡ ἐπιγραφή στή μετωπίδα τῆς θύρας τοῦ ναοῦ τῆς Πορταϊτισσας στήν Ἀστυπάλαια, ὅπου ὁ κτίτωρ ὄσιος Ἄνθιμος χαρακτηρίζεται «Μοναχός προσκυνητῆς καί ἀόματος». Στή Λιπίδα δέν ὑπέγραψε ὁ ἴδιος, ἀλλά ὁ «Ἀναστάσιος ἱερεὺς ὁ Τυπάλδος παρακαλεστός ἀπό τόν ὀσιότατον κύρ Ἄνθιμο Κουρούκλι, ἠπόγραφο ἐπειδὴ καί ἡστερημένος τό φός»¹⁵. Στοιχεῖα ἀρκετά ἀναφέρει καί τό «Πατριαρχικόν σιγγίλιον ἀφορῶν εἰς τόν ὄσιον Ἄνθιμον», πού ἐξέδωσε ὁ Ἰωαννίκιος ἐλέφ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καί Οἰκουμενικός Πατριάρχης, ἀψξά' ἐν μηνί Νοεμβρίῳ Ἰνδικ. η'.

Τήν ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων ἔκανε ὁ Ἱερεὺς Ἰωάννης, ὁ ἐπικαλούμενος Παπα-Λιπιδιώτης. Ἀπ' τὰ λείψανα τοῦ ὀσίου, μικρὸ μέρος βρίσκεται στή Μονή Λιπιδῶν, στήν πόλη τοῦ Ληξουρίου, στό ναό τῆς Ἁγίας Τριάδος καί στήν Ἀστυπάλαια στή Μονή Ὑπεραγίας Θεοτόκου Πορταϊτισσας, ὑπάρχει τό ὄσθιο τῆς δεξιᾶς πῆχως, πού εὐωδιάζει συνεχῶς. Ἀγνοεῖται πού βρίσκονται τὰ ὑπόλοιπα λείψανα, γιατί ὁ Παπα-Λιπιδιώτης, παίρνοντάς τα

σέ μία περιοδεία στήν Πελοπόννησο, πέθανε καί ἀπό τότε δέ γνωρίζουμε τήν τύχη τους.

Εἶναι ὁμως ἀναμφισβήτητο τό ὅτι ἔγιναν πολλά θαύματα καί κατὰ τήν ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τοῦ ὀσίου καί μετὰ. Ὅσοι τόν ἐπικαλέστηκαν μέ βαθιὰ πίστη, τούς συμπαραστάθηκε.

Τιμᾶται ὡς ἅγιος καί γιορτάζεται ιδιαίτερα στήν Κεφαλλονιά στίς 4 Σεπτεμβρίου. Διακρινόταν γιά τήν βαθιὰ του πίστη καί τήν ἐκδήλωσή της μέ ἔργα ἀγάπης καί ἀφοσίωσης στό Θεό¹⁶. Στή ζωὴ του ἴσχυαν τά λόγια τοῦ ἀποστόλου Παύλου: «ἐμοὶ τό ζῆν Χριστός καί τό ἀποθανεῖν κέρδος»¹⁷.

Γνωστή ἡ ἀκολουθία πού γράφτηκε τό 1891. Ὁ Ἰωάννης Λογοθέτης, διορθωτῆς τῆς ἀκολουθίας, γράφει ὅτι ἡ ὑπάρχουσα συντάχθηκε ἀπό τόν Κεφαλλῆνα ἱερέα Χαράλαμπο Φλώριο καί διορθώθηκε ἀπό τό μοναχό Χριστόφορο. Τό συναξάρι γράφτηκε ἀπ' τόν ἀρχιμανδρίτη Διονύσιο Ἀραβαντινὸ καί μέχρι τό 1891 κυκλοφορεῖ χειρόγραφο, ὅπως ὑπάρχει στήν «Ἰακωβάτειο Βιβλιοθήκη Ληξουρίου» 92β χειρόγραφο. Διορθώθηκε λοιπόν ἀπ' τόν Ἰωάννη Λογοθέτη καί τυπώνεται τό 1911 ἀπ' τόν Ἐμ. Καμασέλο στήν Κάλυμνο, στό τυπογραφεῖο τοῦ Γ. Ἐμ. Ψαρρά.

Κυκλοφορεῖ καί ἄλλη ἔκδοση ἀπ' τό «Φιλανθρωπικὸ ταμεῖο τῆς Ἀστυπάλαιας»¹⁸, τό 1958. Τό 1971, ἐκδίδεται «δαπάναις τοῦ Ι. Ν. Πορταϊτισσας Ἀστυπάλαιας», ἐνῶ τό 1975 «Βίο καί Ἀκολουθία τοῦ ὀσίου Ἄνθιμου τοῦ Κεφαλλῆνος» συγγράφουν ὁ πρωτοπρεσβύτερος Κωνσταντῖνος Γκέλης καί ὁ ἀρχιμανδρίτης Πολύκαρπος Κόμης. ■

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Σ. Εὐστρατιάδου, *Ἀγιολόγιον*, σ. 42.
2. Ἐμ. Καρασέλου, *Ἀκολουθία τοῦ ὀσίου καί θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Ἀνθίμου*, σ. 13.
3. Ἡ. Τσιτσέλη, *Ὁ ἅγιος Ἄνθιμος Ἀστυπάλαιας, ἐν Κεφαλληνιακὰ Σύμμεικτα*, τ. Β', σ. 62.
4. Ἐμ. Καμασέλου, ὁ.π., σ. 14.
5. Ἐμ. Καμασέλου, ὁ.π., σ. 15.
6. Ἐμ. Καμασέλου, ὁ.π., σ. 16.
7. Πρωτ. Κωνσταντίνου Γκέλη, ἀρχιμ. Πολυκάρπου Κόμη, *Ὅσιον Ἀνθίμου τοῦ Κεφαλλῆνος (4 Σεπτ.) βίος καί ἀκολουθία*, σ. 7.
8. Ἡ. Τσιτσέλη, ἐν *Κεφαλληνιακὰ Σύμμεικτα*, ὁ.π., τ. Β', σ. 39.
9. Πρωτ. Κωνσταντίνου Γκέλη, ἀρχιμ. Πολυκάρπου Κόμη, ὁ.π., σ. 8.
10. Ἡ. Τσιτσέλη, ὁ.π., σ. 40.
11. Ἐμ. Καρασέλου, ὁ.π., σ. 15.
12. Ἡ. Τσιτσέλη, ὁ.π., σ. 51.
13. Πρωτ. Κωνσταντίνου Γκέλη, ἀρχιμ. Πολυκάρπου Κόμη, ὁ.π., σ. 10.
14. Ἐμ. Καρασέλου, ὁ.π., σ. 16.
15. Ἐμ. Καρασέλου, ὁ.π., σ. 18.
16. Πρωτ. Κωνσταντίνου Γκέλη, ἀρχιμ. Πολυκάρπου Κόμη, ὁ.π., σ. 9.
17. Φιλ. 1, 21.
18. Ἐμ. Καρασέλου, ὁ.π., σ. 16.

Ἀρχιμανδρίτης Βαρθολομαῖος Στράτας (1915 – 2007)

τοῦ Πεισίστρατου Ἀν. Κεφαλᾶ,
Γραμματέως Ἱ. Μονῆς & Πατριαρχικῆς Ἐξαρχίας Πάτμου

Ἄλλος δέ ἐκ τῶν ἀδελφῶν θά ὀρισθῆ νά εἶναι τραπεζάριος, καί ὄλοι ἐν γένει μετὰ πάσης ἐλευθερίας καί τυφλῆς ὑποταγῆς, ἐν εἰλικρινεῖ πίστει καί ἀνυποκρίτῳ σπουδῇ καί προαιρέσει, θέλουσιν ὑπηρετήσῃ πειθαρχοῦντες πάντοτε ἄνευ δισταγμοῦ καί διχονοίας εἰς τά παραγγέλματα τοῦ Ἡγουμένου, ὄντες βέβαιοι ὅτι ὑπηρετοῦντες τοὺς ἀδελφούς, ὑπηρετοῦσιν αὐτόν τόν Θεόν καί τοὺς ἀγγέλους, μᾶλλον δέ μιμοῦνται, ὅσον εἶναι δυνατόν, αὐτόν τόν Χριστόν καί Θεόν ἡμῶν, ὅστις ρητῶς λέγει ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις: «Οὐκ ἦλθον διακονηθῆναι, ἀλλά διακονῆσαι» (Ματθ. κ', 28) καί τοῦ ὁποίου βεβαίως θά γίνωσι καί κληρονόμοι τῶν ἀρρήτων ἀγαθῶν, ἐάν ἤθελον διασῶσει ἀκίβδηλον τό ἔργον τῆς διακονίας».

Αὐτά μεταξύ τῶν ἄλλων διάβασα στήν Ὑποτύπωση τοῦ Ὁσίου μας Χριστοδούλου καί στή σκέψη μου ἀβίαστα ἦλθε ἡ ξεχωριστή μορφή τοῦ μακαριστοῦ ἀδελφοῦ τῆς Μονῆς μας, Ἱερομονάχου Βαρθολομαίου Στράτα, πού ἀφανῶς, ὑπομονετικά, μετὰ θερμοῦ ζήλου καί κυρίως ταπεινά ἐνσάρκωσε τοὺς λόγους τούτους τοῦ ὁσίου Πατρός. Δύο χρόνια ἤδη πέρασαν ἀπό τότε πού τό φιλόξενο χῶμα τῆς Ρόδου ἀγκάλιασε τό γερασμένο σῶμα τοῦ ταπεινοῦ διακόνου τῆς Μεγάλης Μονῆς τῆς Πάτμου, πού τά τελευταῖα δέκα περίπου χρόνια τά πέρασε μέσα στή λημοσύνη τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ὅμως ἀναβαπτίσθηκε μέσα στοῦ Θεοῦ τῆ θύμηση. Καί ἡ μακαρία του ψυχὴ ἐλεύθερη πιά ἀπό κοσμικούς δεσμούς κι ἀνθρώπινες μικρότητες διάβηκε τίς ἀψίδες τοῦ οὐρανοῦ, γιά νά συναντήσῃ τόν Δίκαιο Κριτῆ καί μέ θαρρητῆ ἀπλότητα νά τοῦ πεῖ: «Σός εἰμί ἐγώ, σῶσον με, ὅτι τά δικαίωμάτά σου ἐξεζήτησα. Ἐλέησόν με, Κύριε».

Μά πρώτα ἡ ἀγέραστη ψυχὴ του ἀνοίχτηκε στήν ἀπεραντοσύνη τοῦ Αἰγαίου, γιά νά λιτανεύσῃ τήν δέηση, τήν ἰκεσία καί τήν εὐχαριστία του στόν τόπο καί στόν χῶρο, ὅπου ἀνάλωσε τόν βίο του. Γιά νά διαβεῖ νοερά καί γιά τελευταῖα φορά τήν κλίμακα τῆς Μονῆς τῆς μετανοίας του. Πιά νά περάσῃ θριαμβευτῆς τίς ἀψίδες τῆς αὐλῆς τῆς. Γιά νά προσκυνῆσῃ ἐνδακρυσ τήν ἐφέστια εἰκόνα τοῦ Μεγάλου Θεολόγου. Πιά νά κλίνει τόν αὐχένα εὐλαβικά, μά καί εὐχα-

ριστιακά, ἐνώπιον τῆς λάρνακας τοῦ ὁσίου Χριστοδούλου. Γιά νά σταθεῖ, γιά ἄλλη μία φορά σιμά τοῦ ἁγίου Λειψάνου στό στασίδι, ὅπως στά παλιά τά περασμένα, προσμονάριος ἀκούραστος τῆς αἰωνιότη-
τας. Πιά νά κανοναρχῆσῃ μέ ὕφος παλιό τούς κανόνες τῆς Παρακλητικῆς καί τοῦ Μηναίου. Γιά νά ψηλαφήσῃ τήν ἁγία Κάρα τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ. Πιά νά ὑψῶσῃ τά Τίμια Δῶρα στήν Ἁγία Τράπεζα τοῦ Καθολικοῦ «ὑπέρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καί σωτηρίας», ὑπέρ τῆς ἀκυμάντου πορείας τῆς Μεγάλης Μονῆς, ἕως τῆς συντελείας τῶν αἰώνων. Πιά νά ἀνεβεῖ τά σκαλιά τοῦ

κελλιοῦ του καί νά ράψῃ τά περίτεχνα ἄμφιά του. Γιά νά κατεβεῖ καί πάλι στό κηροπλαστεῖο καί νά ἐτοιμάσῃ τίς λαμπάδες τῆς κηροδοσίας. Γιά νά σταθεῖ στό πηγάδι τοῦ ἁγιασμοῦ καί νά μοιράσῃ τά κόλλυβα, περικυκλωμένος ἀπό τοὺς ἱεροσπουδαστές τῆς Πατριάδας. Πιά νά χτυπήσῃ τήν Τζαφάρα πρὶν τήν ἀγρυπνία καί τό Μέγα Σήμαντρο στήν πανήγυρη. Καί τελικά ν' ἀνεβεῖ στά καμπαναριά καί ἀπό τά πυρμαχιόλια ν' ἀγναντεύσῃ τό παρελθόν ἀπ' τό παρὸν ὀδεύοντας στό μέλλον, δηλαδή στήν

Βασιλεία τοῦ Θεοῦ τῆς ὁποίας «οὐκ ἔσται τέλος».

Ἦταν τό 1915 λοιπόν, ὅταν ἀντίκρυσε τό φῶς τοῦ ἡλίου καί μεγαλώνοντας μέ τίς ἱστορίες τῶν ἀσκητῶν τῆς Πάτμου, νωρίς κατάλαβε ὅτι «οὐκ ἔχομεν ὠδε μένουσαν πόλιν, ἀλλά τήν μέλλουσαν ἐπιζητούμεν». Ἔτσι τό 1927, μόλις τελείωσε τό Δημοτικό Σχολεῖο καί σέ ἡλικία 12 ἐτῶν, ἐγκαταβιώνει στό Κάθισμα τοῦ Ἀπολλῶ. Κατά διαστήματα καί γιά 10 περίπου ἔτη μαζί μέ τόν μοναχό Ἀπολλῶ τόν νεώτερό του Παντελιοῦ γνωρίζει τόν γνήσιο ἀσκητικό τρόπο ζωῆς τῆς ἀκολουθίας, τῆς νοερᾶς προσευχῆς καί τῆς ἔντονης σωματικῆς ἐργασίας σιμά στόν αὐστηρό γέροντα τοῦ Καθίσματος, τόν ἱερομόναχο Μακάριο Ἀντωνιάδη, τόν Σάμιο. Στίς 30 Νοεμβρίου τοῦ 1935 εἰσέρχεται στήν μάνδρα τοῦ ὁσίου Πατρός μας Χριστοδούλου σέ χρόνους δίσεκτους καί καιρούς χαλεπούς, ἀφοῦ τήν Πάτμο καί ὀλόκληρη τήν Δωδεκάνησο τήν κατέχουν οἱ Ἴταλοί. Ἦταν τότε πού ἡ παπική προπαγάνδα μέ τίς γνωστές μεσαιωνικές μεθόδους τῆς προσπάθησε νά ἀλλοιωσῃ τήν ὀρθόδοξη πίστη καί τήν ρωμαϊκή συ-

νειδηση του Δωδεκανησιακού λαού, επιθυμώντας την όριστική αποκοπή από την Μητέρα Έκκλησία, τό Οικουμενικό μας Πατριαρχείο. Όμως στό πηδάλιο της Μονής ίσταται φρυκτωρός και Καθηγούμενος ό όσιος Γέροντας Άμφιλόχιος Μακρής, ό όποιος μέ την περι αυτόν Έρα Άδελφότητα ανθίσταται γενναίως. Έτσι ό μακαριστός Γέροντας, για νά ενισχύσει την Μονή, στις 29 Ιουνίου 1937 κήρει μοναχούς τέσσερεις δοκίμους και τούς δίδει αποστολικά όνόματα. Αυτοί ήταν ό γέροντας Παύλος Νικηταράς, κατά σάρκα θεϊός του Άγίου Καθηγουμένου μας Αρχιμ. κ. Αντίπα, οί μοναχοί Πέτρος και Θωμάς και ό μακαριστός γέροντας π. Βαρθολομαίος Στράτας.

Γιά 60 χρόνια αγωνίζεται στην Μεγάλη Μονή αναλαμβάνοντας πολλά διακονήματα, επιτελώντάς τα όλα μέ βαθιά άφοσίωση, μέ προσήλωση στις αρχαίες παραδόσεις της Μονής, μέ ύποδειγματική συνέπεια και μέ πολύ σεβασμό στον έκαστοτε Καθηγούμενο και την Άδελφότητα. Ζηλωτής και ακριβής γνώστης της λειτουργικής παράδοσης και του μοναδικού Τυπικού της Μεγάλης Μονής ύπηρετησε τό Καθολικό μέ αυτοθυσία, ως βδομαδιάρης, ψάλλτης και έφημέριος.

Σέ προχωρημένη ήδη ήλικία, στις 17 Οκτωβρίου 1992, χειροτονείται Διάκονος και την έπομένη 18 Οκτωβρίου 1992 Πρεσβύτερος από τον μακαριστό Έπίσκοπο Τράλλων Ισιδωρο και μέ τον αυτό ζήλο ύπηρετεί την Μονή και την Έξαρχία ως Έφημέριος. Η σκληρή δοκιμασία της ύγειας του, μέ την Χάρη του Θεού, έν τέλει αποβαίνει εύλογία για τά τελευταία έτη του βίου του. Προσβάλλεται από σοβαρή ασθένεια στα πόδια και ό γέροντας Άμφιλόχιος Τσοϋκος, Καθηγούμενος τότε της Ι. Μονής Ταξιάρχου Μιχαήλ, Θαρρίου της Ρόδου, Μητροπολίτης Νέας Ζηλανδίας σήμερα, φροντίζει για την περίθαλψη του και έν συνέχεια τον φιλοξενεί στην Μονή Θαρρίου, όπου τον κήρει Μεγαλόσχημο Μοναχό και στην γυναικεία Μονή Παναγίας Ύψενής αναλαμβάνει έφημεριακά καθήκοντα. Τά τελευταία έτη της ζωής του ήταν όντως ειρηνικά. Τό πρόδιδε ή ήρεμη φωνή του, ή ήλαρή του όψη, ό γλυκός λόγος του, τό παιδικό χαμόγελό του, ή αγνότητα των όφθαλμών του μά τον πρόδωσε κυρίως ή ύπακοή του στον γέροντά του π. Άμφιλόχιο Τσοϋκο. Ήταν Κυριακή των Μυροφόρων, όταν μετά από παρότρυνση του π. Άμφιλοχίου αποκάλυψε στην γυναικεία Άδελφότητα της Έρας Μονής Παναγίας Ύψενής, ότι είδε τον όσιο Μελέτιο, ιδρυτή της Μονής και την Κυρία Θεοτόκο. Η Παναγία του μίλησε για τό Μοναστήρι της Ύψενής και του ύπέδειξε τον τόπο της ταφής του.

Η ώρα της μεγάλης έξόδου από τά πρόσκαιρα έφθασε στις 14 Ιουλίου 2007, ήμέρα Σάββατο. Της έξοδιου ακολουθίας, ή όποία τελέσθηκε στο Καθολικό της Παναγίας της Ύψενής, προεξήρχε ό Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ρόδου, κ. Κύριλλος, συμπαραστατούμενος από τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Νέας Ζηλανδίας κ. Άμφιλόχιο. Παρέστη και ό Πανοσιολογιώτατος Καθηγούμενος και Πατριαρχικός Έξαρχος Πάτμου, Αρχιμ. κ. Αντίπας. Έτάφη όπισθεν του Έρου Βήματος του Καθολικού της Παναγίας της Ύψενής, εκεί πού του είχε ύποδειξει ή Παναγία.

Έτσι λοιπόν ό π. Βαρθολομαίος σφράγισε τό βιβλίο της ζωής του στα καμπαναριά της Μεγάλης Μονής και ό ύψιπέτης αετός του Θείου Θεολόγου μετρίασε τό ύψος του για νά λάβει την ανάλαφρη ψυχή του και νά την μεταφέρει «έπί πτερύγων ανέμων» στις ουράνιες Μονές. Έκεί καιρό τώρα τον άνέμεναν οί γέροντες Μακάριος Άντωνιάδης, Άπολλώς ό του Παντελιού, Γερμανός Σκοπελίτης, Αντίπας Κάππος, Συμεών Ρεβίδης, Γεράσιμος Σχοινάς, Θεοφάνης Κρικρής, Έπιφάνιος Καλογιάννης, Άμφιλόχιος Μακρής, Μελέτιος Μαργιόλος, Άγαθάγγελος Βαρβαρής, Έρεμίας Βάστας, Παύλος Νικηταράς, ό Έπίσκοπος Τράλλων Ισιδωρος, ό θρυλικός παπά-Γιώργης Κάνδρος και πολλοί άλλοι «ών τά όνόματα Κύριος γινώσκει». Και τώρα όλοι τουτοί και άλλοι πολλοί σεβασμιοί των αιώνων πού παρήλθαν κύκλω ιστάμενοι σε έπουράνιο «άνώγειον μέγα έστρωμένον» θά ψάλλουν τό «Χριστός Άνέστη» σε ύφος αρχαίο Πατμιακό και μέλος άργό, αιώνιο και άθάνατο.

Έρρανα την μνήμη του μέ άπόσταγμα καρδιάς εύγνωμονούσης και κλάδους εύχαριστίας, γιατί ταπεινά φρονώ ότι ό π. Βαρθολομαίος Στράτας ήταν και είναι από εκείνους τούς μεγάλους άφανείς όγκόλιθους, πού βρίσκονται στα ριζά της Μητέρας Μεγάλης Μονής μας και μέ την Χάρη του Θεού και την κραταιά βοήθεια του Μεγάλου Θεολόγου και του Όσιου Πατρός κρατούν τά τείχη της και μαρτυρούν στους «έγγυς και τούς μακράν» τον λόγον της Άποκαλύψεως, την προσμονή της Έκκλησίας: «Και τό Πνεϋμα και ή νύμφη λέγουσιν έρχου. και ό ακούων είπάτω έρχου. και ό διψών έρχέσθω, και ό θέλων λαβέτω ύδωρ ζωής δωρεάν» (Άποκ. 22,17). Άς έχουμε την εύχή του. ■

Χειροτοντήριο Λόγος εἰς Πρεσβύτερον τοῦ Ἀρχidiaκόνου Κυρίλλου Παπανθίμου

Καθεδρικός Ἱερός Ναός Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου (01/08/2009)

«Μικρός ἤμην ἐν τοῖς ἀδελφοῖς μου καί νεώτερος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου· ἐποίμαινον τά πρόβατα τοῦ πατρός μου... αὐτός ἐξαπέστειλε τόν ἄγγελον αὐτοῦ καί ἤρέ με ἐκ τῶν προβάτων τοῦ πατρός μου καί ἔχρισέ με ἐν τῷ ἐλαίῳ τῆς χρίσεως αὐτοῦ».

Σεβασμιώτατε Πάτερ καί Δέσποτα,

Ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, οἱ ὁποῖες εἶναι μοναδικές καί ἀνεπανάληπτες. Μία τέτοια στιγμή ἀποτελεῖ γιά μένα αὐτή ἡ ὥρα, κατά τήν ὁποία καλοῦμαι νά ἀποθέσω τό ὄραριο τοῦ Διακόνου καί νά ἐνδυσθῶ τό ἐπιτραχήλιο τοῦ Πρεσβυτέρου. Νά δεχθῶ, δηλαδή, ἀπό τά τίμια χέρια σας τήν χάρη τοῦ Παναγίου καί τελεταρχικοῦ Πνεύματος καί νά συγκαταριθμηθῶ στόν χορό τῶν Πρεσβυτέρων τῆς Ἁγίας μας Ἐκκλησίας.

Αὐτή, λοιπόν, τή στιγμή ἔρχονται μέ πλήρη συναίσθηση στά χεῖλη μου οἱ στίχοι τοῦ 151ου ψαλμοῦ, τοῦ παρ' Ἑβραίοις ἀνεπιγράφου, τοῦς ὁποίους καί προέταξα τῆς ταπεινῆς προσλαλιᾶς μου. Γιατί ἐγώ ἄν καί *«μικρός ἐν τοῖς ἀδελφοῖς μου καί νεώτερος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου»*, δηλαδή μικρῆς κατά Θεόν καί κατά κόσμον ἀξίας, αἰσθάνομαι εὐεργετημένος ἀπό τήν χάρη καί τό ἔλεος τοῦ Κυρίου, γιατί κατά τά ἀνεξιχνίαστα κρίματά του, *«ἐξαπέστειλε τόν ἄγγελον αὐτοῦ»*, ἐσᾶς Σεβασμιώτατε, γιά νά μέ χρίσει *«ἐν τῷ ἐλαίῳ τῆς χρίσεως αὐτοῦ»* καί νά λάβω τή χάρη τῆς Ἁγίας Ἱερωσύνης. Ἐξετάζοντας τόν ἑαυτό μου, αἰσθάνομαι τή μηδαμινότητά μου μπροστά στό Μυστήριο, πού σήμερα τελεσιουργεῖται σέ μένα καί ὁμολογώντας ὅτι *«σκώληξ εἰμί ἐγώ καί οὐκ ἄνθρωπος, ὄνειδος ἀνθρώπων, καί ἐξουθένημα λαοῦ»*, εὐχαριστῶ τόν Τριαδικό μας Θεό, ὁ ὁποῖος ὁδήγησε τά βήματά μου μπροστά στό Ἅγιο Θυσιαστήριο, γιά νά μέ καταστήσει ἱεουργό τῶν

Θείων τοῦ Μυστηρίων καί διάκονο τοῦ λαοῦ του, γιά τόν ὁποῖο ἔχυσε πάνω στό Σταυρό τό τίμιο αἷμα του.

Ἐεκινώντας τόν δρόμο τῆς ἀφιερώσεώς μου θέλησα νά ἀναχωρήσω γιά τό Ἅγιον Ὄρος. Ὅταν ὁμως ἦλθα νά πάρω τήν εὐχή σας, ἡ πρότασή σας νά ὑπηρετήσω τή Μητρόπολη καί τήν Ἐκκλησία τῆς γενετειράς μου, ἀνοιξε γιά μένα μιᾶ ἄλλη προοπτική. Ἄλλα ἐπιθυμοῦσα καί ἄλλα σκεφτόμουν, ἀλλά διαφορετικό ἦταν τό σχέδιο τοῦ Θεοῦ. Στή πρότασή σας, ἄκουσα τή φωνή τοῦ Θεοῦ. Τί ἄλλο μπορούσε νά εἶναι, ἀφοῦ ὁ ἐπίσκοπος εἶναι στήν ἐκκλησία *«εἰς τύπον καί τόπον Χριστοῦ»*; Δοξάζω τό Θεό γιά τήν εὐνοιά του πρὸς τήν ἀναξιότητά μου.

Μέ πήρατε κοντά σας «καθ' ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἐαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας» κατά τούς λόγους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, προσφέροντάς μου τήν πατρική σας ἀγάπη καί στοργή. Κοντά σας ἔμαθα τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία, πῶς πρέπει νά ἀναστρέφομαι ὡς Κληρικός. Νά ἔχω πνεῦμα διακονίας καί νά ζητῶ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί ὄχι τό δικό μου θέλημα, νά αισθάνομαι ὅτι τά πάντα τά ὀφείλω στήν Ἐκκλησία καί ὅτι χωρίς τήν Ἐκκλησία δέν ἔχω λόγο ὑπάρξεως, νά στέκομαι πάνω ἀπό πρόσωπα, πού ἔρχονται καί παρέρχονται, καί νά ἀτενίζω μέ φόβο Θεοῦ τό Μυστήριο πού ἐκεῖνος μᾶς παρέδωσε.

Κατά τήν πενταετή διακονία μου κοντά σας, εἶχα τήν εὐκαιρία νά διδαχθῶ καί νά μάθω πολλά, νά συνειδητοποιήσω τούς κινδύνους, τίς δυσκολίες καί τούς πειρασμούς πού κρύβει ὁ δρόμος πού ἀκολουθῶ. Εἶναι ἡ στενή καί τεθλιμμένη ὁδός, ἀλλά καί ἡ ὁδός τῆς χαρᾶς καί τῆς πνευματικῆς εὐφροσύνης, γιατί πῶς εἶναι δυνατόν νά μήν χαίρεται καί νά εὐφραίνεται ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος αισθάνεται ἰδιαίτερα ἠλεημένος ἀπό τόν Θεό; Σᾶς εὐχαριστῶ, Σεβασμιώτατε, γιά ὅλες τίς εὐεργεσίες τῆς ἀγάπης σας καί σᾶς ὑπόσχομαι ὅτι θά προσπαθῶ πάντοτε μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ νά καλλιερῶ γνήσιο ἐκκλησιαστικό φρόνημα καί αὐθεντική ἱερατική συνείδηση, καί σᾶς παρακαλῶ νά προσεύχεστε πάντοτε νά μέ ἐνισχύει καί νά μέ χαριτώνει ὁ Θεός στό δρόμο τῆς διακονίας μου ἀπό τό βαθμό τοῦ Πρεσβυτέρου.

Γεμάτος ἀπό αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης, ὀφειλετικά εὐχαριστῶ τόν Θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπο Ἀλικαρνασοῦ κ. Ἐμμανουήλ, τοῦ ὁποίου ἡ παρουσία ἀποτελεῖ ἰδιαίτερη εὐλογία γιά μένα καί μέ ἐνισχύει στή νέα μου διακονία. Ἐπίσης, εὐχαριστῶ τόν Καθηγούμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παναγίας Παραμυθίας Πανοσιώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. Σεραφεῖμ καί τή συνοδεία του, Μονή στήν ὁποία καί ἀνήκω. Εὐχα-

ριστίες ἐκφράζω καί πρὸς τόν Καθηγούμενο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σταυρονικήτα τοῦ Ἁγίου Ὁρους Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. Τύχωνα γιά τήν πνευματική του συμπαράσταση, πρὸς τόν Πανοσιώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. Μεθόδιο Βιδάλη, ὁ ὁποῖος στάθηκε δίπλα μου ὅλα αὐτά τά χρόνια σάν πραγματικός πατέρας, καθὼς ἐπίσης καί πρὸς τόν Πανοσιολογιώτατο Ἀρχιμανδρίτη κ. Ἐφραίμ Σιμωνοπετρίτη, κοντά στόν ὁποῖο, στό Μετόχιο Ἀναλήψεως Βύρωνα, διακονοῦσα κατά τόν καιρό τῆς παραμονῆς μου στήν Ἀθήνα. Θά ἦταν παράλειψη νά μήν ἐκφράσω πολλαπλές εὐχαριστίες καί πρὸς τίς ἀδελφές τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εὐαγγελισμοῦ τῆς Πάτμου, πού διακονοῦν στό ὄρφανοτροφεῖο Θηλέων Ρόδου, γιά τήν ἀγάπη τους καί τή συμπαράσταση πρὸς τό πρόσωπό μου.

Εὐχαριστίες ἐπίσης ὀφείλω πρὸς τούς ἀγαπητούς μου γονεῖς, τά ἀδέλφια μου, τούς δασκάλους μου, τούς καθηγητές μου στή Θεολογική Σχολή Ἀθηνῶν, τούς συμφοιτητές μου καί ὅλους ὅσοι συνέβαλαν στήν διαπαιδαγώγηση μου καί μοῦ συμπαράσταν σέ δύσκολες στιγμές. Ἰδιαίτερα εὐχαριστῶ τήν ἀπό τή μητέρα γιαιγιά μου Τσαμπίκα, ἡ ὁποία ἐνστάλαξε στήν ψυχή μου τά νάματα τῆς πίστεως καί τῆς εὐσέβειας καί συνέβαλε τά μέγιστα, ὅσον ἀφορᾷ τήν ἐκκλησιαστική μου συνείδηση καί καλλιέργησε τήν ἀγάπη μου γιά τόν Χριστό καί τήν Ἐκκλησία του.

Τέλος, εὐχαριστῶ ὅλους ἐσᾶς, ἀδελφοί μου, πού εἶστε σήμερα παρόντες στήν χαρά μου αὐτή. Σᾶς παρακαλῶ, εὐχηθεῖτε ὁ Θεός διά πρεσβειῶν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου νά μέ ἀναδείξει καλό καί φιλόπονο ἐργάτη τοῦ ἀμπελώνα του.

Σεβασμιώτατε,

«Ἐλύθηθεν ἡ ὥρα». Ἀτενίζοντας τό Σταυρό τοῦ ὁποίου σήμερα ἐορτάζουμε τήν Πρόοδο, ἀκολουθῶ τή κλίση μου. «Εἶη τό ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον».

«Μικρός ἤμην
ἐν τοῖς ἀδελφοῖς μου
καί νεώτερος ἐν τῷ οἴκῳ
τοῦ πατρός μου·
ἐποίμαινον τά πρόβατα
τοῦ πατρός μου...
αὐτός ἐξαπέστειλε τόν
ἄγγελον αὐτοῦ καί
ἤρᾳ με ἐκ τῶν προβάτων
τοῦ πατρός μου καί
ἔχρισέ με ἐν τῷ ἐλαίῳ
τῆς χρίσεως αὐτοῦ».

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ

ΧΡΟΝΙΚΑ - ΕΙΔΗΣΕΙΣ

*του κ. Έλευθερίου Χρυσόχου, Γραμματέως του Γραφείου εκπροσωπήσεως
του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Αθήνα*

► Ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρδολομαῖος, κατόπιν προσκλήσεως του Μακ. Πατριάρχου Αντιοχείας κ. Ίγνατίου, χοροστάτησε στον Πανηγυρικό Έσπερινό και στην πανηγυρική Θεία Λειτουργία στον Ίερό Ναό τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καί Παύλου στην Ἀντιόχεια, τήν 28η καί 29η Ἰουνίου ἀντίστοιχα.

► Τριήμερη εἰρηνική ἐπίσημη ἐπίσκεψη στό Φανάρι πραγματοποιήσε ἀπό 4 ἕως 7 Ἰουλίου ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας καί Πάσης Ρωσίας κ. Κύριλλος. Ἐπί τῇ ἀφίξει του τελέσθη Δοξολογία στόν Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καί ἀκολούθως ἔγινε δεκτός ἀπό τόν Οἰκουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρδολομαῖο καί τήν σεβασμία Ἱεραρχία στήν αἴθουσα τοῦ Θρόνου, ὅπου καί ἀντηλλάγησαν οἱ καθιερωμένες προσφωνήσεις καί ἀντιφωνήσεις. Τήν Κυριακή τελέσθη Πατριαρχικό συλλειτουργο, κατά τό ὅποιο ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης χειροτόνησε εἰς Πρεσβύτερο τόν μέχρι πρότινος Πατριαρχικό Διάκονο κ. Βησσαρίωνα Κομζιά. Κατά τήν παραμονή τοῦ Πατριάρχου Μόσχας στήν Κ/πολη ἔλαβαν χώρα καί οἱ καθιερωμένες διμερεῖς συνομιλίες μεταξύ τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐπί θεμάτων κοινῆς ἐνδιαφέροντος. Οἱ δύο προκαθήμενοι, τέλος, ἐπισκέφθηκαν ἕκδση φωτογραφιῶν εἰς τοὺς χώρους τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, καί παρακολούθησαν τήν συναυλία ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων ἀπό τῆ χορωδία τῆς ἐν Μόσχᾳ Ἱ. Μονῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Σωτῆρος.

► Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρδολομαῖος, ἀνταποκρινόμενος σέ πρόσκληση τῶν Αἰδεσιμολ. κ. Jean Arnold de Clermont καί Colin Williams, Προέδρου καί Γενικοῦ Γραμματέως, ἀντίστοιχα, τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν

(ΚΕΚ), μετέβη ἀπό 18 ἕως 20 Ἰουλίου στή Λυών τῆς Γαλλίας γιά νά παραστει στίς ἑορταστικές ἐκδηλώσεις, γιά τή συμπλήρωση πενήντα χρόνων ἀπό τήν ἴδρυση τοῦ ἐν λόγῳ εὐρωπαϊκοῦ διαχριστιανικοῦ ὀργανισμοῦ, πού ὀργανώθηκαν σέ συνδυασμό μέ τήν 13η Γενική Συνέλευση.

► Τριήμερη ἐπίσκεψη πραγματοποιήσε ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης στή μαρτυρική Τένεδο ἀπό 25 ἕως 27 Ἰουλίου. Κατά τήν παραμονή του, μεταξύ ἄλλων, χοροστάτησε στή Θεία Λειτουργία, πού τε-

λέσθηκε στό Ναό τοῦ Ἁγιάσματος τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς, στήν κορυφή τοῦ Προφήτη Ἡλία, καί ἱερούργησε στόν Καθεδρικό Ναό τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

► Στό ἱστορικό Ὀρφανοτροφεῖο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί τήν Μονή Ἁγίου Γεωργίου Κουδουνᾶ ὑποδέχθηκε τό ἀπόγευμα τῆς 15ης Αὐγούστου ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρδολομαῖος τόν πρωθυπουργό τῆς Τουρκίας κ. Ρετζέπ Ταγίπ Ἐρντογάν, ὁ ὁποῖος συνοδευόταν ἀπό πολυμελές κλιμάκιο ὑπουργῶν τῆς κυβέρνησής του. Ὁ Πατριάρχης ξενάγησε τόν Τοῦρκο Πρωθυπουργό στούς χώρους τοῦ ἑρειπωμένου κτιρίου καί ἀντάλλαξαν δῶρα. Νά σημειωθεῖ ὅτι μόλις πρὶν μερικούς μῆνες τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο δικαιώθηκε ἀπό τό Εὐρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρωπου γιά τό ἰδιοκτησιακό καθεστῶς τοῦ Ὀρφανοτροφείου, ἐνῶ ἡ Μονή τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἔχει χαρακτηριθεῖ «κατελιμμένο» ἀκίνητο ἀπό τήν Διεύθυνση Βακουφίων.

► Ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρδολομαῖος ἐπισκέφθηκε τή γενέτειρά του Ἰμβρο ἀπό τίς 19 ἕως 24 Αὐγούστου, ὅπου προέστη στίς ἑορ-

ταστικές εκδηλώσεις της πανηγύρεως του χωριού του Άγιοι Θεόδωροι, επί τη αποδόσει της Έορτής της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Κατά την εκεί παραμονή του εγκαινίασε τό νεόδμητο «Μουσείον Πατριάρχου Βαρθολομαίου», πρωτοστάτησε στην εξόρμηση καθαρισμού της παραλίας στην περιοχή Μακρύς Γιαλός του Κεφάλου, επισκέφθηκε τίς Αρχές του τόπου και είχε επαφές μέ πολλούς ντόπιους και εκδρομείς από την Ελλάδα και τό έξωτερικό.

➤ Μέ την άρμόζουσα ιεροπρέπεια και έκκλησιαστική τάξη έορτάσθηκε στά Πατριαρχεία ή έορτή της νέας Ίνδικτιώνος. Ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος έχοροστάτησε στον Πάνσεπτο Πατριαρχικό Ναό κατά τον Έσπερινό της 3ης Αύγουστου και σέ συγχοροστασία μέ πολλούς άρχιερείς εις την Θ. Λειτουργία της 1ης Σεπτεμβρίου. Μετά τό Ί. Ευάγγελιο άνεγνώσθη, από του Ίεροϋ Άμβωνος, ειδικό Μήνυμα του Οικουμενικού Πατριάρχου, γιά την ήμέρα προσευχών ύπέρ της προστασίας της κτίσεως, ύπό του Πανοσιολ. Αρχιμανδρίτου κ. Έλιπιδοφόρου, Αρχιγραμματέως της Αγίας και Έερᾶς Συνόδου. Μετά τό πέρας της Θείας Λειτουργίας, αναγνώσθηκε ύπό του Πατριάρχου, ή νενομισμένη ευχή και Πράξη της νέας Γ΄ Ίνδικτιώνος, ή όποία και ύπογράφηκε στή συνέχεια τόσον ύπό του Πατριάρχου όσον και ύπό των συγχοροστατησάντων άγιών Αρχιερέων.

➤ Πραγματοποιήθηκε ή τακτική άνασυγκρότηση της Αγίας και Έερᾶς Συνόδου του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ή οποία, ύπό την Προεδρία του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, γιά τό έξάμηνο 1/9/2009-28/2/2010, θά άποτελεΐται από τούς Σεβ. Μητροπολίτες Γέροντα Δέρκων κ. Κωνσταντίνου, Πέργης κ. Ευάγγελου, Λύστρων κ. Καλλίνικου, Αύστριας κ. Μιχαήλ, Ατλάντας κ. Άλέξιο, Προικοννήσου κ. Ίωσήφ, Σεβαστείας κ. Δημήτριο, Μυριοφύτου και Περιστάσεως κ. Ειρηναίο, Μύρων κ. Χρυσόστομο, Γαλλίας κ. Έμμανουήλ, Γορτύνης και Άρκαδίας κ. Μακάριο, Νέας Ζηλανδίας κ. Άμφιλόχιο.

➤ Ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος, άνταποκρινόμενος σέ άδελφικές προσκλήσεις των Σεβ. Μητροπολιτών Έλασσώνος κ. Βασιλείου και Μαντινείας και Κυνουρίας κ. Άλεξάνδρου, επισκέφθηκε διαδοχικά τίς επαρχίες τους μεταξύ 18ης και 22ας Σεπτεμβρίου έ. έ. Κατά την παραμονή του στις επαρχίες αυτές ό Πατριάρχης

του Γένους έγινε δέκτης των θερμότατων εκδηλώσεων άγάπης, τιμής και σεβασμού των πιστών προς την Μητέρα Έκκλησία και προς τό τίμιο πρόσωπο του Προκαθημένου Αυτής. Στην Μητρόπολη Έλασσώνος ό Παναγιώτατος, μεταξύ άλλων, επισκέφθηκε, εκτός της Έλασσώνος, την ιστορική κωμόπολη της Τσαριτσάνης, την Δεσκάτη, τό γραφικό χωριό Λιβάδιο, τον νεοαναγερανθέντα Ί. Ναόν Αγ. Άρσενίου Αρχιεπισκόπου Έλασσώνος, τίς Ί. Πατριαρχικές και Σταυροπηγιακές Μονές Παναγίας Όλυμπιώτισσης, Αγ. Τριάδος Σπαρμού και Γενεσίου της Θεοτόκου Κανάλων, την Ί. Μονή Αναλήψεως του Σωτήρος Συκέας, άνήλθε εις τον Όλυμπο, όμίλησε και ευλόγησε τούς ιερείς της Μητροπόλεως στή Σύναξη που πραγματοποιήθηκε, έτέλεσε τά εγκαινία του νέου Πνευματικού Κέντρου και του Κέντρου Περιβάλλοντος του Δήμου Έλασσώνος, προέστη του Άγιασμού των Έκπαιδευτηρίων της πόλεως και όμίλησε πατρικώς εις την μαθητώσα νεολαία και άνακηρύχθηκε επίτιμος Δημότης Έλασσώνος. Την Κυριακή 20 Σεπτεμβρίου τελέσθηκε μέ ιεροπρέπεια και λαμπρότητα, εις τον Ί. Μητροπολιτικό Ναό Έλασσώνος, ιερό συλλείτουργο, προεξάρχοντας του Οικουμενικού Πατριάρχου και συλλειτουργούντων του Μακ. Αρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Έλλάδος κ. Έρωτύμου, των Έραρχών της Πατριαρχικής συνοδείας και άλλων Σεβ. Μητροπολιτών. Κατά την επίσκεψή του εις την Μητρόπολη Μαντινείας και Κυνουρίας ό Παναγιώτατος άνεκηρύχθη επίτιμος Δημότης Τριπόλεως και Επίτιμος Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, και απεύθυνε, κατά τά άκαδημαϊκά ειωδότα, έπίσημο λόγο μέ θέμα «**Η επικαιρότης του άνθρωπολογικού στοχασμού**». Έπισκέφθηκε, έπίσης, την πυρόπληκτο περιοχή του Δήμου Βαλτετσίου, όμίλησε πατρικώς σέ μαθητές και έτέλεσε τον Άγιασμό των εγκαινίων της νέας πτέρυγος του Δεκαζείου Γηροκομείου Τριπόλεως.

➤ Κατόπιν προτάσεως του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου ή Αγία και Έερά Σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, κατά την συνεδρίασή της την 29η Σεπτεμβρίου, έκανε δεκτή την εισήγηση του Σεβ. Μητροπολίτου Μεξικού κ. Άθηναγόρου και εξέλεξε παμψηφεί ως Βοηδό αυτου Έπίσκοπο τον Πανοσιολ. Αρχιμ. κ. Άνδρέα Vujsic, με τον ύψηλόν τίτλο της Έπισκοπής Τράλλεων.

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ - ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΕΣ-ΧΕΙΡΟΘΕΣΙΕΣ

Τήν Κυριακήν 12 Ἰουλίου ὁ Σεβασμιώτατος χειροτόνησεν εἰς Διάκονον τόν Νικόλαον Μπάρδον. Ὁ νέος Διάκονος, ὁ ὁποῖος κατά τήν χειροτονίαν ἔλαβε τό ὄνομα Νικήτας, κατάγεται ἀπό τά Κοσκινοῦ καί διαμένει εἰς τήν Ψίνδον.

Χειροτονία εἰς Διάκονον τοῦ π. Νικήτα, κατά κόσμον Νικολαίου Μπάρδου.

Τό Σάββατον 1η Αὐγούστου ἐτέλεσε τήν εἰς Πρεσβύτερον χειροτονίαν τοῦ ἀπό πενταετίας Ἀρχιδιακόνου του Κυρίλλου Παπανθίμου, συλλειτουργοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἐπισκόπου Ἀλικαρνασσοῦ κ. Ἐμμανουήλ.

Τήν Κυριακήν 2 Αὐγούστου ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀλικαρνασσοῦ κ. Ἐμμανουήλ προέβη εἰς τήν χειροτονίαν εἰς Διάκονον τοῦ Νεκταρίου Σκόνη, ὁ ὁποῖος μετωνομάσθη Μακάριος. Ὁ νέος κληρικός εἶναι καλυμνιακῆς καταγωγῆς, ἐγεννήθη καί διαμένει εἰς τήν Ρόδον. Τήν εἰς Πρεσβύτερον χειροτονίαν του ἐτέλεσε ὁ Σεβασμιώτατος τήν Κυριακή 13 Σεπτεμβρίου.

Οἱ χειροτονίες ἔλαβον χώραν εἰς τόν ἱερόν Κα-

Χειροτονία εἰς Διάκονον τοῦ π. Μακαρίου, κατά κόσμον Νεκταρίου Σκόνη.

δεδρικόν Ναόν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Τήν Κυριακήν 13 Σεπτεμβρίου εἰς τόν ὡς ἄνω ἱερόν Ναόν ἀπένειμε τό ὄρφικιον τοῦ Ἀρχιδιακόνου εἰς τόν Διάκονον Ἰωαννίκιον Ἀναγνώστου.

Τήν Παρασκευήν 14 Αὐγούστου κατά τήν Θείαν Λειτουργίαν εἰς τό Καθολικόν τῆς ἱεῖρας Μονῆς Παναγίας Ὑψενῆς ἐτέλεσε τήν εἰς μεγαλόσχημον μοναχικήν κουράν τῆς ρασοφόρου Μαγδαληνῆς Χατζηπέτρου.

ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΙΕΡΩΝ ΝΑΩΝ

Τήν Τετάρτην 8 Ἰουλίου ὁ Σεβασμιώτατος ἐτέλεσε τά Ἐγκαίνια τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μεγαλομάρτυρος Προκοπίου τῆς Ἐνορίας Τιμίου Σταυροῦ Ἀπολλώνων. Ὁ ἱερός Ναός ἀνηγέρθη ἀπό τας οἰκογενείας τῶν κ.κ. Ρεντοπούλου Τσαμπίκας καί Φουστέρη Ἄννης καί παρεχωρήθη εἰς τήν ὡς ἄνω Ἐνορίαν.

Τό Σάββατον 11 Ἰουλίου ἐτέλεσε τά Ἐγκαίνια τοῦ ἰδιωτικοῦ ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίων Ἀναργύρων Κοσμά καί Δαμιανοῦ. Ὁ ἱερός Ναός εὑρίσκεται ἐντός τῶν ὁρίων τῆς Ἐνορίας Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Κοσκινοῦ καί ἀνηγέρθη ἀπό τόν Ἀρχιτέκτονα-Μηχανικόν κ. Τιμόθεον Παρασκευᾶν, υἱόν τοῦ μακαριστοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Μελετίου Παρασκευᾶ.

Τήν Τρίτην 28 Ἰουλίου ἐτέλεσε τά Ἐγκαίνια τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ Ὁσίας Εἰρήνης τῆς Χρυσοβαλάντου τῆς Ἐνορίας Εἰσοδίων Θεοτόκου Μασσάρων. Ὁ ἱερός Ναός ἀνηγέρθη ἀπό τήν οἰκογένειαν Δημητρίου καί Σεβαστῆς Ζερβοῦ καί παρεχωρήθη εἰς τήν ὡς ἄνω Ἐνορίαν.

Ἐπίσης, τό Σάββατον 8 Αὐγούστου ἐτέλεσε τά Ἐγκαίνια τοῦ ἰδιωτικοῦ ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Αἰκατερίνης. Ὁ ἱερός Ναός εὑρίσκεται ἐντός τῆς πόλεως Ἰαλυσοῦ καί ἀνηγέρθη ἀπό τόν Δικηγόρον κ. Εὐθύμιον Μπόνην.

Ὁ Σεβασμιώτατος εἰς τās προσφωνήσεις του ὠμίλησε καταλλήλως, ἐχαρακτήρισε εὐοίωνο τό γεγονός ὅτι εἰς τό νησί μας ἀνεγείρονται νέοι καλαίσθητοι ἱεροί Ναοί καί ἐξέφρασε τά συγχαρητήριά του καί τόν ἔπαινον τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τούς εὐσεβεῖς κτίτορας.

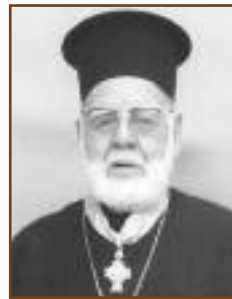
ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΚΡΕΜΑΣΤΗΣ

Μέ ἀδρόα συμμετοχή τῶν πιστῶν ἐορτάσθη καί ἐφέτος ἡ Ἐορτή τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἰς τόν ἱερόν Ναόν Παναγίας Καθολικῆς Κρεμαστῆς. Ὁ Σεβασμιώτατος ἐχοροστάτησε εἰς τās περισσοτέρας τῶν Ἀκολουθιῶν τῶν Παρακλήσεων εἰς τήν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον καί κατά τόν Ἐσπερινόν τῆς Ἐορτῆς καί τοῦ Ἐπιταφίου. Οἱ λατρευτικές ἐκδηλώσεις ἐκορυφώθησαν τήν 23ην Αὐγούστου μέ τό ἀρχιερατικόν συλλειτουργῶν καί τήν λιτανεῖαν.

Εὐχάριστον γεγονός ἀπετέλεσε ἡ σεμνή ἐκδήλωσις τό ἑσπέρας τῆς 1ης Αὐγούστου, κατά τήν ὁποῖαν ἡ Ἐνορία ἐτίμησε τόν Δήμαρχον Πεταλούδων κ. Μιχαήλ Κορδῖναν διά τήν προσφοράν του πρὸς τήν Ἐκκλησίαν. Ὁ Σεβασμιώτατος εἰς τήν προσφώνησίν του εὐχαρίστησε τόν κ. Δήμαρχον, ἐξέφρασε πρὸς αὐτόν τήν εὐαρέσκειαν τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ ἀπέδωσε Σταυρόν. Ἐπίσης ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ὀλοκληρώσεως τοῦ ἐξωραϊσμοῦ τοῦ αὐλείου χώρου τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ συνεχάρη τήν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐπιτροπὴν καί τόν Προϊστάμενον Ἀρχιμ. Μελίτωνα Μπέλλον, τονίσας ἰδιαίτερος ὅτι εἰς τās ἀόκνους προσπάθειάς των ὀφείλεται τό μεγάλο ἐξωραϊστικόν καί ἀνακαινιστικόν ἔργον, τό

ὁποῖον ἐπετελέσθη εἰς τόν ἱερόν Ναόν, ὥστε ἐντός τετραετίας νά τόν ἀντικρύζουμε ἀγνώριστον. Ὁ π. Μελίτων ἐν συνεχείᾳ ἐκάλεσε ὄλους ὅσοι ἐβοήθησαν νά πάρουν ἀπό τόν Σεβασμιώτατον σχετικόν ἀναμνηστικόν καί τόν εὐχαρίστησε διά τήν μέριμναν, πού ἐπιδεικνύει ὅσον ἀφορᾷ τόν ἱερόν Ναόν καί τās ἐργασίας εἰς αὐτόν. Κατά τήν ἐκδήλωσιν ἔψαλε ὕμνους τῆς Παναγίας τῆς Καθολικῆς καί μικρασιατικά ἄσματα ἢ χορωδία τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ ὑπὸ τήν διεύθυνσιν τοῦ Πρωτοψάλτου κ. Κωνσταντίνου Κουκιᾶ.

ΕΚΔΗΜΙΕΣ ΙΕΡΕΩΝ

Τήν Δευτέραν 24 Αὐγούστου ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ὁ Πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Καστάνιας. Ὁ μακαριστός ἐγεννήθη εἰς τήν Κρεμαστήν τήν 21ην Ἀπριλίου 1918 καί ἐχειροτονήθη Διάκονος τό ἔτος 1944 καί Πρεσβύτερος τό 1945 ἀπό τόν Μητροπολίτην

Ρόδου κυρόν Ἀπόστολον Τρύφωνος. Ὑπηρετήσεν ὡς Ἐφημέριος εἰς τās Ἱεράς Μητροπόλεις, Ρόδου (Ἐνορίες Μανδρικοῦ, Κατταβιάς, Ἀρχαγγέλου καί Λίνδου), Καρπάδου καί Κάσου καί Καμερούν, ἀπ' ὅπου καί ἐσυνταξιοδοτήθη τό 1988. Ἡ ἐξόδιος Ἀκολουθία ἐψάλη εἰς τόν ἱερόν Ἐνοριακόν Ναόν Κοιμήσεως Θεοτόκου Κρεμαστῆς.

Τήν Τρίτην 8 Σεπτεμβρίου ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ὁ Πρωτοπρεσβύτερος Σπυρίδων Κυπραῖος. Ὁ μακαριστός ἐγεννήθη τήν 3ην Αὐγούστου 1938 εἰς τήν Ἰαλυσσό. Διάκονος ἐχειροτονήθη τήν 1ην Μαρτίου 1973 καί Πρεσβύτερος τήν 1ην Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους ἀπό τόν ἀείμνηστον

Μητροπολίτην Ρόδου κυρόν Σπυρίδωνα καί ὑπηρετήσεν ὡς Ἐφημέριος εἰς τήν Σορωνήν καί κατόπιν εἰς τήν γενέτειράν του, ἀπ' ὅπου καί ἐσυνταξιοδοτήθη τήν 2αν Μαρτίου 2009. Ἡ ἐξόδιος Ἀκολουθία ἐψάλη τήν ἐπομένην εἰς τόν Ἱερόν Ἐνοριακόν Ναόν Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἰαλυσσοῦ.

Εὐχόμεθα ὁ Θεός νά ἀναπαύσῃ τās ψυχάς των μετὰ τῶν Δικαίων.

ΕΝΑΡΞΗ ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ ΣΥΝΑΞΕΩΝ

Ζούμε σ' ένα κόσμο ύλιστικό, όπου περιφρονούνται οι ήθικες αξίες και πολεμείται ή πίστη στο Θεό. Σήμερα πολλοί νέοι παρασύρονται στην έκλυτη ζωή, στα ναρκωτικά, στο ποτό, στην ασέβεια προς τους γονείς, στη βία, στη σατανολατρεία και στο έγκλημα.

Γιά να αποτρέψουμε αυτούς τους κινδύνους από τα παιδιά μας, είναι επιτακτική ανάγκη όλοι, όσοι έχουμε την ευθύνη της αγωγής τους, γονείς, δάσκαλοι και ιερείς, να ασχοληθούμε μ' αυτήν σοβαρά και υπεύθυνα.

Όλοι οι παράγοντες της αγωγής διδάσκουν τα παιδιά όχι τόσο με τα λόγια, όσο με το παράδειγμά τους. Όταν ζουν γνήσια χριστιανική ζωή μέσα από τη λατρευτική ζωή της Έκκλησίας, τότε και τα παιδιά θά τους ακολουθούν απλά και φυσιολογικά στον άγιοπνευματικό τρόπο της ζωής τους.

Όλες οι τοπικές Έκκλησίες, όπως κάθε χρόνο, έτσι και φέτος διοργανώνουν κατηχητικά μαθήματα στις κατά τόπους ένορίες.

Πολλοί γονείς, δυστυχώς, οδηγούν τα παιδιά τους σε χίλιες δυό άλλες απασχολήσεις και δραστηριότητες και δεν τά στέλνουν στο σχολείο της Έκκλησίας.

Η ωφέλεια από το Κατηχητικό είναι μεγάλη. Οι πρώτοι πού θά χαρούν τις δετικές συνέπειες σίγουρα θά είναι οι ίδιοι οι γονείς και μετά όλη η κοινωνία. Με την πίστη στο Θεό τό παιδί, καθώς θά μεγαλώνει, θά μπορεί νά αντιδρά και νά αντιστέκεται στους ποικίλους πειρασμούς και στις πολλές προκλήσεις της αμαρτίας.

ΙΕΡΑΤΙΚΕΣ ΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΛΙΣΕΙΣ

Τήν εποχή μας παρατηρούμε ότι οι υποψήφιοι για την ιεροσύνη σπανίζουν. Τί φταίει; Φταίει τό ύλιστικό και αντιπνευματικό πνεύμα της εποχής μας; Φταίει ό ευτελισμός των πνευματικών αξιών και ή υποτίμηση των κοινωνικών λειτουργημάτων, όπως π. χ. του δασκάλου; Φταίει ή ανυπαρξία φλογερών ιερέων μέ ζήλο και φόβο Θεού, πού θά εμπνεύσουν στους νέους τόν πόθο της ιεροσύνης; Φταίει ή απροθυμία των κοριτσιών νά γίνουν πρεσβυτέρες; Μήπως όλα αυτά;

Ενώ θά έπρεπε ό κάθε τοπικός επίσκοπος νά κάνει διαλογή των πιά αξίων, σήμερα δέχεται σχεδόν τόν καθένα πού προσέρχεται, για νά καλύψει τίς λειτουργικές ανάγκες της επισκοπής του.

Ό κάθε υποψήφιος για νά προχωρήσει στην ιεροσύνη χρειάζεται νά αισθανθεί τήν ουράνια κλήση, νά έχει ακούσει τόν Κύριο νά τόν καλεϊ μέ τά λόγια: «ποίμαινε τά πρόβάτά μου» (Ιωάν. 21,16). Μαζί μέ αυτά τά λόγια νά

μή ξεχάσει και τήν προειδοποίηση του Χριστού στους μαθητές Του: «εί έμέ έδίδωξαν και ύμάς διώξουσι» (Ιωάν. 15,20). Δέν πρέπει νά γίνεται κάποιος ιερέας, για νά καλοπεράσει, νά λύσει τό βιοποριστικό πρόβλημά του, νά απολαύσει έξουσία και δύναμη, αλλά για νά αναλωθεί στην προσφορά στο λαό του Θεού και νά σηκώσει τόν σταυρό του Χριστού.

Χωρίς τήν κλήση του Χριστού δέν νοείται ή κλίση του υποψήφιου για τήν ιεροσύνη. Υπάρχει ένδεχομένο ή κλίση κάποιων στην ιεροσύνη νά προέρχεται από τόν πονηρό, για νά βλαφθεί μέ τά σκάνδαλα της απρόσεκτης ζωής τους ό λαός του Θεού. Αν ό ιερέας δέν μαρτυρεί μέ τή ζωή του τόν Χριστό και σκανδαλίζει τούς χριστιανούς, είναι προδότης σαν τόν Ιούδα και καλύτερο θά ήταν κατά τόν Χριστό όχι μόνο νά μήν γινόταν ιερέας, αλλά ούτε νά είχε γεννηθεί (Ματθ. 18,6 και 26,24).

ΙΕΡΟΚΑΤΑΚΡΙΣΗ

Ό ιερέας ως λειτουργός και διδάσκαλος συνεχίζει τό έργο του Χριστού σ' όλες τίς γενεές. Όταν κατακρίνει έναν ιερέα, είναι σαν νά κατηγορεί τό Χριστό και τήν Έκκλησία Του. Και μόνο ή παρουσία του ράσου υπενθυμίζει συνεχώς τήν ύπαρξη του Θεού.

Οι ιερείς δέν είναι αναμάρτητοι. Όλοι οι άνθρωποι λίγο ή πολύ άμαρτάνουν. Ό Χριστός χορηγεί τή χάρη Του μέσω των ιερέων, ως είναι και άμαρτωλοί. Ό Ιούδας, πού θά πρόδιδε τό Χριστό, είχε λάβει τή χάρη Του και έκανε θαύματα. Αν ήταν όλοι οι ιερείς τέλειοι, θά ήταν ή πίστη μας έξαναγκαστική. Τό ότι μερικοί σκανδαλίζουν, αυτό προβάλλεται από τούς άθεους και τούς αίρετικούς, τούς έχθρους δηλ. της Έκκλησίας, για νά χαθεί ή εκτίμηση των πιστών προς τήν Έκκλησία.

Όταν ιεροκατηγορείς, δέ βοηθάς ούτε τούς άκροατές σου, ούτε τόν ιερέα, αλλά τούς βλάπτεις. Οι άκροατές, ιδίως αν είναι νέοι ή αδύναμοι χριστιανοί, απομακρύνονται άνεπιστρεπτά από τήν Έκκλησία και ψυχραίνεται ή αγάπη τους προς τό Θεό.

Θά διαπόμπευες τόν πατέρα σου; Όχι βέβαια. Ούτε θά δεχόσουν νά τό κάνουν άλλοι. Έτσι και τόν πνευματικό πατέρα θά τόν προστατεύσεις, θά προσευχηθείς γι' αυτόν και, αν γίνεται, μέ καλό τρόπο θά τόν ενημερώσεις για τό λάθος του, πού σέ σκανδάλισε ή θά μιλήσεις στον επίσκοπο της τοπικής Έκκλησίας.

